

KOLEGIUM KARKONOSKIE W JELENIEJ GÓRZE

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa

INSTYTUT PEDAGOGIKI

MARIAN ŁATA

**Działalność opiekuńczo-wychowawcza
Hufca Związku Harcerstwa Polskiego w Jeleniej Górze
w latach 1992 - 2002**

**Praca dyplomowa
napisana pod kierunkiem
dr Leszka Albańskiego**

SPIS TREŚCI:

	Nr str.
Wstęp	3
I. Geneza i rozwój Związku Harcerstwa Polskiego	6
1. Powstanie skautingu	6
2. Powstanie i rozwój Związku Harcerstwa Polskiego	10
II. Związek Harcerstwa Polskiego dzisiaj	25
1. Cel i zasady działania	25
2. Harcerski System Wychowawczy	27
3. Struktura Związku Harcerstwa Polskiego	38
III. Powstanie i rozwój Hufca ZHP w Jeleniej Górze	45
1. Początki działalności Hufca ZHP w Jeleniej Górze	45
2. Sylwetki Instruktorów ZHP Hufca Jelenia Góra	65
IV. Działalność opiekuńczo-wychowawcza	
Hufca ZHP Jelenia Góra po roku 1992	71
1. Działalność organizacyjna Hufca ZHP	
Jelenia Góra po roku 1992	73
2. Działalność programowa	80
3. Hufiec Jelenia Góra jako środowisko wychowawcze	86
3.1. Działalność gromad zuchowych i drużyn harcerskich	88
3.2. Działalność drużyn „Nieprzetartego Szlaku”	95
3.3. Harcerska Akcja Letnia	102
Zakończenie	112
Literatura	114
Aneksy	120

WSTĘP

Harcerstwo to pojęcie, które posiada dwa znaczenia:

1. Harcerstwo, jako ideowo-wychowawcza organizacja młodzieżowa - Związek Harcerstwa Polskiego (ZHP),
2. Harcerstwo, jako system pedagogiczny charakteryzujący się specyficzną i atrakcyjną strukturą oddziaływań osobotwórczych. Uwzględniający zarówno cele ideowo-wychowawcze organizacji, jak i potrzeby oraz możliwości wieku dzieci i młodzieży na danym etapie rozwoju psychofizycznego.¹

Celem tej pracy jest jak najszersze ukazanie działalności opiekuńczo-wychowawczej Związku Harcerstwa Polskiego na przykładzie Hufca ZHP Jelenia Góra w ostatnich 10 latach jego działalności. Hufiec „jest to terytorialna wspólnota gromad, drużyn, kręgów i innych podstawowych jednostek organizacyjnych.”²

Działalność opiekuńczo-wychowawcza prowadzona w Związku Harcerstwa Polskiego przez ponad 90 lat jego istnienia, cieszy się dużym uznaniem społecznym. ZHP jest organizacją, która skupia dzieci, młodzież oraz dorosłych. Posiada wypracowany przez siebie, własny system wychowawczy, „różniący się nieco od ogólnego, proponowanego przez teorię wychowania.”³ Cele wychowania harcerskiego określone są na różnych poziomach zarządzania organizacją, natomiast do gromad zuchowych i drużyn harcerskich docierają w postaci wzorów, przykładów oraz zadań do wykonania. Zadania, przykłady, wzory są harcerzom proponowane, sugerowane przez ich „starszych braci” drużynowych i

¹ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda Pracy Harcerskiej w Zarysie, Rzeszów, 2003, s.37.

² Tamże, s. 21.

³ Tamże, s. 28.

innych instruktorów harcerskich. Dorośli stanowiący kadrę instruktorską starają się, wykorzystując do tego celu metodę harcerską, aby zadania społecznie pożyteczne, mające wywołać określony efekt wychowawczy były jednocześnie atrakcyjne i akceptowane przez wszystkich członków organizacji. Jest to możliwe tylko wtedy, gdy zadania te będą odpowiadać na potrzeby wynikające z psychofizycznego rozwoju członków Związku. Wychowanie w ZHP realizuje się poprzez autentyczne uczestnictwo zuchów i harcerzy w życiu i naturalnego przeżywania sytuacji. Osiąga się w ten sposób walor samowychowania. Harcerska praktyka dowiodła, że żaden, nawet najlepiej opracowany system metodyczny nie przyniesie oczekiwanych efektów bez osobistego wpływu instruktora, który oddziałuje na podopiecznych swoją postawą, stylem życia, zachowaniem i przykładem.

Przy opracowywaniu zagadnień niniejszej pracy posłużono się następującymi materiałami: archiwalia, źródła drukowane – druki do użytku wewnętrznego ZHP, źródła elektroniczne, artykuły prasowe, wydawnictwa książkowe. Źródła archiwalne w archiwum Hufca ZHP Jelenia Góra dotyczące jego działalności opiekuńczo-wychowawczej są dość bogate, ale nie kompletne. Znaczna część materiałów uległa rozproszeniu i znajduje się obecnie u prywatnych właścicieli. Z tych ostatnich wykorzystano materiały Janusza Milewskiego i Adama Kiewicza. W 1985 roku została napisana praca magisterska w formie monografii dotycząca działalności Hufca Jelenia Góra pod tytułem „Harcerstwo w Kotlinie Jeleniogórskiej w latach 1945 – 1975” autorstwa Janusza Milewskiego. Praca ta nie była publikowana. Stosunkowo liczna i różnorodna jest literatura dotycząca ogólnej działalności opiekuńczo-wychowawczej ZHP w skali całej organizacji.

Niniejsze opracowanie ukazuje działalność opiekuńczo-wychowawczą Hufca ZHP w Jeleniej Górze szczególnie uwzględniając lata 1992 – 2002.

Rozdział I przedstawia genezę i rozwój Związku Harcerstwa Polskiego.

Rozdział II omawia Związek Harcerstwa Polskiego dzisiaj - jego cele i zasady działania, harcerski system wychowawczy oraz obecną strukturę organizacji.

Rozdział III ukazuje historię powstawania i działalności Hufca ZHP Jelenia Góra do roku 1992.

Rozdział IV prezentuje działalność opiekuńczo-wychowawczą Hufca ZHP Jelenia Góra po roku 1992 a w szczególności: działalność organizacyjną Hufca po roku 1992, działalność programową oraz ukazuje Hufiec jako środowisko wychowawcze.

Podczas kompletowania materiałów i pisania tego opracowania spotkałem się z życzliwością i pomocą ze strony wielu osób, którym pragnę podziękować. Szczególnie dziękuję dr Leszkowi Albańskiemu. Jego wskazówki i uwagi były pomocne przy powstawaniu tego opracowania. Serdeczne podziękowania składam również: mgr hm. Januszowi Milewskiemu, phm. Waldemarowi Mieszale, phm. Robertowi Zaporze, phm. Przemysławowi Woźniakowi, pwd. Jackowi Gajdzie za udostępnienie materiałów, zdjęć oraz zgodę na ich wykorzystanie w mojej pracy.

I. Geneza i rozwój Związku Harcerstwa Polskiego

1. Powstanie skautingu

Pierwsze próby stworzenia systemu wychowawczego dla młodzieży zostały dokonane w Kanadzie przez miłośnika przyrody, malarza Ernesta Thompsona Setona. W 1900 roku razem z przyrodnikiem Deanem Beardem zorganizował on Związek Kory Brzozowej. Według Tadeusza Wyrwalskiego cechami charakterystycznymi dla tego systemu wychowawczego są:

- dążenie człowieka do zdrowego wypoczynku,
- inteligentne obozowanie,
- samokształcenie chłopców,
- magiczny wpływ ogniska obozowego,
- zajęcia puszczańskie,
- zdobywanie honorów (odznak) na zasadzie prób, gdzie przeciwnikami są czas, przestrzeń, wysokość (przyroda),
- odznaczenia za osobiste zasługi,
- kult bohaterstwa,
- we wszystkim malowniczość i piękno.⁴

Na pedagogiczne koncepcje E. T. Setona duży wpływ wywarły dzieła Jana Jakuba Rousseau, m.in. pt. „Emil, czyli O wychowaniu”. J. J. Rousseau, jak i E. Seton uważali, że postęp cywilizacyjny zagraża człowiekowi, gdyż zgodnie ze swoją naturą jest on dobry i dlatego należy wychować go na łonie przyrody, z dala od zgiełku wielkich miast i ośrodków. Zdaniem Setona najbardziej naturalnie żyją Indianie i dlatego ich życie należy traktować jako wzór godny naśladowania.⁵

⁴ Wyrwalski T., „Rozwój idei puszczańskiej w skautingu”, Warszawa, HOW, 1990, s.23

⁵ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s.27

Problemami wychowania politycznego Seton się nie zajmował. Również wychowanie dziewcząt leżało poza sferą jego zainteresowań.

Dokonując analizy systemu Setona należy oddzielić jego pozytywy od negatywów. Do tych pierwszych należy zaliczyć:

- dążenie do wymiernego osiągnięcia efektów wychowawczych w formie „honorów”,
- wychowanie przez czyn i dla czynu,
- kształtowanie charakteru głównie poprzez samowychowanie,
- wychowanie przez obcowanie z przyrodą, ukazanie jej piękna i szacunek dla przyrody (pietyzm).

Do negatywów należy zaliczyć m.in.:

- ucieczkę od problematyki ideowo-politycznej,
- brak wizji społeczeństwa sprawiedliwego,
- niedocenianie koedukacji w wychowaniu dzieci i młodzieży.⁶

Za twórcę podstaw pedagogiki ruchu młodzieżowego uważa się Roberta Baden-Powella, angielskiego generała, organizatora skautingu.

Robert Stephenson Smyth Baden-Powell urodził się w Londynie jako syn profesora na Uniwersytecie Oksfordzkim. Jako młodzieniec skończył szkołę oficerską i rozpoczął służbę w Indiach. Będąc porucznikiem musiał szkolić rekrutów. W trakcie służby opracował nową metodę szkolenia rekrutów polegającą na podzieleniu nowicjuszy na patrole, a na dowódców wyznaczył najzdolniejszych żołnierzy. Pozwolił im popełniać błędy, by zachęcić ich do działania, lecz przestrzegał ich przed popełnieniem tego samego błędu dwa razy. Sam szkolił dowódców patroli, oni zaś - swoich żołnierzy. Wkrótce system ten zyskał uznanie i został wprowadzony w całym wojsku brytyjskim.

⁶ Wyrwalski T., „Rozwój...op. cit., s.25

Przebywając w Indiach wciąż jako porucznik doprowadził do wprowadzenia do armii nowego typu wywiadu, który został nazwany scoutingiem. Zwiadowcy Baden-Powella początkowo byli namawiani do niepalenia, później niepalenie stało się warunkiem zostania zwiadowcą (zwiadowca musiał mieć sprawny węch). Swoje metody oparł na obserwacjach hinduskich tropicieli i myśliwych oraz na własnych doświadczeniach z dziecięcych i młodzieńczych zabaw z braćmi.

Wojsko poleciło mu napisać podręcznik, który nazwał "Służba rozpoznania i łączności". Od tego czasu zajmował się szkoleniem zwiadowców.

Niedługo potem w Afryce, już jako kapitan, Baden-Powell był świadkiem śmierci małej Zuluski, postrzelonej nieumyślnie przez wojsko. Później domagał się wprowadzenia do wojska szkolenia z zakresu pierwszej pomocy. Kierując budową drogi i mostów prowadzących przez dżunglę, zauważył wśród pracujących tubylców, pewną wyróżniającą się grupę. Ludzie ci witali się przez podawanie sobie lewej ręki. Okazało się, że stanowią oni pewien rodzaj elity wśród swojego plemienia. Ich powitanie stało się później powitaniem wszystkich skautów.

Baden-Powell udoskonalał wciąż metody zwiadowcze, opierając się na obserwacji afrykańskich wojowników. Wydał nowy podręcznik wojskowy "Poradnik scoutingu".

Bardzo ważnym wydarzeniem w roku 1899 była obrona twierdzy Mafekingu przed wojskami burskimi. Baden-Powell jako pułkownik dowodził dziesięciokrotnie mniejszym oddziałem od wojsk oblężniczych. Postanowił, więc do służby zaangażować także młodych chłopców. Zadziwiło go, że sprawowali się oni w sposób nadspodziewanie odpowiedzialny. Doszedł wtedy do wniosku, że chłopiec, który dostanie odpowiedzialne zadanie, spełni je niejednokrotnie lepiej od regularnego

żołnierza. Obrona Mafekingu dzięki niezwykleму sprytowi Baden-Powella zakończyła się sukcesem Brytyjczyków.⁷

Tym czasem, jego drugi podręcznik „Poradnik skautingu”, który był obowiązkową lekturą każdego żołnierza, zyskał niesamowitą popularność wśród młodzieży. Według relacji brata Baden-Powella młodzi chłopcy masowo wyjeżdżali za miasto i tam odbywali wędrówki wykorzystując całą wiedzę zawartą w podręczniku.

Baden-Powell zawsze zadawał sobie pytanie jak uniknąć wojen. I wydało mu się, że teraz znalazł klucz, że wzrastający w obcowaniu z przyrodą młodzi chłopcy wyrastają na innych ludzi niż ci tkwiący w wielkim mieście, że gry na orientację wyrabiają postawę dążenia do celu, co odbije się postawą konsekwencji w dorosłym życiu.⁸

Baden-Powell wrócił do Londynu jako bohater i wyzyskując sprzyjającą sytuację zajął się organizacją ruchu młodzieżowego, który nazwał skautingiem. Na jego kształt wpłynęły opisane fakty z jego życia: opierał się na systemie małych grup (zastępy), kontakcie z przyrodą, powierzaniu odpowiedzialności młodym ludziom. Wprowadził do niego szkolenie pierwszej pomocy i mundur, który zacierał różnice między biednymi i bogatymi. Przeredagował też swój wojskowy podręcznik tak, by mógł służyć młodzieży i wydał go w roku 1908 pod tytułem „Skauting dla chłopców”. Organizacją ruchu skautowego zrealizował także swoje dawne marzenie zmiany surowego wiktoriańskiego modelu wychowania.

Pierwszy obóz skautowy odbył się w 1907 roku na wyspie Brownsea u wybrzeża Wielkiej Brytanii w okolicy portu Poole. W 1909 roku w Anglii odbył się pierwszy zlot skautowy z udziałem 11.000 uczestników. W 1912 ukazał się pierwszy żeński podręcznik skautowy. W 1920 w

⁷ R. Baden-Powell, Skauting Dla Chłopców, Warszawa, 1998, s.32

⁸ Tamże, s.27

Londynie odbył się I Zlot Międzynarodowy "Jamboree". Baden-Powell został na nim uznany przez wszystkie światowe organizacje skautowe Skautem Naczelnym Świata. Przez swoją ojczyznę został obdarzony tytułem lorda. Baden-Powell zmarł w 1941 roku w Kenii.⁹

Fot. 1. Robert Stephenson Smyth Baden-Powell

2. Powstanie i rozwój Związku Harcerstwa Polskiego

Jesienią 1909 roku niemal jednocześnie w dwóch czasopismach (warszawskim i lwowskim) ukazały się artykuły informacyjne o nowym ruchu wychowawczym, który zdobył sobie niezwykłą popularność wśród młodzieży angielskiej o nazwie skauting. Metody skautowe zwróciły uwagę działaczy „Zarzewia” (Henryk Bagiński, Andrzej Małkowski, Neugebauer) - tajnej młodzieżowej organizacji paramilitarnej przygotowującej swych członków do walki o niepodległość Polski. Władze „Zarzewia” zleciły Andrzejowi Małkowskiemu przetłumaczenie angielskiego podręcznika „Scouting for boys”. Szybko stał się on entuzjastą skautingu, uważając go za nowy styl życia. Małkowski był także członkiem towarzystwa gimnastycznego „Sokół” we Lwowie - potężnej

⁹ Fiedkiewicz O. (red), Leksykon Harcerstwa, Warszawa, 1988, s. 155

wówczas organizacji, jawnej, działającej w trzech zaborach (w rosyjskim tajnej), mającej własną sieć sal gimnastycznych. Był również członkiem Stowarzyszenia „Eleusis” propagującego poczwórną wstrzeźliwość - od alkoholu, tytoniu, kart i rozpusty. To właśnie dzięki tej organizacji zredagowano 10. punkt Prawa Harcerskiego, ewenement na skalę światową oraz nadano harcerstwu charakter patriotyczno-narodowy. Małkowski zachęcił do współpracy innych członków tego stowarzyszenia - Wincentego Lutosławskiego, Tadeusza Strumiłłę, Jerzego Grodyńskiego, Jadwigę Falkowską, Olę Drahonowską (swoją przyszłą żonę) i innych.

„Sokół” i „Zarzewie” już od jakiegoś czasu pracowały nad stworzeniem wspólnej młodzieżowej organizacji patriotyczno - wychowawczej. Uzyskanie poparcia naczelnika „Sokoła” dr Kazimierza Wyrzykowskiego pozwoliło na zorganizowanie w okresie od marca do maja 1911 r. we Lwowie pierwszego kursu instruktorskiego. Zarzewiacy, elsonie, wszyscy uczestnicy kursu z wielką uwagą i zainteresowaniem przyjęli informacje o skautingu.

21 maja 1911 r. powstała Komenda Skautowa we Lwowie. W dzień później A. Małkowski wydał rozkaz o powołaniu pierwszych drużyn: trzech męskich i jednej żeńskiej. W lipcu 1911 r. ukazała się pierwsza polska książka skautowa "Skauting jako system wychowania młodzieży na podstawie gen. Roberta Baden-Powella „Scouting for boys” przedstawił Andrzej Małkowski. 15 października 1911 wyszedł we Lwowie pierwszy numer dwutygodnika "Skaut" z wierszem "Wszystko co nasze..." na stronie tytułowej, redagowany przez Andrzeja Małkowskiego. Na bibułach (powszechnie stosowaną konspiracyjną metodą), podobnie jak książka Małkowskiego, "Skaut" docierał do wszystkich zaborów. Skauting ze Lwowa promieniował na cały, podzielony kraj.

W grudniu utworzono w Warszawie Naczelną Komendę Skautową (NKS) na Królestwo Polskie (część zaboru rosyjskiego). W lutym 1912 roku na łamach "Skauta" rozstrzygnięty został konkurs na polską odznakę skautową, ogłoszony w jego pierwszym numerze. Żadna z prac nie wydała się na tyle interesująca, by od razu wprowadzić ją do użytku, toteż w końcu roku NKS wyznaczyła do dalszych prac nad projektem ks. Kazimierza Lutosławskiego z zespołem, którego praca zdobyła w konkursie III nagrodę. Jego projekt wzorowany był na orderze "Virtuti Militari". Po wprowadzeniu w nim szeregu zmian, Krzyż Harcerski zaprojektowany przez ks. Lutosławskiego wszedł do użytku w 1913 roku. To właśnie na nim po raz pierwszy w Polsce znalazła się lilijka harcerska, wzorowana na lilijce skautowej.

Fot.2. Krzyż Harcerski

24 i 25 marca 1912 roku odbył się pierwszy zjazd drużyn i plutonów harcerskich. Przybyło na niego 100 uczestników. W czerwcu 1912 ukazała się znana polska książka Eugeniusza Piaseckiego i Mieczysława Schreibera "Harce młodzieży polskiej", w której po raz pierwszy użyto staropolskiej terminologii rycerskiej, czyli wyrazów takich, jak: "harcerz" (zastąpił określenie "skaut polski"), "zastęp" (zastąpił określenie "pluton"),

"drużyna", "hufiec", "harce" (oznaczające kiedyś ćwiczenia rycerstwa przed bitwą). Zaproponowano w niej także używane do dziś nazwy stopni i funkcji (wyraz "chorągiew" również należy do dawnej terminologii rycerskiej).

2 lipca 1913 roku 43 skautów z trzech zaborów wyjechało na III Wszechbrytyjski Zlot Skautów w Birmingham. Mieli tam obóz pod polską flagą! Tuż przed wybuchem I wojny światowej polski skauting liczył ponad 15.000 członków. Podczas całej wojny skauci brali udział w bardzo wielu akcjach pomocniczych i zbrojnych.

1 i 2 listopada 1916 roku w Warszawie w efekcie zjednoczenia wszystkich organizacji harcerskich zaboru rosyjskiego powstaje Związek Harcerstwa Polskiego. Do zjednoczenia harcerstwa wszystkich zaborów doszło na zjeździe w Lublinie 1 i 2 listopada 1918 roku, gdy na ulicach miast rozpoczęło się już rozbrajanie wrogich wojsk. Oficjalnie przyjęto na nim nazewnictwo zaproponowane przez Piaseckiego i Schreiberera. Harcerstwo liczyło wtedy już ok. 30.000 członków.

W nocy z 15 na 16 stycznia 1919 roku w katastrofie morskiej w Cieśninie Messyńskiej zginął Andrzej Małkowski.

fot. 3. Andrzej i Olga Małkowscy

Od 31 grudnia 1920 do 02 stycznia 1921 roku obradował w Warszawie I Walny Zjazd ZHP, na którym przyjęto statut ZHP. 4 i 9 lipca 1924 odbyły się pierwsze narodowe zloty: harcerzy na Siekierkach i harcerek w Świdrze. W tym czasie stworzono 21 programów specjalnościowych, które okazały się bardzo dobrą alternatywą dla militarystyki. Rozwijało się harcerskie szybownictwo, żeglarstwo, kajakarstwo, turystyka kwalifikowana, krótkofalarstwo, strzelectwo, spadochroniarstwo, rozmaite kluby sportowe.

Harcerstwo kwitło dzięki dużemu wsparciu finansowemu państwa. Punktem kulminacyjnym jego rozwoju okazał się zlot w Spale odbywający się w dniach 11 - 27 lipca 1935 roku. Wzięło w nim udział 25.000 uczestników.

Od 1933 roku, Aleksander Kamiński rozpoczął pracę nad ruchem wychowawczym. Choć pierwszą drużynę zorganizowała już w 1914 roku w Zakopanem Olga Małkowska, wzorując się na brytyjskich „Wilczkach”, dopiero Kamiński znalazł odpowiednie rozwiązania metodyczne i uczynił z ruchu wychowawczego ważną gałąź działalności harcerstwa. W końcu 1938 roku dwie części składowe ZHP - Organizacja Harcerzy i Organizacja Harcerek liczyły odpowiednio 130.500 i 71.600 członków.¹⁰

fot. 4. Aleksander Kamiński

¹⁰ Tamże, s.159

Harcerstwo podczas II wojny światowej

Wiele było przykładów udziału harcerzy w działaniach wojennych Kampanii Wrześniowej. 27 września 1939 roku w Warszawie (w dniu jej kapitulacji), na naradzie obecnych w Warszawie członków Naczelnej Rady Harcerskiej i innych wybitnych instruktorów zapadła decyzja o kontynuowaniu działalności harcerstwa w konspiracji. Naczelnikiem harcerstwa męskiego wybrano hm. Floriana Marciniaka (ps. „Nowak”), który miał je zorganizować i stworzyć jego program, przyjmując dla niego kryptonim „Szarych Szeregów”. Kryptonimy jednostek organizacyjnych były następujące: Kwatera Główna – „Pasieka”, chorągwie – „Ule”, hufce – „Roje”, drużyny – „Rodziny”, zastępy – „Pszczoły”.

Harcerki miały działać w zorganizowanym już Pogotowiu Harcerek, które występowało pod kryptonimem „Związek Koniczyn”, Szare Szeregi żeńskie, a później „Bądź gotów”. Część dziewcząt działało w organizacji męskiej w rozmaitych służbach pomocniczych oddziałów, a zwłaszcza w służbach sanitarnej i łączności. Poza tą działalnością harcerki udzielały się w różnych służbach cywilnych takich jak: opieka nad dziećmi, pomoc więźniom i ich rodzinom, pomoc ludziom starym i chorym, Żydom, tajne nauczanie. Pełniły one te funkcje zarówno we wrześniu 1939 r., w czasie okupacji, jak i podczas Powstania Warszawskiego.

Pierwszym zadaniem dowództwa „Szarych Szeregów” była konsolidacja oraz integracja organizacji, istniało bowiem wiele realizujących własny program drużyn, wiele związało się z mnożącymi się wówczas tajnymi organizacjami.

W grudniu 1940 roku Aleksander Kamiński sformułował program akcji „Wawer”, który znalazł szeroki odzew wśród całej, nie tylko harcerskiej, młodzieży. Nazwa pochodziła od nazwy podwarszawskiej miejscowości, gdzie w grudniu 1939 roku okupant dokonał pierwszej

masowej zbrodni w rejonie Warszawy mordując ponad 100 ludzi wywleczonych z domów w odwecie za śmierć niemieckiego żołnierza. Początkowo "Wawer" polegał na płataniu figli, częstokroć bardzo dokuczliwych, Niemcom i polskim zdrajcom takich jak: szykany, napisy na murach, ulotki, wybijanie szyb. Później mały sabotaż podejmował także trudniejsze zadania - gazowanie kin, wywieszanie polskich flag, nadawanie polskich audycji przez niemiecką sieć radiową, kolportaż polskich dodatków do wydawanej przez Niemców prasy, rozmaite akcje propagandowe.

Po uregulowaniu stosunku Szarych Szeregów i AK starsza młodzież miała współistnieć jednocześnie w obu organizacjach, młodsza miała brać udział jedynie w szkoleniach i służyć w służbach pomocniczych.

W połowie 1942 roku wprowadzono ostatecznie program Szarych Szeregów "Dziś – Jutro - Pojutrze". „Dziś” oznaczało walkę konspiracyjną, „Jutro” - powstanie, „Pojutrze” - wolną Polskę. Każda z wyodrębnionych wkrótce grup wiekowych w inny sposób realizowała walkę „Dziś” oraz przygotowywała się do walki „Jutro” i pracy w wolnej Polsce „Pojutrze”. „Pojutrze” miało zapobiegać całkowitej militaryzacji młodzieży, sprawić, aby była ona gotowa do życia w kraju po wojnie, aby wojna nie zrobiła z niej wraków niezdolnych do życia w normalnych warunkach.

Zawiszacy realizowali lżejsze formy akcji "Wawer", rozprawdzali prasę, zajmowali się łatwiejszymi formami łączności i wywiadu „Dziś”, byli szkoleni do służby pomocniczej „Jutro” oraz uczyli się w szkole, oprócz niemieckiej podstawówki również na tajnych kompletach, starsze roczniki uczyły się w szkołach zawodowych i w tajnych gimnazjach, ponieważ Niemcy zlikwidowali całe szkolnictwo średnie poza szkołami zawodowymi „Pojutrze”.

Bojowe Szkoły realizowały cięższe formy akcji „Wawer”, akcję „N” - propagandę destrukcyjną wśród Niemców, prowadziły „Wiss” - wywiad ofensywny, wykonywał najtrudniejsze zadania łączności „Dziś”, ich członkowie przechodzili szkolenie pojedynczego strzelca, szkolenie w zakresie służby w pocztach dowódców, plutonach łączności, oddziałach rozpoznawczych „Jutro”, kontynuowali naukę w szkołach średnich - zawodowych lub w tajnych gimnazjach i liceach „Pojutrze”. Grupy Szturmowe prowadziły „Wielką Dywersję”, czyli partyzantkę „Dziś”, ich członkowie przechodzili szkolenie podchorążych, szkołę saperską, motorową, kursy dowódców kompanii „Jutro”, kończyli naukę szkolną, uczęszczali na tajne studia wyższe „Pojutrze”.

Program ten przyciągnął wiele organizacji samokształceniowych i zespołów harcerskich spoza Szarych Szeregów. Wymusił też podział od końca 1942 harcerstwa męskiego na trzy grupy wiekowe: organizacja Zawisza - Zawiszacy (do lat 16), Bojowe Szkoły (16-18) i Grupy Szturmowe (powyżej 18 lat). We wszystkich trzech grupach realizowano zasadę: wychowywać poprzez walkę. Grupy Szturmowe już wkrótce wślawiły się wieloma akcjami dywersyjnymi. Dowódcą Warszawskich Grup Szturmowych został por. hm. „Jerzy” (Ryszard Białous), jego zastępcą – „Zośka” (Tadeusz Zawadzki). Pierwszą ich akcją było wysadzenie torów kolejowych pod Kraśnikiem, część większej akcji „Wieniec II” przeprowadzonej w różnych miejscach w noc sylwestrową 31 grudnia 1942 roku. Akcje dywersji kolejowej były odpowiednie dla Szarych Szeregów – były stosunkowo bezpieczne.

23 marca 1943 zaszła jednak konieczność przeprowadzenia akcji innego typu - aresztowano "Rudego" (Jana Bytnara), komendanta hufca „Południe”. Akcja ta, zupełnie precedensowa w skali całej AK, odbyła się 26 marca w czasie od 17.30 do 17.45 i znana jest jako Akcja pod

Arsenałem. Stała się ona pierwowzorem dla wszystkich późniejszych akcji dywersji miejskiej. Mimo swej niedoskonałości organizacyjnej (zespół wykonawczy liczył aż 28 osób) stanowiła przełom w sposobach walki z okupantem. W wyniku akcji odbity został „Rudy”, uwolniono poza tym hufcowego hufca „Praga” – „Heńka” (Henryka Ostrowskiego) i 23 innych więźniów, ale poniesione zostały też znaczne straty: zmarli „Hubert” (Hubert Lenk), „Alek” (Aleksy Dawidowski) i „Buzdygan” (Tadeusz Krzyżewicz). Zmarł także uwolniony „Rudy”.

Po „Akcji pod Arsenalem” grupy Szturmowe zmieniły nieco swój profil dokonując akcji odwetowych na katach "Rudego" - na Schultzu 06 maja - dowodził „Zośka”, na Langem 22 maja - dowodził „Mirski” i na Sommerze 18 lipca.

6 maja 1942 aresztowano Naczelnika Szarych Szeregów Floriana Marciniaka „Nowaka”. Nowym naczelnikiem Szarych Szeregów został „Stefan Orsza” Stanisław Broniewski.¹¹ 20 sierpnia podczas ataku na posterunek w Sieczkach zginął „Zośka”. Rozkazem z 1 września Warszawskie Grupy Szturmowe otrzymały miano baonu „Zośka”.¹²

W 1944 roku było 18 chorągwi harcerzy (10.000 członków) i 14 chorągwi harcerek (5.000 członkiń). Do tych liczb trzeba dodać harcerzy ze środowisk działających niezależnie od kontynuatorów ZHP (drużyny samodzielne, inne organizacje). Konspiracyjne harcerstwo było ewenementem na skalę europejską. Trzecim i ostatnim naczelnikiem Szarych Szeregów był Leon Marszałek, pełniący tę funkcję od października 1944 („Orsza” dostał się wtedy do niewoli niemieckiej) do stycznia 1945 roku.¹³

¹¹ Broniewski S., *Całym Życiem. Szare Szeregi w relacji naczelnika*, Warszawa 1983, s.36

¹² Tamże, s. 41

¹³ Fiedkiewicz O. (red), *Leksykon...op. cit.*, s. 162

Związek Harcerstwa Polskiego w PRL i w III Rzeczypospolitej

Harcerstwo odradzało się żywiołowo w latach 1944-45 wszędzie tam, skąd wycofali się Niemcy. Ujawniały się lub powstawały drużyny, organizowały hufce i chorągwie. Wszystko to odbywało się oddolnie, jako że oficjalnie ZHP został powołany do życia decyzją władz oświatowych dopiero 30 grudnia 1944 roku. Nowe władze zdawały sobie sprawę z przydatności ZHP w wychowaniu dzieci i młodzieży, wiedziały jednak dobrze, że jest ono zdominowane przez siły im nieprzychylne, związane z rządem emigracyjnym i AK. Metody pracy opierały się na przedwojennych, a jej kierunki wynikały z ówczesnej sytuacji kraju: odgruzowanie, służba dla frontu, pomoc rannym, usuwanie pozostałości poniemieckich, pomoc przy zniwach, służba dziecku, pomoc repatriantom, praca dla Ziemi Odzyskanych.

Harcerstwo liczyło w lipcu 1945 roku ponad 200.000 członków. Nowych harcerzy przyciągała legenda Szarych Szeregów, jednak dużym problemem był brak kadry - na jednego instruktora przypadało wtedy 450 harcerzy. Był to czas rozwoju harcerskich instytucji zapewniających samowystarczalność - Centrali Dostaw Harcerskich, harcerskich warsztatów wytwarzających umundurowanie.¹⁴

W końcu 1947 roku Sekretarz Generalny ZHP Pelagia Lewińska przedstawiła projekt zmian organizacyjnych w Związku. Przejawem koncepcji centralnego sterowania programem drużyn była Harcerska Służba Polsce. Rezygnując z pracy indywidualnej, podejmowała ona rozmaite zadania społeczne skupione w 4 grupach: „Las i rola”, „Kultura i oświata”, „Odbudowa kraju” oraz „Zdrowie i dziecko”. Organizacja rozwijała się liczebnie - w 1948 roku liczyła już 295.500 członków.

¹⁴ www.zhp.org.pl/wiadomości/index.html

W latach 1948 - 49 zlikwidowano w Polsce wiele organizacji społecznych. Władze uznały, że ZHP jest w swojej obecnej formule nie do zaakceptowania. Postanowiono jednak wykorzystać pozytywny społeczny wizerunek harcerstwa. W styczniu 1949 ograniczono wiek młodzieży harcerskiej do 15 lat. Kontrolę nad ZHP przejmować zaczął Związek Młodzieży Polskiej (dalej ZMP). W sierpniu Pelagia Lewińska wydała broszurę „Walka o nowe harcerstwo”, w której oskarżała Związek o „służbę na korzyść imperializmu”, co było wówczas bardzo poważnym zarzutem. Usuwano kolejnych niewygodnych instruktorów. Na początku 1950 roku Zarząd Główny ZMP, któremu Prezydium przyznano stopnie harcmistrzów, podjął decyzję o przejęciu kierownictwa nad ZHP i ustalił termin jego wcielenia do ZMP na 15 października 1950 roku.¹⁵

Zmieniono Prawo i Przyrzeczenie, symbolikę i mundur. Odrzucono tradycyjne metodykę, formy pracy, rozwiązania programowe i organizacyjne. Zlikwidowano drużyny w szkołach średnich - po ukończeniu podstawówki, harcerze mieli przechodzić do podstawowych struktur ZMP. Odsunięto większość doświadczonych instruktorów. Przewodnikami drużyn zostali etatowi pracownicy szkół. Drużyna skupiała młodzież całej szkoły, a zastępy i ich odpowiedniki - ogniwa - odpowiadały klasie. Organizacja Harcerska Związku Młodzieży Polskiej (dalej OH ZMP) wzorowana była na radzieckiej Organizacji Pionierskiej, nie uwzględniono jednak odmienności polskich warunków. Harcerze podejmowali prace społeczne, uczestniczyli w wielkich konkursach i imprezach. Zastępy prowadzili nauczyciele, zbiórkami bywały lekcje, a na jednego przewodnika przypadało kilkuset uczniów. Dało to w sumie mało

¹⁵ Tamże

atrakcyjne zbiórki zupełnie nie uwzględniające potrzeb dzieci i młodzieży.¹⁶

Już w roku 1954 OH ZMP poddawana była ostrej krytyce. Na przełomie maja i czerwca 1955 roku zebrana w Warszawie konferencja programowa wypracowała program, zręby systemu metodycznego i zarys struktury organizacyjnej autonomicznej w ramach ZMP Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej (dalej OHPL). Przywrócono część tradycyjnych metod. To komenda główna OHPL zatwierdziła obowiązującą do dziś odznakę zuchową. 8 listopada 1956 roku w Warszawie na naradzie komendantów wojewódzkich OHPL podjęto rezolucję o jej usamodzielnieniu i zaproszono do współpracy wszystkich byłych instruktorów ZHP, którzy gotowi są wychowywać młodzież. Stwierdzono, iż ocena ZHP zawarta w „Walce o nowe harcerstwo” była fałszywa i podlega rewizji.

8 grudnia 1956 w atmosferze politycznej „odwilży” rozpoczęła się w Łodzi Ogólnopolska Narada Działaczy Harcerskich. Drugiego dnia obrad na zaproszenie ONDH (przyjęte przez zaproszonych po wcześniejszej naradzie) przybyła grupa najstarszych i zasłużonych działaczy harcerskich i starszej młodzieży z Szarych Szeregów prowadzona przez Aleksandra Kamińskiego i Stanisława Broniewskiego. Zgodzili się oni na powrót do działalności. Narada, zwana Zjazdem Łódzkim przyjęła uchwałę o zmianach w organizacji harcerskiej. Zaczął się intensywny okres odtwarzania drużyn, hufców i chorągwi. Trwała normalna praca, przywrócono tradycyjne jej formy, Krzyż Harcerski, lilijkę, nazwę ZHP. Wiek harcerski zwiększono do 16 lat. W 1957 r. powstała Rozgłośnia Harcerska. Powołano specjalną komórkę wydawniczą, prekursora późniejszego Wydawnictwa Harcerskiego "Horyzonty", które istniało do

¹⁶ Tamże

1976 roku.¹⁷ W maju 1957 roku ZHP liczył 750.000 członków, ponad połowa drużyn działała na terenach wiejskich. Na skutek nacisków politycznych wprowadzono pełną etatyzację pracy w centrali, chorągwiach i hufcach mającą uzależnić władze harcerskie od władz.¹⁸

W 1958 roku powrócono do idei drużyn nieprzetartego szlaku - drużyn dzieci niepełnosprawnych, która została zapoczątkowana w 1920 roku powstaniem pierwszej drużyny głuchoniemych, lecz nie miała wówczas rozmachu, którego dynamicznie nabierała po 1958. W 1984 roku było już 1.696 drużyn nieprzetartego szlaku.¹⁹

Od połowy lat 60 decyzje ważne dla Związku zaczęto podejmować poza nim. Stale ograniczano wiek harcerski. Istniało wiele prób reaktywowania harcerstwa starszego, przeważnie jednak nieudanych. Najważniejsze stały się hasła, deklaracje i przemówienia. W historii harcerstwa i sprawach religii widziano poważne zagrożenia polityczne. Naciskano na masowość zupełnie nie dbając o jakość. Łamano zasadę dobrowolności działania w ZHP.

W latach 70 bardziej liczyły się długie szeregi harcerzy w czasie uroczystości państwowych, niż to, co harcerze chcieli robić. Zniesiono ograniczenia wiekowe w ZHP, stworzono ciekawe programy starszoharcerskie, lecz zupełnie inaczej wyglądała ich realizacja. Lata 70. to rozwój wielkich akcji, takich jak coroczne alerty Naczelnika ZHP, które wyznaczały jednolite zadania dla wszystkich drużyn. Rozliczne konkursy i turnieje były elementem indoktrynacji politycznej. Pod koniec lat 70 nadmierna ilość akcji i przymus ich podejmowania spowodowały niemal powszechny zanik działania drużynami i zastępami. Wyrosły całe pokolenia instruktorów nie znających samodzielnego działania i zasad

¹⁷ Fiedkiewicz O. (red), *Leksykon...op. cit.*, s. 166

¹⁸ tamże, s. 165.

¹⁹ tamże, s. 285

metodyki harcerskiej. Istniały pewne pozytywne przykłady akcji centralnych, a były to te akcje, w których samo mówienie o harcerstwie nie wystarczało, tj.: "Operacja 1001-Frombork" (wieloletnia akcja odbudowy i wyposażenia miasta w niezbędny sprzęt; operację rozpoczęto w 1001. roku istnienia państwa polskiego - stąd nazwa) i „Bieszczady 40” (rozpoczęta w rok po zakończeniu „Operacji 1001-Frombork” akcja na rzecz poprawy życia i nauki dzieci i młodzieży oraz na rzecz turystyki w rejonie bieszczadzkiem; miała być zakończona na 40 lecie PRL - stąd nazwa).²⁰

ZHP początku lat 80 można określić jako strukturę - małe ministerstwo ds. młodzieży szkolnej, nie zaś jako samorodny ruch młodzieży. Przez cały czas istniały jednak drużyny i hufce prowadzące autentyczną pracę. Po przemianach politycznych jakie zaszły w kraju po sierpniu 80 roku zrezygnowano z masowości i nadmiernej dyrektywności programowej. Zaczęto po woli wracać do tradycji. Efektem błędnych koncepcji z lat 60 i 70 był masowy rozpad słabych drużyn i odpływ sporej grupy ludzi przymusowo przypisanych do harcerstwa. Narodziły się wtedy ruchy programowo-metodyczne, początkujące proces przemian i odnowy.

Od jesieni 1980 roku zaczęły powstawać Kręgi Instruktorów Harcerskich im. Andrzeja Małkowskiego (dalej KIHAM).²¹ Celem ruchu była odnowa moralna harcerstwa osiągnięta poprzez przywrócenie autorytetu instruktora. KIHAM-owcy chcieli to osiągnąć poprzez własny przykład. I Najważniejszym ich osiągnięciem było stworzenie własnego systemu stopni i sprawności. Drugim ważnym ruchem był Ruch Przyszłość Harcerstwa, którego uczestnicy aktywnie pełnili różne funkcje i zadania w ZHP. Zasięg oddziaływania ruchu rozszerzały publikacje zamieszczane w

²⁰ tamże, s. 17

²¹ tamże, s. 219

„Na Przełaj”²² Oba ruchy znacząco wpłynęły na postanowienia podjęte przez VII Zjazd. Podczas stanu wojennego działalność ZHP nie została zawieszona, (choć zawieszono wtedy większość związków i stowarzyszeń). Na porządku dziennym znalazła się walka o możliwość udziału umundurowanych harcerzy w uroczystościach religijnych.

Okrągły stół w roku 1989 i nastanie nowego porządku w Polsce spowodowało pełne zmiany Związku będące powrotem do tradycji, zatwierdzone na XXVI Zjeździe w 1989 roku. Przywrócono przedwojenne Prawo i Przyrzeczenie. Ilość harcerzy od lat 80. (1980 - ponad 3 mln.) systematycznie maleje (dziś ok. 200.000). Jednak ta tendencja nie jest obecnie bardzo dynamiczna. W 1996 roku ZHP został przyjęty do Światowej Organizacji Ruchu Skautowego WOSM i Światowego Stowarzyszenia Przewodniczek i Skautek WAGGGS.²³

fot. 5. Symbole WOSM i WAGGGS

²² tamże, s. 280

²³ www.zhp.org.pl/wiadomości/index.html

II. Związek Harcerstwa Polskiego dzisiaj

1. Cele i zasady działania ZHP

Pod wpływem społeczno-wychowawczej działalności Związku Harcerstwa Polskiego już od początku XX wieku z pojęciem „harcercz” łączono dzielnego, fizycznie i intelektualnie wyrobionego człowieka, głęboko moralnego, prawdomównego, spostrzegawczego, umiejącego sobie radzić w każdej sytuacji życiowej, opiekuna słabszych, dobrego obywatela stawiającego zawsze dobro kraju wyżej niż własne.²⁴

Według Statutu ZHP za główne cele swojego działania uznaje:

- stwarzanie warunków do wszechstronnego, intelektualnego, społecznego, duchowego, emocjonalnego i fizycznego rozwoju człowieka,
- nieskrępowane kształtowanie osobowości człowieka odpowiedzialnego, przy poszanowaniu jego prawa do wolności i godności, w tym wolności od wszelkich nałogów,
- upowszechnianie i umacnianie w społeczeństwie przywiązania do wartości: wolności, prawdy, sprawiedliwości, demokracji, samorządności, równouprawnienia, tolerancji i przyjaźni,
- stwarzanie warunków do nawiązywania i utrwalania silnych więzi międzyludzkich ponad podziałami rasowymi, narodowościowymi i wyznaniowymi,
- upowszechnianie wiedzy o świecie przyrody, przeciwstawianie się jego niszczeniu przez cywilizację, kształtowanie potrzeby kontaktu z nieskażoną przyrodą.²⁵

Aby zrealizować powyższe cele ZHP

²⁴ Sowa J., Niedzielski Z., *Metoda...op. cit.*, s. 37.

²⁵ Statut ZHP. Warszawa, 2002, s. 4.

- zrzesza swoich członków w podstawowych jednostkach organizacyjnych i prowadzi wśród nich całoroczną działalność oświatowo-wychowawczą, posługując się charakterystycznymi dla ZHP formami pracy;
- organizuje przedsięwzięcia związane z ochroną środowiska naturalnego, rozwojem zainteresowań i specjalności, działalnością w zakresie kultury, kultury fizycznej i sportu;
- troszczy się o tradycje i dziedzictwo narodowe, kształtuje postawy patriotyczne;
- działa na rzecz obrony narodowej i bezpieczeństwa powszechnego;
- wypowiada się w sprawach dzieci i młodzieży;
- inicjuje programy profilaktyczne, antyalkoholowe i przeciwdziałające uzależnieniom
- podejmuje zadania w zakresie pomocy społecznej, w tym także poprzez prowadzenie działalności charytatywnej i opiekuńczej;
- prowadzi rehabilitację i rewalidację dzieci niepełnosprawnych, a także resocjalizację dzieci nieprzystosowanych społecznie;
- prowadzi kształcenie kadry instruktorskiej;
- prowadzi działalność wydawniczą, radiową i informacyjną;
- tworzy ośrodki oraz placówki oświatowo-wychowawcze, opiekuńczo-wychowawcze, naukowo-badawcze i kulturalne;
- prowadzi działalność międzynarodową, w tym działalność na rzecz integracji europejskiej;
- działa na rzecz promocji zdrowego trybu życia;
- upowszechnia ideę wolontariatu;
- prowadzi działalność gospodarczą oraz gromadzi fundusze;
- organizuje letni i zimowy wypoczynek w formach wyjazdowych i w miejscu zamieszkania;

ZHP realizuje swoje cele oraz prowadzi działalność wychowawczą opartą na metodzie harcerskiej także wśród osób niezrzeszonych w ZHP.²⁶

2. Harcerski system wychowawczy

Pojęciem „wychowanie” współcześni pedagodzy określają m.in. świadome, celowo i planowo podejmowane działania nastawione na wywołanie określonych zmian w strukturze cech kierunkowych osobowości jednostki. Chodzi, więc o zmiany zachodzące w sferze jej motywów, potrzeb, postaw czy systemu wartości. Tak rozumiane wychowanie jest wyraźnie odróżniane od nauczania, w toku, którego kształtuje się wiedzę, umiejętności i nawyki, a więc tzw. cechy instrumentalne. Specyfika celów wychowania (cechy kierunkowe) wymaga przyjęcia odmiennego niż w nauczaniu toku postępowania. Podejmując działania wychowawcze należy:

- wdrażać dzieci i młodzież do wielostronnej aktywności,
- utrzymywać pożądaną aktywność prospołeczną,
- formułować normy i zasady postępowania w życiu codziennym,
- kształtować sądy i przekonania moralne,
- wzbogacać wiedzę moralną.

Wychowywać to znaczy w odpowiedni sposób organizować życie i działalność dzieci w szkole, domu czy zastępie lub drużynie harcerskiej. Pełne efekty wychowawcze uzyskuje się nie tylko w wyniku przejawiania pojedynczych działań wychowawczych, ale przede wszystkim w wyniku organizowanego procesu wychowania. Prawidłowe funkcjonowanie zastępów i drużyn harcerskich powinno, więc opierać się na celowo, planowo i świadomie organizowanych przez dłuższy czas ciągach sytuacji

²⁶ Tamże, s. 7.

wychowawczych wzajemnie powiązanych i podporządkowanych wspólnemu, jasno sprecyzowanemu celowi.²⁷

Przystępując do organizacji procesu wychowania w ramach zastępu, gromady, drużyny należy:

- ustalić punkt wyjścia, to znaczy stwierdzić, na jakim poziomie rozwoju, w dziedzinie, która ma być przedmiotem oddziaływań, są zuchy lub harcerze;
- sprecyzować cele wychowania, na których realizację ma być nastawiony organizowany proces wychowania. Cele te muszą być na takim stopniu szczegółowości, by można było trafnie dobierać sytuacje wychowawcze służące ich kształtowaniu oraz by można było sprawdzać stopień ich realizacji;
- organizować ciąg sytuacji wychowawczych, wzajemnie powiązanych i służących realizacji wspólnego celu (np., jeżeli celem drużynowego było wdrożenie harcerzy do zrozumienia potrzeb innych ludzi i niesienia im pomocy, to powinien on organizować różnorodne sytuacje, w których będą mieli okazję takiej pomocy udzielić, np. akcje „Niewidzialnej Ręki”, tworzenie grup pomocy koleżeńskiej, dyżury harcerzy, pomoc osobom starszym itp., a także stosować różnorodne formy wzmocnień w celu utrwalania tych zachowań. Efektem tych działań może być wspólne sformułowanie normy, „harcerz pomaga słabszym i starszym”);
- poddać kontroli uzyskiwane wyniki; interpretując je należy być świadomym faktu, iż na ich ostateczny kształt wpłynęły nie tylko oddziaływania zastępowego czy drużynowego, lecz także to, z czym

²⁷ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s.49

dziecko spotkało się w ciągu tego czasu w środowisku rodzinnym czy szkolnym.²⁸

Związek Harcerstwa Polskiego realizuje swój system wychowawczy, rozumiany jako triada – jedność trzech elementów:

1. Zasad i celów wychowawczych,
2. Jedności zasad, treści i programu metod wychowawczych (zróżnicowanych według stopnia dojrzałości psychofizycznej, moralnej i poziomu harcerskiego wtajemniczenia (zuchów, harcerzy młodszych, starszych, instruktorów i seniorów harcerskich),
3. Osobistego przykładu (zucha, harcerza, instruktora, osoby znaczącej w zakresie pozytywnego oddziaływania i mającej wpływ na postawę etyczno-moralną młodzieży harcerskiej).

Te ogólne założenia harcerskiego wychowania ujmowane są jako: służbę, braterstwo, pracę nad sobą.²⁹

Takie rozumienie rozwoju osobowościowego młodego człowieka ma wiele poznawczych aspektów i prowadzi do pogłębionej refleksji nad swoim własnym zachowaniem i postawą - do samowychowania. Zachodzi wówczas oczekiwana samorealizacja harcerza, zucha, instruktora, oraz wysoki stopień osobistej odpowiedzialności, za własne postępowanie i współodpowiedzialność za podległy mu zespół wychowawczy (szóstkę zuchową, zastęp, drużynę, szczep, krąg instruktorski, itp.). W tak rozumianym oddziaływaniu wychowawczym jest również silne dążenie do określenia swojej postawy wobec drugiej osoby, a więc nie tylko jej autentycznej akceptacji, ale niewymuszonej przyjaźni, służenia jej radą i pomocą. Owa personifikacja wyklucza jakąkolwiek wrogość, nienawiść, poniżenie. Obecne są, harcerzom aspekty pomniejszania znaczenia drugiego

²⁸ Tamże, s. 49

²⁹ zhp.org.pl/wiadomosci/index.html

człowieka, zawłaszczania jego osobowości, czynienie z niego przedmiotu fizycznego i psychicznego nacisku.³⁰

Harcerski system wychowawczy jest częścią składową „ogólnego systemu wychowania” dzieci i młodzieży w Polsce. Podstawowym założeniem harcerskiego systemu jest wychowanie, które polega na wdrażaniu dzieci i młodzieży do szeroko rozumianego działania. Można powiedzieć, że sprzyja on wszechstronnemu rozwojowi dzieci i młodzieży, uwzględniając ich potrzeby fizyczne i intelektualne, wyzwala twórczą inicjatywę, stwarza warunki do rekreacji ruchowej, kształtowania się zainteresowań. Uczeń, wychowanek, harcerz uczy się w ten sposób pełnienia najrozmaitszych ról społecznych przydatnych mu w przyszłym życiu zawodowym i obywatelskim. System wychowawczy określa się jako organizację ludzi, środków i działań w obrębie pewnej struktury, podporządkowanych realizacji celów wychowania.³¹ Ujęcie oddziaływań wychowawczych w system jest jednym z podstawowych warunków ich skuteczności, gdyż umożliwia integrację i intensyfikację wpływów, jakim podlega wychowanek.

Niezbędnymi cechami systemu wg H. Muszyńskiego są:

- zróżnicowanie funkcji poszczególnych składników systemu,
- wewnętrzne sprzężenie między składowymi jego elementami,
- obecność w jego strukturze czynnika koordynacji.³²

System wychowawczy odnosić się może do struktury o różnym zasięgu, od państwowego systemu oświatowo-wychowawczego, poprzez systemy lokalne aż po system wychowawczy organizacji lub określonej placówki, szkoły, domu rodzinnego dziecka, itp.

³⁰ Tamże, s. 51.

³¹ Muszyński H., System wychowawczy szkoły podstawowej, Poznań, 1970, s.43

³² Muszyński H., Teoretyczne podstawy systemu wychowawczego szkoły, Warszawa, 1972, s.15

Harcerski systemem wychowawczy jest to struktura złożona z takich elementów jak: sprawności, stopnie, zasady, mundur i metodyki przetwarzające treści programowe, będące nosicielami celów ideowo-wychowawczych i innych harcerstwa, sytuacje wychowawcze, uwzględniające potrzeby i rozbudzające zainteresowania dzieci, młodzieży, kadry oraz środowiska, a zmierzające do przekształcenia tychże celów w postawy zuchów, harcerzy i instruktorów.

O harcerskim systemie wychowawczym można również mówić w aspekcie strukturalno-funkcjonalnym i celowościowym, jest to uzasadnione z kilku względów, m.in.:

Statut ZHP określa cele wychowawcze organizacji. Prawo Zucha i Harcerskie, Obietnica i Przyrzeczenie ukazują wychowankowi wzorzec osobowy członka Związku. Mamy więc do czynienia z układem celowościowym. Funkcjonujące w gromadach zuchowych i drużynach harcerskich bodźce samowychowania, tworzone zgodnie ze specyfiką ZHP sytuacje wychowawcze umożliwiają osiągnięcie tych celów.

Każda grupa wiekowa ma określone miejsce w organizacji, zadania i sposoby ich realizacji, ale z drugiej strony zapewniony jest ciąg wychowawczych oddziaływań, dzięki czemu - przy prawidłowym funkcjonowaniu zespołu harcerskiego - jednostka przechodzi przez kolejne grupy wiekowe, by w końcu podjąć pracę instruktorską bądź kontynuować działalność w innych organizacjach lub stowarzyszeniach.

Realizowane zadania dostosowane są do możliwości rozwojowych zucha czy harcerza i sprzyjają przechodzeniu na wyższy etap tego rozwoju. Aktywność zuchów opiera się przede wszystkim na grach i zabawach harcerskich - na realizacji zadań, w toku których wraz z narastającymi możliwościami poszerzeniu ulega wkład pracy członków drużyny.

Struktura ZHP i jego władz, funkcjonowanie poszczególnych jednostek organizacyjnych oparte są na zasadach, które zapewniają maksymalną efektywność procesu wychowania (samorządność, partnerstwo, indywidualną i zespołową działalność społeczną).

Rozwiązania metodyczne stosowane w ZHP pozwalają wyzwalać motywację osiągnięcia celów przez członków Związku (dziecko widzi możliwość zaspokojenia istotnych potrzeb dzięki np. formom pracy, systemowi funkcji organizacyjnych, częstym bezpośrednim interakcjom w zespole rówieśników), instruktor ma wiele okazji do pobudzenia swych wychowanków do takiej aktywności, która prowadzi do konstruktywnej, z punktu widzenia celów wychowania, zmiany w ich osobowości.³³

System wychowawczy Związku M. Pionk definiuje jako (...) strukturę, determinant skutecznego oddziaływania na harcerzy zgodnie z celami zawartymi w Statucie i Programie działania.³⁴

W całości działalności ZHP można wyróżnić trzy warstwy:

1. Model założony w ZHP, na który składają się cele, treści działania oraz zasady organizacyjne.
2. Harcerski system metodyczny, w skład, którego wchodzi (jako pochodna warstwy pierwszej): Prawo, Obietnica, Przyrzeczenie, gwiazdki, stopnie, programy szkolenia, kampanie, akcje, itp.). Poprzez ten system realizowany jest model założony.
3. Praktyczną działalność ZHP (model rzeczywisty). Całość funkcjonuje w obrębie trzeciej, najszerszej warstwy, którą stanowi ogół zjawisk psychospołecznych; należy tu cały kontekst środowiskowy, współdecydujący o stopniu realizacji modelu założonego.

³³ Sowa J., Niedzielski Z., *Metoda...op. cit.*, s.51

³⁴ Pionk M., *Wybrane Problemy Pedagogiki Harcerskiej*, „Harcerstwo” nr 12, 1976.

W skład harcerskiego systemu wychowawczego zaliczyć należy trzy zasadnicze elementy:

1. Cele ideowo-wychowawcze: Statut, Prawo i Obietnica Zuchowa, Prawo i Przyrzeczenie Harcerskie.
2. Program działania: Uchwałę Zjazdu, uchwały Rady Naczelnej ZHP, propozycje programowe - wytyczne na dany rok harcerski, doroczne centralne przedsięwzięcia, akcje chorągwiane.
3. Zasady wychowawcze i metodyka pracy:
 - harcerskie zasady wychowania,
 - rodzaje działań (zadania i zajęcia),
 - stopień samorządności i rola drużynowego,
 - program własnego, indywidualnego rozwoju zucha i harcerza,
 - bodźce samowychowania,
 - formy pracy,
 - współzależność poszczególnych elementów metodycznych,
 - wychowawcze funkcje szczepu,
 - harcerskie środowisko wychowawcze.³⁵

Rada Naczelna ZHP Uchwałą nr 22 z maja 1992 r. zaleciła wprowadzić w życie dokumenty stanowiące podstawy systemu wychowawczego ZHP i metodyki pracy drużyn i organizacji, tj.:

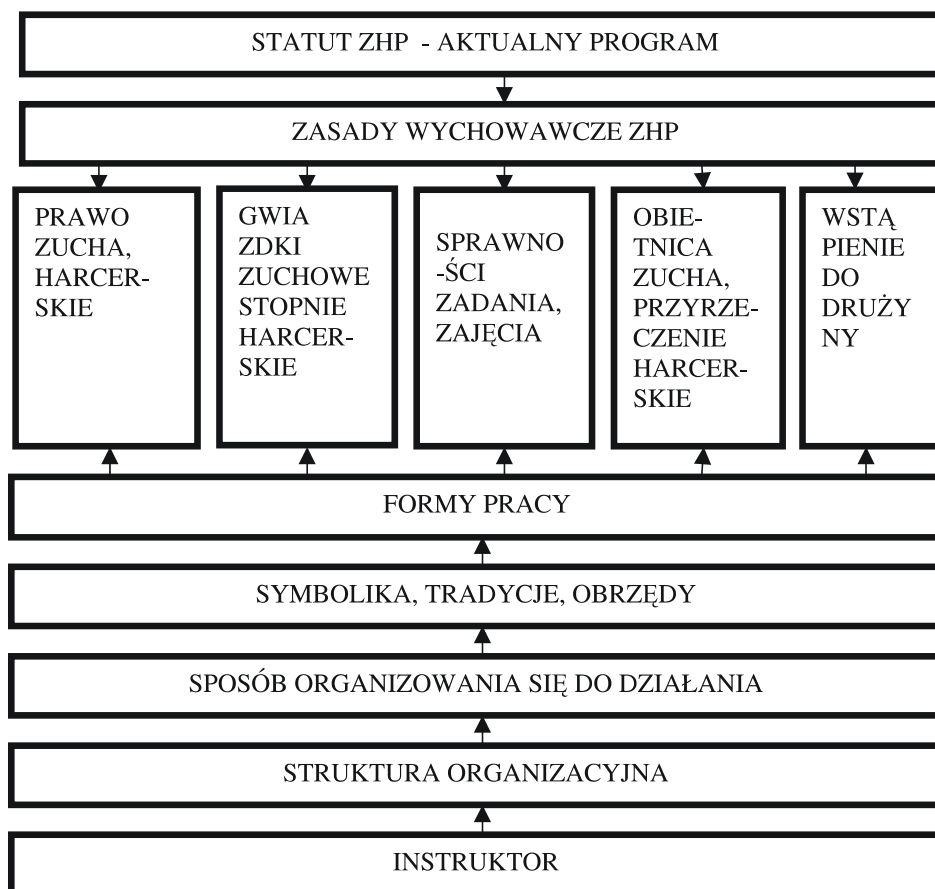
- dla gromad zuchowych: wymagania na gwiazdki zuchowe, zestaw sprawności indywidualnych i zespołowych,
- dla drużyn harcerskich: wymagania w zdobywaniu stopni harcerskich, harcerskich sprawności i odznak, zestaw obowiązujących sprawności, zasady realizacji zadań zespołowych,
- dla drużyn starszoharcerskich oraz kręgów instruktorskich i akademickich: zasady zdobywania stopni i wymagania na stopnie, zasady reali-

³⁵ zhp.org.pl/wiadomoŹci/index.html

zacji zadań zespołowych, zasady działania szczepli harcerskiego w szkołach różnych szczebli i środowisku.³⁶

Na harcerski system wychowawczy składają się cele wychowawcze organizacji i wszystkie środki zapewniające realizację tych celów, odpowiednio powiązane i uruchomione (schemat nr 1). Jednostka, wstępując do drużyny, będąc po Obietnicy, Przyrzeczeniu i zdobywając sprawności w toku udziału w różnych formach pracy, zbliża się coraz bardziej do wzorca osobowego zawartego w Prawie, przechodząc przez kolejne etapy „organizacyjnego wtajemniczenia” (gwiazdki i stopnie).

Schemat 1; Struktura organizacyjna systemu wychowawczego ZHP

³⁶ Tamże

Wszystko to wyznaczone jest przez naczelne cele wychowawcze ZHP (Statut, aktualny program działania), sterowane w myśl zasad wychowawczych, specyficznych dla Związku. Aktywność jednostki podbudowana jest tradycjami, zwyczajami, obrzędami i symboliką, zdeterminowana przez sposób organizowania się do działania (zbiórka, zadanie międzyzbiórkowe. Harcerska Akcja Letnia i Zimowa,) i strukturę organizacyjną ZHP.³⁷

Częścią składową harcerskiego systemu wychowawczego jest system metodyczny, który zawiera układ rozwiązań realizacyjnych przyjętych z punktu widzenia celów organizacji. Zewnętrzne wobec harcerskiego systemu metodycznego są zarówno cele, jak i struktura organizacyjna.

Funkcjonowanie harcerskiego systemu metodycznego przedstawia się następująco: Instruktor oddziałuje na dziecko - chcąc dokonać zamierzonych zmian w jego osobowości - czyni to kilkoma kanałami: Stosuje oddziaływanie bezpośrednie tzn. poucza, instruuje, wyraża własną opinię, działa własnym przykładem itp.

Organizuje proces wychowania pośredniego - poprzez zespół, jakim jest zastęp, gromada, drużyna - upowszechniając w nim określone wzory zachowania, normy, troszcząc się o odpowiednią strukturę i atmosferę. Doprowadza do tego, że drużyna staje się dla jednostki terenem zaspokajania potrzeb, co, powoduje, że dziecko zaczyna się z tym zespołem identyfikować, przyjmować jako własne obowiązujące tu wartości i normy.

Wykorzystuje sytuacje zachodzące w szerszej społeczności, organizując doświadczenia wychowanka, stwarzając mu możliwości przejawiania konstruktywnych wychowawczo działań.

³⁷ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s.53.

Uruchamia cały szereg rozwiązań metodycznych, prowadzi zgodnie z zasadami zbiórki, nasycając je odpowiednimi zadaniami, obrzędowością, wprowadza symbolikę, kieruje realizacją zadań (zajęć), wykorzystuje postać bohatera drużyny (szczepu, hufca itp.), zapoznaje z Prawem, zapewnia funkcjonowanie tego Prawa wśród dzieci i w życiu drużyny, zachęca do zdobywania stopni (gwiazdek).

Wyszczególnione tu rozwiązania, wzajemnie się przenikające i współwyznaczające, stanowią harcerski, system metodyczny³⁸ (schemat nr 2). Żaden z elementów, charakterystycznych dla ostatniego kanału nie może istnieć sam. Zbiórka wypełniona jest konkretnymi formami pracy, obrzędami i zwyczajami. Te formy podporządkowane są realizowanym zadaniom. Cały tok zdobywania sprawności łączy się z aktywnością w postaci form działania, wykonane zadania i uzyskane sprawności umożliwiają wyróżnienie w postaci stopnia (gwiazdki). Na każdym kroku punktem odniesienia przy planowaniu, wykonywaniu, kontroli i ocenie jest Prawo i postać bohatera.³⁹

Omawiane tu rozwiązania metodyczne przybierają nieco odmienną postać w zależności od grupy wiekowej, której dotyczą (metodyka zuchowa, harcerska i starszoharcerska), jednak sposób ich uruchamiania jest wszędzie taki sam.

W oparciu o kryterium wieku wyróżnić należy system pracy gromad zuchowych, drużyn harcerskich i starszoharcerskich. Funkcjonowaniem każdego z nich rządzą te same prawidłowości, na każdym poziomie przyjmuje się te same założenia. System pracy każdej z grup wiekowych opiera się o takie same elementy pomyślane w ten sposób, że np. stopnie harcerskie są kontynuacją gwiazdek zuchowych z jednej strony i punktem

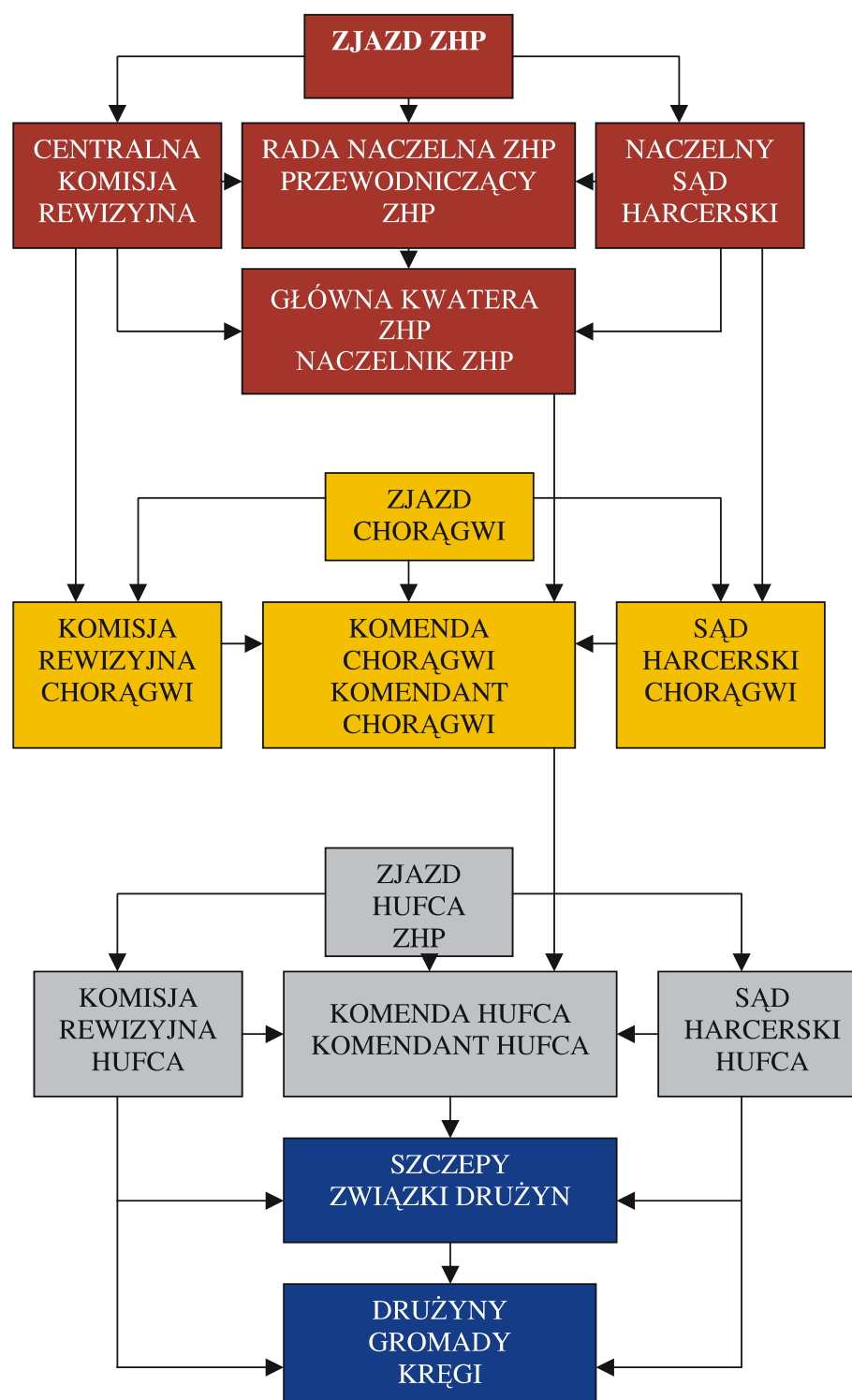
³⁸ Tamże, s. 54.

³⁹ Tamże, s. 54.

wyjścia dla stopni zdobywanych w drużynach starszoharcarskich z drugiej strony. Podobnie Prawo harcerskie dotyczy w zasadzie identycznych postaw, co Prawo Zucha, aczkolwiek jego bardziej dojrzała postać umożliwia stymulowanie rozwoju osobowości członka Związku. Dzięki temu mamy do czynienia z systemami pracy opartymi na możliwościach rozwojowych dzieci i młodzieży.

3. Struktura Związku Harcerstwa Polskiego

Schemat nr 3. Struktura Organizacyjna ZHP

Podstawowymi jednostkami organizacyjnymi ZHP są: gromady, drużyny, kręgi skupiające członków ZHP oraz inne jednostki działające na zasadzie drużyny lub kręgu. Rozpoczęcie działalności podstawowej jednostki wymaga zgody komendanta hufca. Gromadą lub drużyną kieruje drużynowy mianowany rozkazem komendanta hufca. Szczegółowe zasady tworzenia i działania gromad, drużyn, kręgów i innych podstawowych jednostek organizacyjnych określa Główna Kwatera ZHP, a zatwierdza Rada Naczelna ZHP. Podstawowe jednostki organizacyjne ZHP mogą łączyć się w szczepy lub związki drużyn.⁴⁰

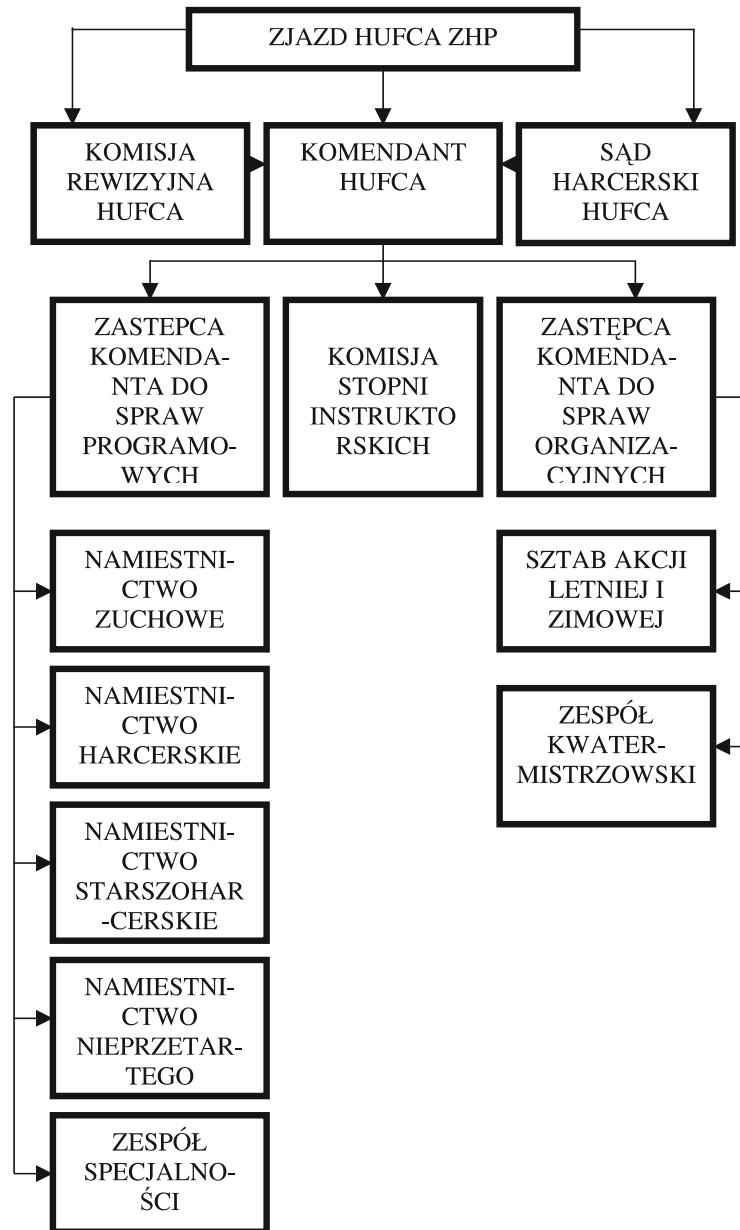
Hufiec jest terytorialną wspólnotą gromad, drużyn, kręgów i innych podstawowych jednostek organizacyjnych. Hufiec tworzy warunki do działania podstawowych jednostek organizacyjnych przez:

1. budowanie wspólnoty instruktorskiej i wspólnoty gromad, drużyn i kręgów,
2. wychowanie, kształcenie i wspieranie drużynowych i funkcyjnych,
3. pozyskiwanie i motywowanie kadry instruktorskiej,
4. inicjowanie i wzmacnianie działalności programowej i metodycznej podstawowych jednostek organizacyjnych,
5. wspieranie gromad, drużyn i szczepów w organizowaniu akcji letniej i zimowej,
6. koordynację, nadzór i systematyczną ocenę podległych jednostek organizacyjnych w zakresie zgodności z celami, zasadami i regulaminami ZHP i metodą harcerską,
7. współpracę z władzami lokalnymi,
8. pozyskiwanie środków finansowych i materialnych.

⁴⁰ Statut ZHP, Warszawa GK ZHP 2002, s. 20.

Hufiec tworzy i rozwiązuje komenda chorągwi, po zasięgnięciu opinii zainteresowanych środowisk, wyznaczając jego obszar i siedzibę władz.⁴¹

schemat 4

⁴¹ Tamże, s. 21.

Chorągiew jest terytorialną wspólnotą hufców. Chorągiew tworzy warunki do działania hufców i podległych jednostek organizacyjnych przez:

1. budowanie wspólnoty instruktorskiej i wspólnoty hufców,
2. inicjowanie i wzmacnianie działalności programowej i metodycznej,
3. kształcenie kadry instruktorskiej,
4. koordynację, nadzór i systematyczną ocenę komend hufców i jednostek organizacyjnych na szczeblu chorągwi,
5. współpracę z władzami regionalnymi,
6. pozyskiwanie środków finansowych i materialnych.

Chorągiew tworzy i rozwiązuje Główna Kwatera ZHP, po zasięgnięciu opinii zainteresowanych hufców, wyznaczając jej obszar działania i siedzibę władz.⁴²

Główna Kwatera ZHP jest zarządem Związku Harcerstwa Polskiego. W jej skład wchodzi Naczelnik ZHP oraz co najmniej 6 członków. Główna Kwatera ZHP kieruje działalnością ZHP, a w szczególności:

1. tworzy warunki do realizacji programu Związku,
2. wykonuje zadania określone w Statucie ZHP, uchwałach Zjazdu ZHP i Rady Naczelnej ZHP,
3. przyjmuje plan pracy Głównej Kwatery i plan kształcenia ZHP,
4. uchwała, na wniosek Naczelnika ZHP, budżet Związku, w tym budżet Głównej Kwatery,
5. może przedkładać Radzie Naczelnej ZHP projekty uchwał,
6. podejmuje uchwały o nabywaniu, zbywaniu i obciążaniu majątku nieruchomego ZHP,

⁴² Tamże, s. 22.

7. deleguje przedstawicieli do reprezentowania Związku w innych podmiotach gospodarczych, w których ZHP ma udziały, oraz w fundacjach,
8. powołuje i likwiduje centralne jednostki organizacyjne Związku,
9. uchwała regulaminy wewnętrzne i instrukcje ZHP, nie zastrzeżone dla innych władz ZHP, w tym regulaminy i instrukcje dotyczące: zasad tworzenia i działania podstawowych jednostek organizacyjnych ZHP, zasad tworzenia i działania hufców i chorągwi, zasad organizacji pracy komendanta i komendy hufca oraz komendanta i komendy chorągwi, zasad prowadzenia działalności finansowo-gospodarczej przez jednostki ZHP, zasad pracy kapelanów oraz ich współdziałania z komendami;
10. podejmuje uchwały w sprawach wniesionych przez członków Głównej Kwatery,
11. wspomaga, koordynuje i nadzoruje pracę komendantów i komend chorągwi, centralnych jednostek organizacyjnych i gospodarczych ZHP oraz ocenia ich działalność,
12. koordynuje działalność ruchu przyjaciół harcerstwa,
13. powołuje i odwołuje ciała doradcze - rady, komisje i celowe zespoły robocze,
14. decyduje o zatrudnianiu pracowników biura Głównej Kwatery.⁴³

Rada Naczelna jest władzą uchwałodawczą ZHP.

Rada Naczelna ZHP:

1. w okresie pomiędzy zjazdami ZHP decyduje o podstawowych sprawach Związku,
2. decyduje w sprawach systemu metodycznego, kierunków pracy wychowawczej i pracy z kadrami,
3. zajmuje stanowisko wobec społecznie ważnych problemów,

⁴³ Tamże, s. 43.

4. ocenia realizację uchwał Zjazdu ZHP i uchwał własnych,
5. określa wysokość składek członkowskich,
6. rozpatruje sprawozdania Naczelnika ZHP i Głównej Kwatery ZHP, sprawozdania z wykonania budżetu Związku, w tym budżetu Głównej Kwatery, ocenia jej działalność i, na wniosek Centralnej Komisji Rewizyjnej ZHP, podejmuje co roku uchwałę w sprawie absolutorium dla Naczelnika ZHP i Głównej Kwatery ZHP,
7. w okresie pomiędzy zjazdami wybiera Przewodniczącego ZHP i na jego wniosek wiceprzewodniczących ZHP, Naczelnika ZHP i - w wypadku określonym w § 40 ust. 2 - członków pozostałych władz naczelnych,
8. decyduje w sprawach członkostwa ZHP w innych organizacjach,
9. ustanawia odznaczenia i tytuły honorowe Związku,
10. wykonuje inne zadania określone w Statucie.

Rada Naczelna składa się z: Przewodniczącego ZHP, 1-3 wiceprzewodniczących ZHP, 30-40 członków Rady Naczelnej.⁴⁴

Najwyższą władzą ZHP jest Zjazd ZHP. Może on obradować jako zjazd zwykły lub nadzwyczajny.

Zjazd zwykły ZHP:

1. decyduje o najważniejszych sprawach ZHP,
2. przyjmuje program rozwoju ZHP,
3. uchwała Statut ZHP i dokonuje w nim zmian,
4. rozpatruje i zatwierdza sprawozdania: Przewodniczącego ZHP i Rady Naczelnej ZHP, Naczelnika ZHP i Głównej Kwatery ZHP, Centralnej Komisji Rewizyjnej ZHP, Naczelnego Sądu Harcerskiego ZHP.
5. na wniosek Centralnej Komisji Rewizyjnej ZHP podejmuje uchwały w sprawie absolutorium dla Przewodniczącego ZHP i Rady Naczelnej

⁴⁴ Tamże, s. 40-42.

ZHP oraz Naczelnika ZHP i Głównej Kwatery ZHP za okres pomiędzy zjazdami zwykłymi ZHP,

6. wybiera Przewodniczącego ZHP i na jego wniosek wiceprzewodniczących ZHP,
7. wybiera Radę Naczelną ZHP,
8. wybiera Naczelnika ZHP i, na jego wniosek, określa liczebność i wybiera pozostałych członków Głównej Kwatery ZHP, w tym co najmniej 2 zastępców Naczelnika i Skarbnika ZHP
9. określa liczebność i wybiera Centralną Komisję Rewizyjną ZHP i Naczelny Sąd Harcerski ZHP.

Zjazd zwykły ZHP jest zwoływany przez Radę Naczelną ZHP co cztery lata.⁴⁵

⁴⁵ Tamże, s. 38

III. Powstanie i Rozwój Hufca ZHP Jelenia Góra

1. Początki działalności Hufca ZHP w Jeleniej Górze

Po II wojnie światowej rozpoczął się proces osadnictwa polskiego na terenach Ziemi Odzyskanych. W 1945 roku społeczeństwo Dolnego Śląska stanowiło prawdziwą mozaikę. Składało się ono z autochtonów, repatriantów, przesiedleńców, osadników wojskowych i reemigrantów.

Było to społeczeństwo zróżnicowane ze względów na: pochodzenie terytorialne, status społeczny, poglądy polityczne, kulturę i obyczaje. W tak zróżnicowanej społeczności znalazła się duża grupa instruktorów harcerskich. Instruktorzy harcerscy, którzy się tu osiedlili na stałe, odczuwali potrzebę utworzenia organizacji harcerskiej, zwłaszcza, że z każdym miesiącem przybywało na tych terenach ludności polskiej.

Początki zorganizowanej działalności ZHP na ziemi jeleniogórskiej przypadają na miesiące letnie 1945 roku. Grupa instruktorów harcerskich w składzie m.in. Kazimierz Sobolewski, Kazimierz Bożejkowski, Zygmunt Szafran, Kazimierz Fronczak postanowiła utworzyć komendę hufca i pod koniec lipca uzyskali na potrzeby ZHP lokale w Szklarskiej Porębie i Jeleniej Górze przy ul. Długiej 4/5 „w którym na pierwszym piętrze urządzono biura, a na wyższych piętrach mieszkania dla instruktorów harcerskich. Na parterze tego budynku Centrala Dostaw Harcerskich w Warszawie otworzyła w sierpniu 1945 roku swój oddział w postaci sklepu harcerskiego. Budynek ten otrzymał nazwę „Dom Harcerza i Ligi Morskiej”.⁴⁶ W dniu 26 lipca 1945 roku pojawił się na murach Jeleniej Góry plakat informujący o rozpoczęciu działalności przez ZHP w Jeleniej

⁴⁶ Milewski J., Harcerstwo w kotlinie jeleniogórskiej w latach 1945-75. Praca magisterska, Jelenia Góra 1985 s.9.

Górze i o rejestracji wszystkich harcerzy oraz młodzieży chętnej do wstąpienia do ZHP.

fot. 6. Plakat z 1945 r.

W sierpniu w powiecie jeleniogórskim odbyło się kilka obozów i kursów harcerskich z chorągwi Krakowskiej i Rzeszowskiej. Obozy te przyczyniły się do rozpropagowania idei harcerskiej na ziemi jeleniogórskiej.

Na szczególną uwagę zasługuje z tamtego okresu działalność Harcerskiego Kręgu Instruktorskiego w Szklarskiej Porębie, który stał się najsilniejszą organizacją tej miejscowości, przez co wywierał bardzo duży wpływ na życie Szklarskiej Poręby. W uznaniu zasług Kręgu władze

harcerskie wniosowały do władz państwowych o zmianę nazwy Szklarskiej Poręby na Harcerską Porębę.⁴⁷

Żywiłowy rozwój ZHP na ziemi jeleniogórskiej został doceniony przez Naczelnictwo ZHP. W październiku 1945 roku przybył do Jeleniej Góry Naczelnik ZHP Roman Kierzkowski. 25 października 1945 roku podjął on decyzję o utworzeniu Chorągwi ZHP Dolnego Śląska z siedzibą w Jeleniej Górze przy ul. Długiej 4/5 (jest to obecnie podobnie jak w 1945 budynek Domu Handlowego). Komendantem Chorągwi został mianowany Kazimierz Sobolewski.

W dniu 05 listopada 1945 roku rozkazem Komendanta Chorągwi ZHP powołano Hufiec Jelenia Góra. Komendantem Hufca mianowano Henryka Wareckiego (od 10.12.1945). W czasie sierpień – grudzień 1945 w Jeleniej Górze i okolicy powstały jedne z pierwszych drużyn harcerskich na Dolnym Śląsku. Między innymi należały do nich: „ 1 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. Zawiszy Czarnego – drużynowy Józef Pięta, 2 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. Gen. Władysława Sikorskiego – drużynowy Franciszek Probierz, 3 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. Bolesława Chrobrego, 22 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. Andrzeja Małkowskiego – drużynowy Bogdan Kłoskowski, 21 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. Stefana Czarnieckiego w Cieplicach Śl. - drużynowy Sławomir Matuszewski i 4 Dolnośląska Drużyna Harcerzy im. T. Kościuszki w Karpaczu składająca się z chłopców – uczestników Powstania Warszawskiego i dzieci powstańców”.⁴⁸

Jeleniogórski hufiec był w tym czasie najliczniejszym hufcem na Dolnym Śląsku, na dzień 01 maja 1946 liczył 480 harcerzy.⁴⁹

⁴⁷ A. Kiewicz. Dolnośląskie Harcerstwo w Latach 1945-1975, Wrocław 1982, s. 19

⁴⁸ Milewski J., Harcerstwo...op. cit., s. 12

⁴⁹ Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 34

fot. 7. Defilada harcerska w 1946 r. w Jeleniej Górze

Powstanie Hufca zamknęło okres żywiołowości w rozwoju i tymczasowości ZHP w Jeleniej Górze i powiecie jeleniogórskim nadając harcerstwu ramy organizacyjne oraz programowe. Szybki wzrost liczby drużyn hufca był efektem działań władz harcerskich skierowanych na przezwycięzenie trudności kadrowych i polegających na zorganizowaniu kursu drużynowych w czasie zimowych ferii 1945/46 w ośrodku szkoleniowym w Rościszowie koło Dzierżoniowa.

Dynamiczny rozwój harcerstwa w powiecie jeleniogórskim był przyczyną utworzenia w marcu 1946 roku nowego Hufca Harcerzy Jelenia Góra II, obejmującego teren powiatu bez miasta Jelenia Góra. W dniu 12 marca 1946 roku komendantem hufca Jelenia Góra I został mianowany Tadeusz Markiewicz, a w dniu 10 września 1946 komendantem hufca Jelenia Góra II (powiat) został mianowany Henryk Warecki. W roku 1947 na terenie obu hufców jeleniogórskich działało 17 drużyn harcerzy i 1 drużyna zuchowa. Liczba członków w obu hufcach wynosiła około 490

osób. Być może osłabienie dynamiki wzrostu ilościowego w obu hufcach było przyczyną połączenia obu hufców w jeden organizm.

W dniu 02 listopada 1947 rozwiązano hufiec Jelenia Góra II, a drużyny tego Hufca włączono do Hufca Jelenia Góra I. W tym samym czasie „miało miejsce włączenie do składu Komendy Hufca Jelenia Góra kapelana harcerskiego – księdza phm. Tomasza Trębacza.⁵⁰

Połączenie obu hufców spowodowało zmiany w składzie osobowym Komendy Hufca Jelenia Góra i w dniu 02 marca 1948 roku została powołana nowa komenda Hufca Jelenia Góra wspólna dla miasta i powiatu. Komendantem pozostał Tadeusz Markiewicz, a w jej skład weszli: Janusz Jabrzemski – przyboczny Hufca, Jerzy Maruchin – referat drużyn miejskich, Lech Imielnicki – referat drużyn wiejskich, Zygmunt Paczyński – sekretarz, Sławomir Podolak – referent Harcerskiej Służby Informacyjnej, Czesław Hakke – namiestnik zuchowy, Andrzej Purzycki – skarbnik, Tadeusz Mrówczyński – referent wychowania fizycznego.⁵¹

W trakcie 1948 roku powstawały nowe drużyny i liczebność Hufca zwiększyła się do 550 członków.

W dniach 20 i 21 lipca 1948 roku w wyniku odbywającego się we Wrocławiu Kongresu Zjednoczeniowego Młodzieży Polskiej powstała nowa organizacja młodzieżowa – Związek Młodzieży Polskiej (dalej ZMP). Wkrótce też rozpoczął się proces „demokratyzacji” ZHP. W efekcie „demokratyzacji ZHP” na funkcje komendantów hufców i członków komend hufców powoływano instruktorów, którzy gwarantowali przeprowadzenie owej „demokratyzacji”. W listopadzie 1948 powołano nową Komendę Hufca w składzie: Sławomir Podolak – przyboczny Hufca, Janusz Marchlewski – przyboczny do spraw zuchów, Ryszard Kołodziej –

⁵⁰ Sprawozdanie Kom. Chorągwi Dolnośląskiej za ok. 01.01.-31.12.1947, zbiory A. Kiewicza

⁵¹ Rozkaz Komendanta Chorągwi z 02.03.1948. zbiory A. Kiewicza

referent gospodarczo skarbowy, Zygmunt Kowalewski – sekretarz. W dniu 01.12.1948 zwolniono z funkcji komendanta hufca Tadeusza Markiewicza. Zastąpił go mianowany tym samym rozkazem Stanisław Zawadzki.⁵²

Rok 1948 charakteryzował się nasileniem procesów „demokratyzacji ZHP”, coraz większym uzależnieniu harcerstwa od ZMP (cała komenda hufca należała jednocześnie do ZMP i ZHP). „Takie procesy, zachodzące w organizacji harcerskiej nie odpowiadały części harcerzom i instruktorom. Dlatego też omawiany okres cechował się również dobrowolnym odchodzeniem lub przymusowym usuwaniem z ZHP starszej młodzieży harcerskiej i instruktorów, którzy nie mogli pogodzić się z zachodzącymi zmianami”.⁵³

W dniu 1 marca 1949 roku nastąpiło połączenie hufców męskiego i żeńskiego, skład komendy hufca został ponownie zmieniony (poza komendantem) i przedstawiał się następująco: Wacława Dyszy – zastępca hufcowego, Janusz Marchlewski – przyboczny do spraw zuchów, Ryszard Kołodziej – referent gospodarczo-skarbowy, Irena Ginter – sekretarz, Sławomir Podolak – zastępca hufcowego do spraw organizacyjno-gospodarczych.

W wyniku założenia przy każdej szkole drużyny ZHP i objęcie nad nimi opieki przez koła ZMP oraz obsługiwaniu zbiórek harcerskich przez aktywistów ZMP liczebność hufca w czerwcu 1949 roku wynosiła około 2000 członków.⁵⁴ Jednocześnie ze wzrostem ilościowym odbywał się również proces odchodzenia z harcerstwa tych instruktorów i harcerzy, którzy nie mogli zaakceptować zachodzących zmian. Trudno oszacować skalę tego zjawiska, ale wymownym jest fakt, iż nowy rok harcerski we wrześniu 1949 Hufiec Jelenia Góra rozpoczął zmniejszoną ilością

⁵² Rozkaz Komendanta Chorągwi z 01.12.1948. zbiory A. Kiewicza

⁵³ Milewski J., Harcerstwo...op. cit., s. 18

⁵⁴ Tamże, s. 20

autentycznie działających drużyn i harcerzy. W hufcu działało około 1500 członków skupionych w 16 drużynach dziewcząt, 18 drużynach chłopców, 10 drużynach suchowych.

Pogłębiał się proces uzależniania ZHP od ZMP. Osoby wchodzące w skład władz Hufca należały jednocześnie do ZMP. W posiedzeniach Komendy Hufca brali udział przedstawiciele ZP ZMP. Pod koniec 1949 roku rozpoczęły działalność Ośrodki ZHP. Były to swego rodzaju związki drużyn, ogniwa pośrednie między hufcem powiatowym a szczepami i drużynami. Tworzono je przede wszystkim w środowiskach wiejskich, małomiasteczkowych i osiedlowych. Ośrodki ZHP organizacyjną formą stałej współpracy programowej i wychowawczej drużyn z kilku do kilkunastu najbliższej siebie położonych szkół, zarazem formą współpracy instruktorów z terenu, objętego działalnością ośrodka.⁵⁵ Ośrodki ZHP powołano w Karpaczu, Kowarach, Szklarskiej porębie, Piechowicach, Cieplicach, Sobieszowie, Mysłakowicach i Janowicach Wielkich. Na kierowników ośrodków mianowano członków ZMP skierowanych do pracy w ZHP.⁵⁶

W styczniu 1950 roku działalność rozpoczęły drużyny harcerek ; im. Małgorzaty Fornalskiej w Jeleniej Górze (drużynowa - Kajzerówna), im. M. Skłodowskiej-Curie - w Kostrzycy (drużynowa - M. Pohlówna) oraz im. M. Skłodowskiej-Curie w Kowarach (drużynowa - Lidia Klessen) i drużyna harcerzy im. Jana Kilińskiego w Kowarach (drużynowy - Franciszek Kwaśny). W lutym powstały drużyny harcerek im. H. Sawickiej w Ściegnach (drużynowa - E. Kowalska) i im. M. Fornalskiej w Miłkowie (drużynowa – T. Kasprzak) oraz drużyna harcerzy im. A. Mickiewicza w Dziwiszowie (drużynowy – Filipowski) i im. F.

⁵⁵ Fiedkiewicz O. (red), *Leksykon...op. cit.*, s. 330

⁵⁶ Milewski J., *Harcerstwo...op. cit.*, s. 21

Dzierżyńskiego w Karpaczu (drużynowy – Krzeszowski) tym samym miesiącu powstały drużyny zuchowe w Strupicach i Janowicach Wielkich.⁵⁷

Pomimo oporu części kadry instruktorskiej proces „demokratyzacji” hufca był kontynuowany, świadczą o tym między innymi zmiany bohaterów drużyn np.: 1 DDH zmieniła imię z Zawiszy Czarnego na Mariana Buczka, 22 DDH z Andrzeja Małkowskiego na Ludwika Waryńskiego, 169 DDH z Jerzego Bitschana na Karola Świerczewskiego.⁵⁸ W lutym dokonano zmian personalnych w Komendzie Hufca. Był to kolejny etap podporządkowania jeleniogórskiego harcerstwa Związku Młodzieży Polskiej. W skład Komendy Hufca w niedługim czasie przekształconej w Komendę Powiatową ZHP wchodził:

- Wacława Dyszy Komendantka Hufca
- Janusz Marchlewski referent organizacyjny
- Olga Wasylenko referent szkoleniowy
- Zbigniew Cachel referent osobowy
- Edward Łapa referent finansowo-administracyjny⁵⁹

Dzień Dziecka w 1950 roku został wykorzystany do wprowadzenia nowego tekstu prawa i przyrzeczenia harcerskiego oraz nowej odznaki organizacyjnej dla harcerzy.⁶⁰

We wrześniu 1950 wprowadzono nową strukturę harcerską powiązaną z zasadami organizacji szkoły. Najmniejszą grupę stanowiło ogniwo liczące 5 –10 osób. Ogniwa w danej klasie tworzyły zastęp, a wszystkie zastępy w szkole – drużynę. Pracą drużyn kierowali przewodnicy harcerscy, których zatwierdzała Komenda Wojewódzka ZHP. Przeprowadzono wybory ogniwowych oraz rad zastępów i rad drużyn. Zastępom w pracy pomagać

⁵⁷ Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 01.02.1950. Zbiory A. Kiewicza.

⁵⁸ Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 15.01.1950. Zbiory A. Kiewicza.

⁵⁹ Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 01.02.1950. Zbiory A. Kiewicza

⁶⁰ Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 83

mieli przewodnicy zastępów rekrutowani spośród członków ZMP. Wprowadzone zmiany kończyły proces „demokratycznych przemian w ZHP”.⁶¹ Tak naprawdę był to proces stopniowej likwidacji ZHP, który zakończyła ostatecznie decyzja o rozwiązaniu Związku Harcerstwa Polskiego jako samodzielnej organizacji podjęta pod koniec 1950 roku.⁶² Komendy Powiatowe ZHP przekształcono w Wydziały Harcerskie Zarządów Powiatowych ZMP. Decyzja o likwidacji ZHP miała charakter polityczny.

Głównym założeniem ZMP wobec harcerstwa było uczynienie z niego swoistego „przedszkola” dla ZMP, masowej organizacji dziecięcej, która powinna objąć swym zasięgiem większość uczących się dzieci.⁶³ Zmiany te dotyczyły również Jeleniej Góry. Dotychczasowa Komenda Powiatowa ZHP została włączona do Zarządu Powiatowego ZMP w Jeleniej Górze jako Wydział Harcerski, którego starszym instruktorem został mianowany Jerzy Mateusiak, który pracował na tym stanowisku do 1952 roku.⁶⁴ Władze ZMP postawił przed Wydziałem Harcerskim zadanie umasowienia harcerstwa w powiecie jeleniogórskim do ilości 5500 członków. W pierwszych miesiącach 1951 roku podjęto próby zwiększania liczby harcerzy metodami administracyjnymi przez kierownictwa szkół.⁶⁵

Pomimo podejmowania takich działań liczba członków Organizacji Harcerskiej nie zwiększała się w takim stopniu jak zakładano. Przyczyną takiego stanu rzeczy było negowanie przez Organizację Harcerską Związku Młodzieży Polskiej (dalej OHZMP) tradycyjnych wartości i zasad harcerskich, odrzucenie metodyki harcerskiej jako sprawdzonego sposobu pracy drużyn harcerskich, akcentowanie w pracy ogniw, zastępów i drużyn

⁶¹ Tamże, s. 87.

⁶² Tamże, s. 90

⁶³ Tamże, s. 108

⁶⁴ Milewski J., *Harcerstwo...op. cit.*, s. 45

⁶⁵ Tamże, s. 46

działalności politycznej, uczestnictwo we wszelkiego rodzaju uroczystościach i manifestacjach politycznych. Działania polegające na: zmianie przyrzeczenia i prawa harcerskiego, odrzuceniu całej dotychczasowej symboliki i formy zewnętrznej harcerstwa, wprowadzeniu do nowego stroju organizacyjnego obowiązkowego elementu w postaci czerwonej chusty nie zachęcały ówczesnej młodzieży do masowego uczestnictwa w życiu tej organizacji.⁶⁶

Równocześnie prowadzono „indywidualne konsultacje z drużynowymi ZHP, które miały na celu zbadanie ich poziomu ideologicznego i ustosunkowania się do Polski Ludowej”. W wyniku tych „konsultacji” zostali zwolnieni „niektórzy drużynowi, a na ich miejsce oddelegowano członków ZMP”.⁶⁷ Odejście z działalności harcerskiej wielu doświadczonych instruktorów spowodowało duże trudności w obsadzaniu funkcji przewodników drużyn i zastępów. Pomimo kierowania do pracy w Organizacji Harcerskiej nowych członków ZMP trudności nie zmniejszały się z powodu słabego przygotowania ich do pracy z dziećmi.

Należy też zwrócić uwagę na sposób, w jaki traktowani byli pracownicy Organizacji Harcerskiej przez Zarządy Powiatowe ZMP. Analizując przyczyny zbyt powolnego procesu umasawiania harcerstwa stwierdzono przypadki „nieodpowiedniego stosunku przewodniczących i kierowników wydziałów organizacyjnych Zarządów Powiatowych ZMP do pracowników, komend powiatowych ZHP”, podnoszono, że „komendanci powiatowi całymi tygodniami są wykorzystywani w terenie przez władze ZP ZMP przy innych pracach absolutnie nie związanych z ich odcinkiem”, np. ZP ZMP w Jeleniej Górze „urlopował” Komendanta Powiatowego ZHP „na dwa miesiące z pracy zawodowej do pracy społecznej celem

⁶⁶ Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 99

⁶⁷ Milewski J., Harcerstwo...op. cit., s. 45

kontrolowania burs i internatów”. Podobnie odnoszono się również do instruktorów wydziałów szkolno-harcerskich: „zdarzają się wypadki, że ZP ZMP zatrudniają instruktorów harcerskich w charakterze gońca lub maszynisty”.⁶⁸

Taki stosunek do instruktorów harcerskich był jedną z przyczyn częstych zmian personalnych w wydziałach harcerskich ZP ZMP. W wydziale harcerskim ZP ZMP w Jeleniej Górze na przestrzeni 1952 i 1953 roku doszło do 8 zmian na stanowiskach instruktorów harcerskich.

Braki kadrowe stanowiły duży problem dla Zarządu Miejskiego ZMP w Jeleniej Górze. Próbowano rozwiązać problem przez utworzenie Gabinetu Harcerskiego w Młodzieżowym Domu Kultury w Jeleniej Górze. Nie udało się przez cały okres działania OH ZMP, uruchomić gabinetu harcerskiego, ani obsadzić kadrowo związanego z nim etatu.⁶⁹ Dla potrzeb kształcenia aktywu rad drużyn i zastępów, otwarto w Cieplicach w grudniu 1952 roku Centralny Ośrodek Harcerski. Ośrodek ten kształcił aktyw z całego kraju i z tego względu nie mógł w pełni zaspokoić potrzeb miejscowej organizacji.⁷⁰

W 1953 roku nastąpił wzrost liczbowy członków OH ZMP: w Jeleniej Górze na 1800 dzieci uczęszczających do siedmiu szkół podstawowych 1138 było członkami OH ZMP, co stanowiło 61% ogółu uczniów w tych szkołach. Za sprawowanie opieki nad drużynami harcerskimi wyróżniono Zarządy Szkolne ZMP w Liceum Pedagogicznym i Szkole Ogólnokształcącej. W tym samym czasie do ZMP przyjęto 200 najlepszych harcerzy.⁷¹ W całym powiecie OH ZMP liczyła 2756 harcerzy.

⁶⁸ Tamże, s. 47

⁶⁹ Tamże, s. 49

⁷⁰ Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 103

⁷¹ Milewski J., Harcerstwo...op. cit., s. 50

W latach 1953-1954 w dalszym ciągu trwała karuzela personalna w Wydziale Harcerskim ZP ZMP w Jeleniej Górze, doszło tam ponownie do 8 zmian na funkcjach instruktorów harcerskich. Z sytuacji, w jakiej znalazło się harcerstwo po wcieleniu go do ZMP nikt nie był do końca zadowolony. Władze ZMP krytycznie oceniały postęp i zakres umasowienia harcerstwa, nie miały zaufania do kadry instruktorskiej, natomiast harcerze i instruktorzy nie byli zadowoleni z przedmiotowego traktowania, patrzenia na harcerstwo przez pryzmat liczb i procentów, ciągle żywa była tęsknota za harcerskimi zasadami i tradycjami.

W wyniku zmian politycznych w kraju przez cały 1956 rok narastały ataki na ZMP, którym kierownictwo ZMP nie potrafiło się przeciwstawić. W tej sytuacji w dniach 08-09.11.1956 roku na naradzie komendantów Organizacji Harcerskiej Polski Ludowej (dalej OHPL) podjęto rezolucję o usamodzielnieniu się organizacji oraz określono jej charakter jako „organizacji społecznej, która skupia młodzież i wychowawców...” oraz zaprosiła do powrotu do pracy harcerskiej byłych instruktorów ZHP, którzy odeszli z powodu likwidacji ZHP.⁷²

W dniach 08-10.12.1956 w Łodzi odbył się Krajowy Zjazd Działaczy Harcerskich z udziałem dotychczasowych władz OHPL oraz instruktorów byłego ZHP z Aleksandrem Kamińskim i Stanisławem Broniewskim na czele. Zjazd podjął decyzję o utworzeniu na bazie istniejącej OHPL samodzielnego Związku Harcerstwa Polskiego, dokonał zmian w symbolice harcerskiej i formach zewnętrznych.⁷³ Przywrócono tradycyjne nazwy, zasady, mundury, sposoby działania. Komendy Powiatowe OHPL przekształcono ponownie w Komendy Hufców ZHP.

⁷² Rezolucja narady członków Komendy Głównej OHPL i komendantów wojewódzkich, „Drużyna”, 1956, nr 1.

⁷³ Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 165.

W lutym 1957 roku Komendant Chorągwi Dolnośląskiej ZHP mianował Marcelę Marszowiecką komendantem Hufca Jelenia Góra. Bardzo szybko zaczęły powstawać drużyny harcerskie o tradycyjnym charakterze odmiennym od drużyn OH ZMP i OHPL. Najlepszym przykładem jest powstała w lutym 1957 roku i działająca do chwili obecnej 19 Drużyna Harcerska im. Dywizjonu 303 której drużynowym został Konrad Mieczkowski. Jest on obecnie w dalszym ciągu aktywnym instruktorem hufca, pełni funkcję komendanta Szczepu ZHP „Śmigielko”. Aby przygotować kadrę instruktorską hufca do działania w nowych, zmienionych warunkach społecznych i politycznych, Komenda Hufca ZHP Jelenia Góra zorganizowała w lutym 1957 roku kurs drużynowych harcerskich.⁷⁴

Lata 1956 i 1957 to lata dużego spadku ilościowego harcerstwa w Hufcu Jelenia Góra, z ponad 5400 członków OHPL w 1955 roku do 2425 w 1957 roku.⁷⁵ Było to efektem powrotu do dobrowolności działania w ZHP. W wyniku podejmowanych działań mających na celu zahamowanie spadku liczebności hufca udało się odwrócić ten proces i „już w grudniu 1961 roku w Kotlinie Jeleniogórskiej było około 4350 członków ZHP skupionych w 150 drużynach zuchowych i harcerskich.”⁷⁶

Warto zauważyć fakt, że w Hufcu Jeleniogórskim dochodziło do częstych zmian na funkcji komendanta hufca. Na przestrzeni lat 1956 – 1969 dziesięciokrotnie nastąpiły zmiany komendanta hufca, co w oczywisty sposób nie wpływało pozytywnie na rozwój harcerstwa w powiecie jeleniogórskim.⁷⁷

⁷⁴ Tamże, s. 168.

⁷⁵ Milewski J., *Harcerstwo...* op. cit., s. 76.

⁷⁶ Tamże, s. 80.

⁷⁷ Tamże, s. 80.

To, czego nie udało się osiągnąć władzom politycznym włączając ZHP do ZMP w 1950 roku postanowiono zrealizować ponownie w 1964 roku w warunkach samodzielności ZHP. Mianowicie III Zjazd ZHP w 1964 roku podjął decyzję o przekształceniu ZHP w organizację masową. Do 1969 roku miano osiągnąć 2 miliony członków. Hufiec Jelenia Góra liczył w 1964 roku 4300 zuchów, harcerzy i instruktorów. Skupionych w 146 drużynach. Nie był to stan zadawalający ówczesne władze, czemu dawano wyraz w publikacjach prasowych.⁷⁸ Związek Młodzieży Socjalistycznej i Związek Młodzieży Wiejskiej deklarowały pomoc w zwiększeniu ilości członków ZHP poprzez kierowanie do harcerstwa swoich członków. Deklarowano również pomoc w materiałach i urządzeniach niezbędnych do prowadzenia zajęć politechnicznych w drużynach harcerskich.⁷⁹

W działaniach mających wpływ na „umasawianie” harcerstwa w Jeleniej Górze i okolicach najistotniejszą rolę odegrały władze oświatowe, które zobowiązały się między innymi do: przeszkolenia nauczycieli do pracy z drużynami w Centralnej Szkole Instruktorów Zuchowych w Cieplicach, stworzenia systemu nagród i wyróżnień dla nauczycieli, którzy pracują lub opiekują się drużynami harcerskimi, udostępnianiu drużynom harcerskim pomieszczeń i urządzeń szkolnych oraz do pomocy w tworzeniu ruchu przyjaciół harcerstwa. Mimo podejmowanych działań liczebność hufca nie wzrastała zgodnie z oczekiwaniami władz: w 1965 roku hufiec liczył 5190 członków ZHP, a w 1967 nastąpił spadek do 4941 członków. Poszukując przyczyn tego zjawiska wskazywano na takie fakty jak „słabe przygotowanie kadry do pełnienia obowiązków, a niekiedy i

⁷⁸ Harcerstwo szuka przyjaciół, „Nowiny Jeleniogórskie”, 1964, nr 2.

⁷⁹ Tamże.

samowolne, niczym nie umotywowane porzucanie funkcji.”⁸⁰ Mimo wszystko spadek liczebny ZHP pogłębiał się w dalszym ciągu aż osiągnął w 1968 roku poziom 3779 członków Hufca ZHP w Jeleniej Górze. Dążąc do opanowania spadku powoływano nowe Ośrodki Harcerskie.⁸¹

W roku 1967 funkcjonowało na terenie hufca 9 Ośrodków Harcerskich zlokalizowanych w następujących miejscowościach: Cieplice Śląskie Zdrój, Janowice Wielkie, Jelenia Góra (miasto), Jelenia Góra I, Jelenia Góra II, Jelenia Góra III, Jelenia Góra (powiat), Karpacz, Kowary, Mysłakowice, Sobieszów, Szklarska Poręba.

W dniu 12 kwietnia 1969 roku komendantem Hufca został Adam Solarz, który pełnił tę funkcję do 01 lipca 1975 roku, ustąpił z zajmowanej funkcji na dwa miesiące przed rozwiązaniem hufca ze względu na nowy podział administracyjny kraju.⁸² W czasie pełnienia przez niego funkcji komendanta nastąpił gwałtowny wzrost ilościowy hufca: z ponad 5 tyś. harcerzy w 1969 roku do 11300 członków ZHP w 1975 roku. Działo w tym czasie 431 drużyn.⁸³ Analizując stan kadry instruktorskiej hufca w tym czasie, a szczególnie drużynowych, ich kwalifikacje oraz przygotowanie do pełnienia funkcji można wyciągnąć wniosek, że „zbyt szybko zwiększano liczbę członków ZHP bez możliwości zapewnienia wszystkim powstającym drużynom przeszkolonych drużynowych” oraz że przyczyną trudności programowych, organizacyjnych i materialnych Hufca był „brak przeszkolonej kadry instruktorskiej, przede wszystkim drużynowych”.⁸⁴

W czerwcu 1975 roku dokonano nowego podziału administracyjnego kraju. Władze ZHP dostosowując strukturę organizacyjną harcerstwa do

⁸⁰ Echa konferencji harcerstwa, „Nowiny Jeleniogórskie”, 1967, nr 14.

⁸¹ Archiwum Komendy Hufca ZHP Jelenia Góra (AKHJG), Rozkaz Komendanta Hufca ZHP w Jeleniej Górze z 15.02.1968.

⁸² Kiewicz A., Dolnośląskie...op. cit., s. 286.

⁸³ Milewski J., Harcerstwo...op. cit., s. 87.

⁸⁴ Tamże, s. 88.

nowego podziału administracyjnego kraju rozwiązały w dniu 04 września 1975 roku Hufiec Jeleniogórski i powołały w jego miejsce 9 odrębnych hufców z siedzibami w Janowicach Wielkich, Jeleniej Górze, Jeżowie Sudeckim, Kowarach, Mysłakowicach, Piechowicach, Podgórzynie, Starej Kamienicy i Szklarskiej Porębie.⁸⁵

W 1975 roku miasto Jelenia Góra uzyskuje status miasta wojewódzkiego, w związku z tym decyzją władz naczelných ZHP zostaje utworzona struktura wojewódzka ZHP Jeleniogórska Komenda Chorągwi która w 1980 otrzymuje imię Osadników Wojskowych.⁸⁶ Jest to istotna zmiana dla Hufca Jelenia Góra, oto z Hufca peryferyjnego położonego na krańcach województwa dolnośląskiego staje się jednostką położoną w samym centrum nowopowstałego województwa jeleniogórskiego. Była to duża szansa rozwojowa, którą kadra instruktorska Hufca nie w pełni wykorzystała.

Dwa miesiące przed reorganizacją Hufca nowym komendantem został wybrany Waldemar Wiśniewski, który pełnił tę funkcję do 17 grudnia 1977 roku.⁸⁷ Według ostatniego wydanego przez niego rozkazu w 1977 roku w nowym Hufcu Jelenia Góra działało: 69 drużyn zuchowych, 83 drużyny harcerskie, 130 drużyn Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej(dalej HSPS), 475 instruktorów i działaczy. Łącznie hufiec liczył w tym czasie 9094 członków.⁸⁸ W porównaniu do roku 1975 nastąpił spadek o 2206 osób, należy jednak pamiętać, że teren działania Hufca został znacznie zmniejszony i ograniczał się do obszaru miasta Jelenia Góra. Obrazuje to w pewnym stopniu stopień zorganizowania w pozostałych nowopowstałych hufcach Jeleniogórskiej Chorągwi ZHP.

⁸⁵ Tamże, s. 92.

⁸⁶ Fiedkiewicz O. (red), Leksykon...op. cit., s. 180.

⁸⁷ Kiewicz A., Słownik Biograficzny Instruktorów Harcerskich Dolnego Śląska W Latach 1945-1990, Wrocław 1995, s. 589.

⁸⁸ Rozkaz Komendanta Hufca L6/77 z dnia 15.12.1977r. AKHJG.

Po objęciu funkcji Komendanta Hufca przez Krystynę Truszczyńską zabiegi Komendy Hufca doprowadziły do dalszego wzrostu liczby harcerzy i na dzień 20 grudnia 1979 roku w Protokole Przekazania Hufca nowemu komendantowi Januszowi Milewskiemu wybranemu w dniu 17.12.1979⁸⁹ zapisano następujące dane: 552 instruktorów działających w hufcu, 350 działających drużyn w tym 81 zuchowych, 99 harcerskich, 170 HSPS.⁹⁰ Szacunkowo można określić liczbę członków hufca na około 10500 zuchów, harcerzy i instruktorów. Janusza Milewskiego po 11 miesiącach pracy na funkcji Komendanta Hufca zastąpił w dniu 23 listopada 1980 Andrzej Gawłowski. Był on komendantem do 31 grudnia 1982.⁹¹

Był to bardzo trudny okres gwałtownych przemian i wydarzeń w życiu ZHP. W dniu 13 grudnia 1981 został wprowadzony stan wojenny, ZHP jako jedna z nielicznych organizacji społecznych nie został rozwiązany ani zawieszony w działalności. Mimo to utrudnienia stanu wojennego mocno ograniczały możliwości działania. Był to czas napięć i buntów społecznych, krytycznych ocen działalności instytucji publicznych i organizacji społecznych, które zostały przez system ówczesny polityczny pozbawione niezależności i możliwości swobodnego działania. Krytyczna ocena społeczeństwa nie ominęła też Związku Harcerstwa Polskiego.

Pod wpływem zachodzących zmian w społeczeństwie zmieniał się również Związek Harcerstwa Polskiego. W 1981 zapoczątkowano powrót do tradycyjnej metodyki harcerskiej wywodzącej się z tradycji przedwojennych, zmieniono zasady działania drużyn oraz nazewnictwo m.in. w miejsce nazwy drużyna HSPS wprowadzono tradycyjną nazwę drużyny starszoharcerskiej. Pragnąc przygotować młodą kadre

⁸⁹ Kiewicz A., Słownik...op. cit., s. 589.

⁹⁰ Protokół Przekazania Hufca z dnia 20.12.1979 pomiędzy Krystyną Truszczyńską a Januszem Milewskim. AKHJG.

⁹¹ Kiewicz A., Słownik...op. cit., s. 589.

instruktorską do nowych warunków działania Główna Kwatera ZHP zorganizowała w lasach nad rzeką Pilicą Centralną Akcję Szkoleniową „CAS 81”. W CAS-ie uczestniczyło około 40 młodych instruktorów z terenu Chorągwi Jeleniogórskiej. W tym samym czasie nastąpił znaczny odpływ kadry instruktorskiej głównie nauczycieli z pracy na rzecz ZHP w Jeleniej Górze, w pierwszej kolejności odeszli ci, którzy w różny sposób byli „zachęceni” przez dyrekcje szkół do prowadzenia „klasodrużyn”. Nie dziwi, więc fakt że w takiej sytuacji, po odejściu Andrzeja Gawłowskiego z funkcji Komendanta Hufca w dniu 23.12.1982 nie można było znaleźć jego następcy.⁹² W tym czasie pełniącym obowiązki komendanta był Jan Płonka. Dopiero 17 lutego 1983 mianowano komisarycznym Komendantem Hufca Danutę Sitek będącą jednocześnie zastępczynią Komendanta Chorągwi Jeleniogórskiej.⁹³ Była to nietypowa sytuacja, na którą zgodę musiał wydać Naczelnik ZHP. Danuta Sitek była Komendantką Hufca Jelenia Góra przez sześć lat do 25 lutego 1989 roku. Obejmowała hufiec w trudnym okresie. Nastąpił w tym czasie gwałtowny spadek ilościowy: w liczbie drużyn, kadry instruktorskiej. Skalę tego zjawiska obrazują następujące dane: z 350 drużyn działających w 1980 pozostało 74 drużyny w 1983, ilość kadry instruktorskiej zmniejszyła się z 552 do 150 instruktorów, ilość członków ZHP zmalała z liczby 10500 w 1980 do 2150 osób w 1983 roku.⁹⁴

Okres sprawowania funkcji przez Danutę Sitek charakteryzował się względną stabilizacją warunków działania Jeleniogórskiego Hufca ZHP, jej zasługą było skupienie wokół hufca licznego i zaangażowanego grona instruktorskiego. Na uwagę zasługuje też fakt znacznego wzmocnienia programowego drużyn zwłaszcza drużyn starszoharcerskich. Jelenia Góra

⁹² Kiewicz A., Słownik...op. cit., s. 589.

⁹³ Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L1/83 z 20.02.1983, AKHJG.

⁹⁴ Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L7/83 z 20.11.1983, AKHJG.

była w tamtym czasie znaczącym ośrodkiem odrodzonego ruchu starszoharcerskiego.

Pomimo pozytywnych zmian zachodzących w środowisku hufca okres ten charakteryzuje się też powolnym spadkiem ilościowym zuchów i harcerzy. W 1988 roku działało 19 drużyn zuchowych, 17 drużyn harcerskich, 7 drużyn starszoharcerskich. W pracę na rzecz hufca angażowało się 142 instruktorów, a hufiec skupiał łącznie 1300 zuchów, harcerzy i instruktorów.⁹⁵ Należy zaznaczyć, że spadek ilościowy nie był wynikiem złej pracy Komendy Hufca, bo ta pracowała bardzo dobrze. Był to naturalny proces dostosowania się harcerstwa w Jeleniej Górze do potrzeb i oczekiwań społecznych tamtych lat.

Po zmianie na funkcji Komendanta Hufca, która dokonała się w dniu 25 lutego 1989⁹⁶ roku kolejnym komendantem został Marek Szmel który pełnił tę funkcję do 12 czerwca 1993 roku.

W tym też czasie pojawiły się poważne trudności organizacyjne i finansowe hufca jak i całego ZHP. Właśnie trudności finansowe były bezpośrednią przyczyną z powodu, której Główna Kwatera ZHP pojęła w 1992 roku decyzje o likwidacji Jeleniogórskiej, Legnickiej, Wałbrzyskiej i Wrocławskiej Chorągwi ZHP oraz o powołaniu w ich miejsce Dolnośląskiej Chorągwi ZHP z siedzibą we Wrocławiu.⁹⁷

Kadra instruktorska Hufca ZHP w Jeleniej Górze znalazła się w niekorzystnym położeniu. Bezpośrednia zwierzchnia jednostka Komenda Dolnośląskiej Chorągwi znajdowała się we Wrocławiu, natomiast uprawnienia Komendanta Hufca nie pozwalały na zawieranie porozumień i umów z instytucjami szczebla wojewódzkiego znajdującymi się w województwie Jeleniogórskim. Taka sytuacja między innymi była

⁹⁵ Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L1/88 z 04.01.1988, AKHJG.

⁹⁶ Kiewicz A., Słownik...op. cit., s. 589.

⁹⁷ Protokół z przekazania Chorągwi ZHP w Jeleniej Górze z 30.03.1992. AKHJG.

przyczyną pogłębiania się trudności organizacyjnych i finansowych Hufca po roku 1992.

fol. 8. Delegacja Hufca Jelenia Góra na zlocie w Świdnicy

WYKAZ KOMENDANTÓW HUFCA OD 1945 DO 2002 ROKU

Henryk Warecki	05.11.1945	12.03.1946
Tadeusz Markiewicz	12.03.1946	01.12.1948
Stanisław Zawadzki	01.12.1948	01.09.1949
Wacława Dyszy	01.09.1949	- 01.1951
Jan Jędrzejczyk	05.10.1956	08.02.1957
Marceli Marszowiecki	08.02.1957	20.05.1958
Zdzisław Romankiewicz	20.05.1958	07.11.1960
Czesław Mikulski	07.11.1960	06.04.1962
Zdzisław Romankiewicz p.o.	06.04.1962	01.05.1965
Bolesława Lewandowska	01.05.1965	01.05.1967
Fryderyk Stradowski	01.05.1967	01.10.1967

Marian Pękalski p.o.	01.10.1967	01.12.1968
Jerzy Menich	01.12.1968	12.04.1969
Adam Solarz	12.04.1969	01.07.1975
Waldemar Wiśniewski	01.07.1975	17.12.1977
Krystyna Truszczyńska	17.12.1977	17.12.1979
Janusz Milewski	17.12.1979	23.11.1980
Andrzej Gawłowski	23.11.1980	31.12.1982
Jan Płonka p.o.	01.01.1983	17.02.1983
Danuta Sitek	17.02.1983	25.02.1989
Marek Szmel	25.02.1989	12.06.1993
Janusz Żukowski	12.06.1993	18.03.1995
Waldemar Mieszala	18.03.1995	08.10.1995
Jerzy Borys	08.10.1995	09.05.1998
Krzysztof Malczuk	09.05.1998	10.03.1999
Roman Larysz p.o.	10.03.1999	09.10.1999
Marian Łata	09.10.1999	nadal

2. Sylwetki Instruktorów Harcerskich Hufca ZHP Jelenia Góra.

SOBOLEWSKI-CYRUS Kazimierz ur. 27.09. 1912 r. w Osieczanach, pow. Myślenice, zm. 19.06.1979 r. w Myślenicach - oficer Wojska Polskiego, harcmistrz.

Po ukończeniu Instytutu Administracji Gospodarczej wstąpił do zawodowej służby wojskowej. Równolegle czynnie działał w ZHP. W 1933 r. uzyskał stopień podharcmistrza, a w 1939 r. - harcmistrza. Od kwietnia 1938 r. do wybuchu II wojny światowej pełnił obowiązki komendanta IV Hufca Harcerzy w Krakowie. Działał również w Polskim

Związku Krótkofalowców. Brał udział w wojnie obronnej we wrześniu 1939 r. Po ucieczce z niewoli, niemieckiej wrócił do Myślenic.

Jesienią 1939 r. nawiązał kontakt z konspiracyjną Komendą Chorągwi Harcerzy w Krakowie, która utrzymywała łączność z Organizacją Orła Białego - Służbą Zwycięstwu Polski Okręgu Krakowskiego. Od maja 1942 r. wchodził w skład Komendy Chorągwi Szarych Szeregów (Ul "Smok"). W grudniu 1939 r., na polecenie Stanisława Okonia "Sumak", zorganizował w Myślenicach punkt nasłuchu radiowego i sieć łączności z SZP - ZWZ w Krakowie. Uczestniczył w wydawaniu i kolportowaniu pisma "Informacje Radiowe", które po zmianie tytułu na "Przegląd Polski", wychodziło w nakładzie 200 - 500 egz. do maja 1944 r. W maju 1942 r. objął funkcję oficera łączności Komendy Obwodu AK w Myślenicach. W maju 1944 r. wszedł w skład oddziału partyzanckiego AK "Myślenicki Odwet", działającego w paśmie górskim Łysina, pod dowództwem komendanta Obwodu AK Horodyńskiego "Kościeszka". Po ostatnim dniu bitwy "o Łysinę" we wrześniu 1944 r. oddziału partyzanckiego "Myślenicki Odwet" z SS i Wehrmachtem, ukrywał się na terenie Myślenic do 20 stycznia 1945 r.

Po wyzwoleniu pracował dorywczo w różnych instytucjach i zajmował się działalnością społeczną m.in. w odradzającym się ZHP.

W lipcu 1945 r. przybył do Jeleniej Góry, gdzie podjął pracę jako kierownik Domu Handlowego. Kontynuował działalność w Harcerskim Kręgu Instruktorskim i był inicjatorem organizacji Komendy Chorągwi Harcerzy Dolnego Śląska, pełniąc rolę tymczasowego jej komendanta.

Formalnie funkcję komendanta Chorągwi objął 25 października 1945 r. i sprawował ją do 30 lipca 1948 r. W tym czasie wchodził w skład władz wojewódzkich PPS.

W 1950 r. został aresztowany. Oskarżony o "działalność antypaństwową" skazany został na 10 lat pozbawienia wolności. W 1956 r. uzyskał przedterminowe zwolnienie z więzienia, a następnie został zrehabilitowany.

Po powrocie w rodzinne strony prowadził prywatny zakład napraw radiowo-technicznych. Społecznie pełnił funkcję prezesa Zarządu Powiatowego ZBOWiD w Myślenicach.

Pochowany został na cmentarzu w Myślenicach.⁹⁸

ROMANKIEWICZ Zdzisław, ur. 11.04.1918 r. w Przemyśle, pracownik umysłowy, harcmistrz od 1961 r. (hm PL 1971), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Do ZHP wstąpił w 1933 r. Służbę instruktorską rozpoczął w 1937 r., jako drużynowy. W 1939 r. został mianowany do stopnia podharcmistrza. W grudniu 1958 r. został zweryfikowany w stopniu podharcmistrza. Od 20.05.1958 r. do 7.11.1960 r. i od 6.04.1962 r. do 1.05.1965 r. był komendantem, a od 20.02. 1961 r. do 6.04.1962 r. zastępcą komendanta Hufca. W latach 1967-1969 przewodniczył Komisji Rewizyjnej Hufca.⁹⁹

LEWANDOWSKA Bolesława, ur. 06.07.1924 r. w Poznaniu, historyk sztuki, harcmistrzyni (hm PL). Służbę instruktorską rozpoczęła w 1956 r. na terenie Krakowa. Od 15.06.1958 r. do 31.08.1963 r. pracowała jako instruktor w Centralnej Szkole Instruktorów Zuchowych im. Janusza Korczaka w Cieplicach Śl. Zdroju, a od 1.05.1965 r. do 1.05.1967 r. była komendantem Hufca ZHP Jelenia Góra. W latach 1965-1967 wchodziła w skład Rady Chorągwi Dolnośląskiej. Następnie przeniosła się do Bydgoszczy.¹⁰⁰

⁹⁸ Kierownicy Dolnośląskiego Harcerstwa w Latach 1945-1990, praca zbiorowa, „Zeszyty Historyczne” nr 3, Wrocław KCh ZHP 1990.

⁹⁹ Kiewicz A., Słownik...op. cit., s. 398.

¹⁰⁰ Tamże, s. 262.

SOLARZ Adam, ur. 26.08.1944 r., zdobnik szlifierz szkła kryształowego, mgr prawa administracyjnego, działacz państwowy, harcmistrz od 1970 r. (hm PL 1983), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Służbę instruktorską rozpoczął w 1967 r., jako drużynowy. Od 12.04.1969 r. do 01.07.1975 r. był komendantem Hufca. Od 17.09.1971 r. do 4.09.1975 r. wchodził w skład Rady Chorągwi Dolnośląskiej. W 1971 r. został odznaczony krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.¹⁰¹

WIŚNIEWSKI Waldemar, harcmistrz od 1973 r. (hm PL 1983), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 21.12.1973 r. do 17.12.1977 r. wchodził w skład Rady i Komendy Hufca ZHP Jelenia Góra, pełniąc funkcje: od 21.12.1973 r. do 30.06. 1975 r. zastępcy, a od 1.07.1975 r. do 17.12.1977 r. komendanta Hufca. Od 1.09. 1975 r. do 7.02.1978 r. wchodził w skład Rady Chorągwi Jeleniogórskiej, jej prezydium i Komendy.¹⁰²

TRUSZCZYŃSKA Krystyna, harcmistrzyni (hm PL 1977), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 17.12.1977 r. do 17.12.1979 r. była komendantem Hufca, a od 7.02.1978 r. do 18.01.1981 r. wchodziła w skład Rady Chorągwi Jeleniogórskiej.¹⁰³

TRUSZCZYŃSKI Kazimierz – zmarł 16.06.1993 r., harcmistrz, instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Został odznaczony krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, a w 1986 r. jego złotą klasą.¹⁰⁴

MILEWSKI Janusz – harcmistrz od 1976 r. (hm PL 1987), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 17.12.1979 r. do 23.11.1980 r. był komendantem Hufca. Od 1.09.1975 r. do 20.12.1979 r. kierował wydziałem HSPS, a od 20.12.1979 r. do 18.01.1981 r. był członkiem Rady

¹⁰¹ Tamże, s. 440.

¹⁰² Tamże, s. 515.

¹⁰³ Tamże, s. 488.

¹⁰⁴ Tamże, s. 488.

Chorągwi Jeleniogórskiej i jej prezydium. W 1979 r. został odznaczony krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.¹⁰⁵

GAWŁOWSKI Andrzej, harcmistrz od 1979 r., instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 23.11.1980 r. do 31.12.1982 r. był komendantem Hufca. Od 18.01. 1981 r. do 18.01.1985 r. wchodził w skład Rady Chorągwi Jeleniogórskiej i jej prezydium, a od 18.01.1989 r. do kwietnia 1991 r. był członkiem Komisji Instruktorskiej tej Chorągwi. W 1989 r. został odznaczony krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.¹⁰⁶

SITEK Danuta, ur. 27.04.1950 r. w Kamiennej Górze, mgr pedagogiki, nauczycielka, harcmistrzyni od 1973 r. (hm PL 1984). Do ZHP wstąpiła w 1961 r. Służbę instruktorską rozpoczęła w 1967 r. Była drużynową zuchów, a następnie namiestnikiem zuchowym Hufca Jelenia Góra. Od 17.02.1983 r. do 25.02.1989 r. kierowała tym Hufcem. Od 1.09.1975 r. do 18.01.1981 r. była kierownikiem wydziału harcerskiego Komendy Chorągwi Jeleniogórskiej, a od 20.02.1976 r. do 18.01. 1981 r. pełniła funkcję sekretarza Komisji Rewizyjnej Chorągwi. Od 18.01.1981 r. do grudnia 1991 r. wchodziła w skład Rady Chorągwi, jej prezydium i Komendy, pełniąc funkcje: od 18.01.1981 r. do 30.09.1983 r. zastępcy, a od 18.01.1989 r. do 17.12.1991 r. komendanta Chorągwi. W 1975 r. została odznaczona krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, a w 1987 r. jego złotą klasą.¹⁰⁷ Od 1999 roku pełni funkcję przewodniczącej Komisji Stopni Instruktorskich Hufca ZHP w Jeleniej Górze.

PŁONKA Jan, harcmistrz od 1980 r., instruktor Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 23.11.1980 r. do grudnia 1984 r. wchodził w skład Rady i Komendy Hufca, a od 18.01.1985 r. do 18.01.1989 r. był członkiem Komisji Instruktorskiej Chorągwi Jeleniogórskiej. W 1983 r. został odznaczony

¹⁰⁵ Tamże, s. 312.

¹⁰⁶ Tamże, s. 124.

¹⁰⁷ Tamże, s. 423.

krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.¹⁰⁸ Od 09.10.1999 przewodniczący Komisji Rewizyjnej Hufca ZHP w Jeleniej Górze.

MIĘCZKOWSKI Konrad, ur. 1.02.1935 r. w Wilnie, laborant-chemik, harcmistrz od 1974 r. (hm PL 1985), instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Do ZHP wstąpił w 1948 r. Służbę instruktorską rozpoczął w 1957 r. Był drużynowym 19 Lotniczej Drużyny Harcerskiej im. Stanisława Skalskiego, a następnie drużyny im. Dywizjonu 313. W 1976 r. został odznaczony krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”, a w 1987 r. jego złotą klasą.¹⁰⁹ Obecnie jest komendantem szczepla harcerskiego „Śmigiełko” w Hufcu ZHP w Jeleniej Górze.

GIEMZA Elżbieta, harcmistrzyni od 1981 r., instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 23.11.1980 r. do grudnia 1984 r. była członkiem Rady i Komendy Hufca, pełniąc funkcję zastępcy komendanta. Od 18.01.1989 r. do kwietnia 1991r. wchodziła w skład Rady Chorągwi Jeleniogórskiej, jej prezydium i Komendy Chorągwi. W 1986 r. została odznaczona krzyżem „Za Zasługi dla ZHP”.¹¹⁰

KOKOTOWSKA Anna, harcmistrzyni od 1984 r., instruktor w Hufcu ZHP Jelenia Góra. Od 18.01.1985 r. do 18.01.1989 r. była członkiem Komisji Rewizyjnej Chorągwi Jeleniogórskiej.¹¹¹ Obecnie pełni funkcję zastępcy przewodniczącego Komisji Rewizyjnej Hufca ZHP w Jeleniej Górze.

¹⁰⁸ Tamże, s. 373.

¹⁰⁹ Tamże, s. 309.

¹¹⁰ Tamże, s. 126.

¹¹¹ Tamże, s. 204.

IV. DZIAŁALNOŚĆ OPIEKUŃCZO-WYCHOWAWCZA HUFCA ZHP W JELENIEJ GÓRZE PO ROKU 1992

Aby dokładnie wyjaśnić i przedstawić działalność opiekuńczo-wychowawczą ZHP pomocne będzie określenie znaczenia takich pojęć jak: opieka nad dzieckiem, wychowanie, działalność, wychowanie równoległe. Poniżej przedstawiono definicje tych pojęć według Wincentego Okonia.

Opieka nad dzieckiem jest to „ogół działań podejmowanych przez odpowiednie instytucje lub osoby w celu zaspokojenia codziennych potrzeb dzieci oraz wszechstronnego rozwoju ich osobowości. Szczególnie intensywnej opieki wymagają dzieci pozostające w trudnych warunkach życiowych i wychowawczych, a więc dzieci, których rozwój jest zagrożony. Osoby lub instytucje sprawujące opiekę ponoszą odpowiedzialność moralną i prawną za powierzone im dzieci. Opieka nad dzieckiem wiąże się z wychowaniem: wychowanie służy aktywizacji i usamodzielnianiu jednostek pozostających pod opieką. Do instytucji zapewniających opiekę całkowitą zalicza się: rodzinę, dom dziecka, żłobek, przedszkole, a opiekę częściową: internat, świetlicę, klub, pałac młodzieży i in.”¹¹²

Wychowanie jest to, „świadomie organizowana działalność społeczna, oparta na stosunku wychowawczym między wychowankiem, a wychowawcą, której celem jest wywoływanie zamierzonych zmian w osobowości wychowanka. Zmiany te obejmują zarówno stronę poznawczo-instrumentalną, związaną z poznaniem rzeczywistości i umiejętnością oddziaływania na nią, jak i stronę emocjonalno-motywacyjną, która polega na kształtowaniu stosunku człowieka do świata i ludzi, jego przekonań i postaw, układu wartości i celu życia. Proces wychowania uwarunkowany

¹¹² Okoń W., Nowy Słownik Pedagogiczny, Warszawa, 1996, s. 199.

jest wieloma czynnikami. Wiąże się on przede wszystkim ze zrozumieniem przez jednostkę określonych norm społeczno-moralnych oraz nadaniem tym normom - w zależności od jej uprzednich doświadczeń gry motywów - znaczenia osobistego. Na jakość i głębokość zmiany składa się m.in. jakość form, klarowność ich przekazu, stopień dokładności odbioru, zgodność lub niezgodność z dotychczasowymi przekonaniem jednostki, siła i trwałość przeżycia osobistego tych norm oraz ich życiowe zastosowanie.

Proces i wyniki wychowania kształtują się pod wpływem:

świadomego i celowego oddziaływania odpowiedzialnych za wychowanie osób i instytucji (m.in. rodziców, nauczycieli, rodziców, szkoły, organizacji społeczno-politycznych i kulturalnych);

systemu wychowania równoległego, a zwłaszcza odpowiednio zorganizowanej działalności środków masowego oddziaływania;

wysiłków jednostki nad kształtowaniem własnej osobowości”.¹¹³

Działanie, działalność, to „układ intencjonalnych czynności, których celem jest przystosowanie się do otoczenia lub zmiana tego otoczenia;

wszelkie działanie opiera się na:

1. wyznaczeniu celu działania,
2. ustaleniu warunków realnych tego działania,
3. wyborze środków adekwatnych zarówno do celu, jak i do warunków danej rzeczywistości.

Teorią działania zajmuje się prakseologia”.¹¹⁴

Wychowanie równoległe, jest to „ogół oddziaływań i wpływów wychowawczych skierowany na dzieci, młodzież i dorosłych przez środki masowego oddziaływania (zwłaszcza prasę, film, radio i telewizję), instytucje i organizacje społeczne, polityczne i kulturalne, zakłady pracy i

¹¹³ Tamże, s. 319.

¹¹⁴ Tamże, s. 63.

środowisko społeczne; nazwa wychowanie równoległe wywodzi się stąd, że oddziaływanie to jest jak gdyby równoległe do oddziaływania szkoły. System wychowania równoległego nabiera coraz większego znaczenia we współczesnej edukacji, ważnym zadaniem szkoły jest zapewnienie młodzieży odpowiedniej orientacji co do możliwości i sposobów jego wykorzystania zarówno w czasie pobytu w szkole, jak i po jej ukończeniu”.¹¹⁵

1. Działalność organizacyjna Hufca ZHP Jelenia Góra po roku 1992

Rok 1992 był szczególnym dla Związku Harcerstwa Polskiego w Jeleniej Górze, „Naczelnik Związku Harcerstwa Polskiego podjął 17 grudnia 1991 roku decyzję zmieniającą harcerską mapę Polski. Po ponad szesnastoletniej działalności rozwiązane zostały chorągwie ZHP: jeleniogórska, legnicka, wałbrzyska i wrocławska. Mnie powierzył obowiązki organizacji Chorągwi ZHP, która swoją siedzibę znajdzie we Wrocławiu. Reorganizacja Związku w żadnej mierze nie może naruszyć istoty samodzielnego, zgodnego z tradycjami i własnym stylem funkcjonowania hufców. Dorobek zespołów instruktorskich winien stać się wartością nienaruszalną...”¹¹⁶

Przeniesienie harcerskich władz szczebla wojewódzkiego do Wrocławia pomimo deklaracji nowego komendanta Chorągwi Dolnośląskiej że nie naruszy to funkcjonowania hufców spowodowało znaczne utrudnienia w działaniu Hufca Jelenia Góra. Fakt że bezpośrednia zwierzchnia jednostka Hufca Jelenia Góra, jaką była Komenda Dolnośląskiej Chorągwi znajdowała się we Wrocławiu, a Komendant Hufca nie posiadał pełnomocnictw które pozwalałyby mu na zawieranie

¹¹⁵ Tamże, s. 322.

¹¹⁶ Rozkaz Pełnomocnika Naczelnika ZHP ds. organizacji Chorągwi z siedzibą we Wrocławiu p.o. Komendanta Chorągwi nr L1/92 z 21.01.1992, „Zeszyty Historyczne” nr 11, 1992, s. 7.

porozumień i umów z instytucjami szczebla wojewódzkiego znajdującymi się w województwie jeleniogórskim spowodował pogłębianie się trudności organizacyjnych i finansowych Hufca ZHP w Jeleniej Górze po roku 1992.

Samorządy i instytucje wojewódzkie województwa jeleniogórskiego ograniczyły znacznie swoją pomoc dla Hufca ZHP Jelenia Góra argumentując to tym, że Hufiec nie posiada osobowości prawnej, a instytucje województwa jeleniogórskiego nie mogą przekazywać środków dla jednostki harcerskiej w innym województwie.

Pomimo uzyskiwania przez Komendę Hufca pozytywnych ocen jej pracy¹¹⁷, trudności finansowe zmusiły ówczesnego komendanta Marka Szmela, urzędującego od 25 lutego 1989 roku, do rezygnacji z pracy w ZHP. W dniu 12 czerwca 1993 roku podczas Zjazdu Hufca po otrzymaniu absolutorium nie brał udziału w wyborach do nowych władz Hufca.¹¹⁸

Pozostawił on Jeleniogórski Hufiec ZHP w następującym stanie liczebnym: 36 działających drużyn zuchowych, harcerskich i starszoharcerskich skupiało w swoim gronie 892 członków. W porównaniu do poprzedniej kadencji Danuty Sitek zauważalne jest zmniejszenie ilości kadry instruktorskiej działającej w Hufcu do 55 osób.¹¹⁹

Na przestrzeni od 12 czerwca 1993 do 31 grudnia 2002 roku sześciokrotnie zmieniali się Komendanci Hufca. W kolejności chronologicznej byli to: Janusz Żukowski od 12.06.1993 do 18.03.1995,¹²⁰ Waldemar Mieszala od 18.03.1995 do 08.10.1995,¹²¹ Jerzy Borys od

¹¹⁷ Ocena działalności Komendanta Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres 05.12.1992 – 11.06.1993. AKHJG

¹¹⁸ Protokół ze Zjazdu Hufca z dnia 12.06.1993, s. 3. AKHJG.

¹¹⁹ Spis harcerski z 15.11.1993. AKHJG.

¹²⁰ Protokół ze Zjazdu Hufca z dnia 12.06.1993, s. 4. AKHJG.

¹²¹ Ocena działalności Komendanta i Komendy Hufca Jelenia Góra za okres od 12.06.1993, 08.10.1995. AKHJG.

08.10.1995 do 09.05.1998,¹²² Krzysztof Malczuk od 09.05.1998 do 10.03.1999,¹²³ Roman Larysz od 10.03.1999 do 09.10.1999,¹²⁴ Marian Łata od 09.10.1999 do chwili obecnej.¹²⁵

Częste zmiany Komendantów miały niekorzystny wpływ na rozwój środowisk harcerskich hufca. Stan ilościowy członków Hufca ZHP Jelenia Góra zmniejszył się do 373 osób w 1999 roku, pracowało 23 drużyny zuchowe i harcerskie¹²⁶, zmniejszyła się liczebność członków poszczególnych drużyn, w omawianym okresie średnia przypadająca na drużynę wynosiła 15 osób. Z powodu częstych zmian personalnych w strukturze Hufca i w związku z tym braku przemyślanej, konsekwentnie realizowanej polityki kadrowej, znaczna część kadry instruktorskiej zaprzestała działalności. Szczególny niepokój budził stan Gromad Zuchowych których stan zmniejszył się z 7 w 1993 do 2 w 1999 roku. W informacji o realizacji zadań statutowych Komendanta i Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze przedstawionej przez Komendę Dolnośląskiej Chorągwi ZHP podczas Zjazdu Hufca ZHP Jelenia Góra 09 października 1999 „...Komenda Chorągwi sugeruje Zjazdowi Hufca oraz nowo wybranym władzom zwrócenie szczególnej uwagi na następujące problemy w działalności przyszłej kadencji:

1. Zwiększenie aktywności w zakresie tworzenia i przeprowadzania różnorodnych zadań programowych inspirujących i integrujących środowiska harcerskie, starszoharcerskie i instruktorskie hufca
2. Zintensyfikowanie działań na rzecz tworzenia gromad zuchowych

¹²² Informacja o realizacji zadań statutowych Komendanta i Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres od 15.11.1997, 09.10.1999. AKHJG.

¹²³ Tamże

¹²⁴ Tamże

¹²⁵ Rozkaz Komendanta Hufca ZHP Jelenia Góra nr L6/99 z 22.10.1999. AKHJG.

¹²⁶ Sprawozdanie z działalności Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres pomiędzy zjazdami od 09.05.1998 do 09.10.1999, s. 1. AKHJG.

3. Zwiększenie wysiłku w zakresie kształcenia i doksztalcania kadry instruktorskiej oraz jej motywowania poprzez zdobywanie wyższych stopni instruktorskich i prawidłowe wykorzystywanie funduszu instruktorskiego.
4. Pełną i samodzielną obsługę prowadzonej dokumentacji finansowej.
5. Zwiększenie aktywności kadry kierowniczej hufca na rzecz przygotowywania instruktorów do rzetelnego realizowania celów wychowawczych ZHP oraz nasilenia działań w środowisku lokalnym.
6. Podjęcie skutecznych starań o pozyskiwanie środków finansowych na realizację zadań także spoza budżetu samorządów / np. fundacje/.
7. Objęcie podczas HAL szczególną troską przede wszystkim członków drużyn hufca i zapewnienie im w pierwszej kolejności udziału w akcji.”¹²⁷

Częste zmiany komendantów miały też niekorzystny wpływ na kontakty z władzami i instytucjami publicznymi działającymi na terenie Kotliny Jeleniogórskiej co bezpośrednio przekładało się na sytuację finansową i organizacyjną Hufca.

Począwszy od roku 2000 powoli wzrasta ilość członków Hufca. Według spisu harcerskiego 2002 w hufcu działają skupiając 444 członków:

- 25 drużyn zuchowych, harcerskich, starszoharcerskich.
- 2 kręgi instruktorskie.
- 4 szczepy drużyn harcerskich.¹²⁸

Na Zjeździe Hufca 09 października 1999 roku została wybrana nowa komenda Hufca w składzie: Marian Łata – komendant Hufca, Waldemar Mieszala – zastępca komendanta, Monika Dzedzic – członek komendy,

¹²⁷ Informacja o realizacji zadań statutowych Komendanta i Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres od 15.11.1997. AKHJG.

¹²⁸ Spis harcerski 2002 Hufca ZHP Jelenia Góra. AKHJG.

Dorota Grabowska – członek komendy, Jacek Gajda – członek komendy, Robert Zapora – członek komendy.¹²⁹

Nowo wybrana Komenda Hufca 8 stycznia 2000 opracowała strategię rozwoju Hufca do roku 2004. Strategia określała zagrożenia zewnętrzne i wewnętrzne jakie zagrażają prawidłowemu funkcjonowaniu Hufca.

Za szczególnie niebezpieczne zagrożenia zewnętrzne uznano:

1. Działalność innych konkurencyjnych organizacji.
2. Zatrącanie autorytetów przez dzieci i młodzież.
3. Coraz większej konkurencji przy organizacji Harcerskiej Akcji Letniej.
4. Globalizacja kultury, elektroniczna itp.
5. Polityczne i personalne spory i rozgrywki¹³⁰

Jako zagrożenia wewnętrzne strategia wymienia:

1. Brak własnej bazy lokalowej i obozowej
2. Mała integracja środowiskowa hufca
3. Brak stałego źródła finansowania
4. Brak kadry instruktorskiej
5. Brak koncepcji szkolenia
6. Mała ilość zdobywanych stopni instruktorskich
7. Brak pewności siebie kadry
8. Słaba organizacja pracy hufca
9. Spadek ilościowy członków ZHP
10. Brak współpracy zagranicznej
11. Słaba współpraca z lokalnymi władzami

¹²⁹ Rozkaz Komendanta Hufca ZHP Jelenia Góra nr L6/99 z 22.10.1999. AKHJG.

¹³⁰ Strategia Rozwoju Hufca 2000-2004. AKHJG.

12. Działalność jeleniogórskiej Rady Przyjaciół Harcerstwa¹³¹

Strategia określiła słabe i mocne strony Hufca. Wytyczyła ona pięć celów jakie mają być realizowane w trakcie kadencji Komendy:

1. Cel – Silne środowiska harcerskie.
2. Cel – Atrakcyjny program.
3. Cel – Uzyskanie niezależności finansowej i dobra gospodarka sprzętowa.
4. Cel – Media.
5. Cel – Poprawa kontaktów z władzami.¹³²

Do każdego celu strategicznego wytyczono kilka kierunków jego realizacji. 20 maja 2000 roku odbyła się konferencja instruktorska na której kadra instruktorska dyskutowała o sposobach wdrażania strategii rozwoju Hufca ZHP w Jeleniej Górze.

Aby udało się zrealizować strategię na przestrzeni lat 2000 – 2002 rozpoczęto lub kontynuowano realizację istotnych przedsięwzięć między innymi takich jak:

- Śródroczny kurs zastępowych „CZAS”.
- Śródroczny kurs drużynowych „Harcerska Akademia Kształcenia”.
- Kształcenie kadry Hufca na kursach centralnie organizowanych przez ZHP
- Powołano Krąg Instruktorów Młodszych „KIM”.
- Organizacja Finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.
- Organizacja Wyprawy Polarnej Zuchów.
- Organizacja Festiwalu Twórczości Artystycznej Dzieci i Młodzieży „Byle do wiosny”.
- Uruchomiono nie wyodrębnioną działalność gospodarczą.

¹³¹ Tamże

¹³² Tamże

- Przejęto w administrowanie Ośrodek Wypoczynku Świątecznego „Rakownica”.¹³³

W omawianym okresie znacznej poprawie uległy kontakty Hufca z władzami i instytucjami samorządowymi miasta i powiatu.

Podejmowane działania pozwoliły powstrzymać niekorzystne procesy zachodzące od kilku lat w środowisku harcerskim oraz pomogły harcerstwu w mieście i powiecie jeleniogórskim utrzymać pozycję wiarygodnego partnera w procesie wychowania dzieci i młodzieży. Wyrazem tego jest powierzanie do wykonania Hufcowi zadań zleconych przez samorządy oraz zwiększenie przez władze ZHP zakresu pełnomocnictwa dla komendanta Hufca co znacznie zwiększyło możliwości jego działania.

fot. 9. Instruktorzy Hufca na kursie LAS – 2001 w Perkozie. Pierwszy z lewej skarbnik ZHP B. Kowalewski, piąta z lewej zastępczyni Naczelnika ZHP T. Hernik

¹³³ Raporty roczne hufca za 2000, 2001, 2002. AKHJG.

2. Działalność programowa

W latach 1992 – 2002 Hufiec ZHP w Jeleniej Górze był organizatorem wielu przedsięwzięć programowych skierowanych do szerokiego kręgu odbiorców, głównie dzieci i młodzieży z terenu Kotliny Jeleniogórskiej. Do najważniejszych imprez programowych należy zaliczyć:

1. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy – harcerze jeleniogórskiego hufca od samego początku czynnie uczestniczyli w organizacji finałów WOŚP w Jeleniej Górze. Początkowo ich udział ograniczał się do uczestniczenia w kweście jako wolontariusze. W roku 1998 Hufiec ZHP Jelenia Góra stał się jednym z głównych organizatorów imprez które odbywały się w ramach miejskiego finału WOŚP. W latach 1999 – 2002 hufiec był głównym organizatorem i koordynatorem imprez kolejnych finałów WOŚP. W 2002 roku „...w organizację tego przedsięwzięcia został zaangażowany cały hufiec. W hufcu mieścił się sztab WOŚP który koordynował akcję na terenie miasta i powiatu. Na 300 wolontariuszy 260 było harcerzami. W ramach imprez został zorganizowany festyn harcerski, koncerty i licytacje na Placu Ratuszowym. Uzbierano ponad 80000,- zł.”¹³⁴

fot.10. sztab WOŚP w Hufcu Jelenia Góra

¹³⁴ Raport roczny hufca za 2002. AKHJG.

2. Wyprawa Polarna Zuchów jest organizowana od 1984 roku, do 1994 roku organizowana wspólnie z Harcerskim Biegiem Narciarskim Dzieci i Młodzieży, od 1995 roku jest to samodzielna impreza programowa Dolnośląskiej Chorągwi ZHP przeznaczona dla najmłodszych członków ZHP. Od 2001 roku hufiec jest

fot. 11. Wyprawa Polarna Zuchów

głównym organizatorem Wyprawy. W imprezie bierze udział średnio ok. 1200 uczestników z terenu całego województwa. Wyprawa Polarna Zuchów składa się z: krótkiego biegu narciarskiego, przemarszu uczestników „polarnym szlakiem”, gier i zabaw w tak zwanych „polach zabawowych”, ciepłego posiłku, apelu końcowego podczas którego wręczane są nagrody i upominki. „Polarna Wyprawa Zuchów bez względu na pogodę stwarza możliwości promowania aktywnego wypoczynku. Od wielu lat kilkaset zuchów z Dolnego Śląska rezerwuje sobie jedną sobotę marca na wyjazd do Jakuszyce - stolicy polskiego zimowego narciarstwa biegowego. W tym dniu nie oglądają telewizji, nie siedzą przy komputerach i na pewno nie żałują czasu spędzonego wśród przyjaciół na zabawach w zimowej scenerii.”¹³⁵ Wyprawy Polarne Zuchów organizowane przez kadrę Hufca Jelenia Góra są pozytywnie oceniane przez uczestników i władze ZHP.¹³⁶

¹³⁵ Kołakowska D., Na zimowej ścieżce zdrowia., „Czuwaj” 4/2000

¹³⁶ Rozkaz Komendantki Chorągwi L.3/2001 z dnia 28.03.2001. AKHJG.

fol. 12. Wyprawa Polarna Zuchów. Bieg narciarski.

3. Festiwal „Byle Do Wiosny” jest przeglądem twórczości dzieci i młodzieży Powiatu Jelenia Góra, mającym na celu: zwiększenia dostępu do kultury oraz rozbudzenia potrzeb kulturalnych i artystycznych wśród dzieci i młodzieży, propagowanie aktywnego i twórczego spędzenia wolnego czasu, wyselekcjonowanie dzieci i młodzieży uzdolnionych artystycznie, promowanie środowisk posiadających dorobek twórczy, pobudzenia środowisk wiejskich do podejmowania działań na rzecz rozwijania zainteresowań artystycznych dzieci i młodzieży, wzmacnianie poczucia własnej wartości dzieci i młodzieży z terenów wiejskich w konfrontacji z ich rówieśnikami z miasta. Festiwal jest przeglądem twórczości dzieci i młodzieży w skład którego wchodzi imprezy: konkurs plastyczny, konkurs literacki, konkurs fotograficzny, konkurs grafiki komputerowej oraz Festiwal Piosenki Harcerskiej i Turystycznej „Byle do wiosny” oraz poprzedzające je warsztaty.¹³⁷ Festiwal jest organizowany od 1993 roku, bierze w nim udział co roku średnio 300 uczestników.

¹³⁷ Konstytucja Festiwalu „Byle do wiosny”. AKHJG.

fot. 13. Festiwal „Byle Do Wiosny”

4. Ogólnopolski Rajd „Bieg Nocny” organizowany od listopada 1984 roku przez 6 Środowiskową Wielopoziomową Drużynę Harcerską „Kora Brzozowa” rokrocznie przyciąga do Jeleniej Góry około 150 uczestników.¹³⁸ Główną atrakcją tego rajdu jest nocna miejska gra terenowa. W programie rajdu znajdują się zajęcia różnych z dziedzin od typowo harcerskich takich jak terenoznawstwo, musztra, szyfry. Poprzez zajęcia sprawnościowe jak wspinanie się po linach, strzelanie z łuku. Do zajęć z zakresu fotografii, teatru, dobrego wychowania, tańców. Owa różnorodność programowa tej imprezy powoduje niesłabnące zainteresowanie nią harcerzy od 18 lat.

¹³⁸ Statut 6ŚWDH „Kora Brzozowa”. AKHJG.

fot.14. Rajd Bieg Nocny. Warsztaty Rękodzielnicze.

5. Betlejemskie Światło Pokoju akcja ta została po raz pierwszy zorganizowana w roku 1986 przez Austriackie Radio i Telewizję w Linzu (ORF). Była to część wielkiej bożonarodzeniowej akcji charytatywnej na rzecz niepełnosprawnych dzieci. Co roku przed Bożym Narodzeniem Światło jest zapalane w Grocie Narodzenia Pańskiego w Betlejem przez dziewczynkę lub chłopca z Górnej Austrii, wybranego przez ORF-Linz spośród dzieci, które wyróżniły się w działalności charytatywnej. Na około tydzień przed Bożym Narodzeniem w Wiedniu odbywa się uroczystość ekumeniczna, podczas której Betlejemskie Światło Pokoju odbierają mieszkańcy Wiednia oraz delegacje skautowe z wielu krajów Europy, między innymi Słowacy, od których Światło otrzymuje Związek Harcerstwa Polskiego. Betlejemskie Światło Pokoju, stało się nieodłącznym elementem polskich Świąt Bożego Narodzenia. Jeleniogórscy harcerze od 1990 przekazują społeczności miasta i powiatu Betlejemskie Światło Pokoju.

Od 1999 roku uroczystość przekazania światła odbywa się w sposób uroczysty na kilka dni przed świętami Bożego Narodzenia. Uroczystość jest organizowana na Placu Ratuszowym w Jeleniej Górze. Betlejemskie Światło Pokoju jest przekazywane władzom miasta i powiatu oraz mieszkańcom przybyłym na Plac Ratuszowy. Przekazanie BŚP odbywa się w asyście reprezentacji wszystkich drużyn harcerskich Hufca. Z tej okazji organizowane są koncerty kolęd w wykonaniu harcerzy, odgrywane są krótkie inscenizacje, a gromady zuchowe przygotowują jasełka. Podczas ceremonii przekazania BŚP w 2002 roku została zorganizowana przez harcerzy z 6 Środowiskowej Wielopoziomowej Drużyny Harcerskiej „Kora Brzozowa” szopka betlejemska z żywymi zwierzętami. Nazajutrz po uroczystościach na Placu Ratuszowym harcerze roznoszą Betlejemskie Światło Pokoju do szpitali, domów dziecka, szkół i innych instytucji publicznych na terenie miasta i powiatu jeleniogórskiego.

fol. 15. Przekazanie Betlejemskiego Światła Pokoju.

3. Hufiec ZHP Jelenia Góra jako harcerskie środowisko wychowawcze

Harcerskie środowisko wychowawcze jest to „ogół uporządkowanych wychowawczo sytuacji społecznych wywołujących w zespołach harcerskich (zastępach, gromadach, drużynach, szczepach) określone zmiany.”¹³⁹ Wychowanie w harcerstwie polega na sterowaniu postawami młodzieży poprzez odpowiednio zorganizowane środowisko wychowawcze. Działalność opiekuńczo-wychowawcza Hufca ZHP w Jeleniej Górze opiera się w pełni na harcerskim systemie wychowawczym, który realizowany jest w historii organizacji ponad 90 lat. System ten opiera się na jedności: zasad harcerskiego wychowania, metody i programu¹⁴⁰.

Statut ZHP stwierdza, że „wychowanie w harcerstwie opiera się na normach moralnych, wywodzących się z uniwersalnych, kulturowych i etycznych wartości chrześcijańskich, kształtuje postawy szacunku wobec każdego człowieka, uznając system wartości duchowych za sprawę osobistą każdego członka organizacji”¹⁴¹. System składa się z wielu czynników warunkujących jego właściwości, funkcjonowanie oraz strukturę, zapewnia skuteczne realizowanie zadań wychowawczych.

Jak pisze E. Grodecka „celem wychowania harcerskiego jest również jednostka uspołeczniona toteż formy organizacyjne, sposób postępowania i elementy programu są całkowicie dostosowane do psychiki, możliwości rozwojowych, potrzeb i zainteresowań dziecka”¹⁴².

¹³⁹ Sowa J., Niedzielski Z., *Metoda...op.cit.*, s. 40.

¹⁴⁰ *Harcerskie ideały*, Warszawa GK ZHP 1997, s. 9.

¹⁴¹ Statut ZHP, Warszawa GK ZHP 2002, s. 34

¹⁴² Grodecka E., *O metodzie harcerskiej i jej stosowaniu*, Warszawa MAW 1985, s. 44.

Harcerski system wychowawczy zbudowany jest na następujących podstawach:

1. psychologicznej - opartej o bogate przeżycia indywidualne, psychiczne i społeczne dziecka,
2. pedagogicznej - na którą składają się ogólne cele i zadania wielostronnego wychowania wyrażone w celach etapowych i operacyjnych oraz cele i zadania ZHP,
3. organizacyjnej - wynikającej z charakteru Związku, który zrzesza członków o dużym zróżnicowaniu wiekowym, z czego wynikają odpowiednie koncepcje systemowe w pracy wychowawczej. Dotyczą one przede wszystkim zachowania ciągłości oddziaływania wychowawczego przy przechodzeniu na coraz wyższy szczebel rozwoju społecznego organizacji.

„Znajomość struktury systemu wychowawczego, szczegółowych funkcji wychowawczych i kolejnych jego elementów, zadań funkcjonowania zintegrowanej struktury ma istotne znaczenie nie tylko w pogłębianiu wiedzy pedagogicznej, ale daje niezbędną świadomość skutecznego posługiwania się tym systemem, a w miarę potrzeby odpowiedniego modyfikowania”¹⁴³.

Harcerski system wychowawczy składa się z szeregu elementów, które, odpowiednio zaprogramowane i zespolone funkcjonalnie, zapewniają realizację podstawowych celów działania Hufca ZHP dla każdej grupy wiekowej. W skład systemu harcerskiego wchodzi następujące elementy:

1. podstawowe zasady harcerskiego wychowania, takie jak: służba, braterstwo, praca nad sobą,

¹⁴³ Martowicz Z., Sowa J., *Metodyka Wychowania w ZHP*, Rzeszów WSP1984, s. 79.

2. metoda harcerska rozumiana jako sposób harcerskiego wychowania, jej cechy i elementy - Prawo i Obietnica Zucha, Prawo i Przymierze Harcerskie, uczenie przez działanie, system małych grup,
3. program powstający w gromadzie zuchowej i drużynie harcerskiej, stanowiący treść harcerskiego wychowania,
4. formy pracy w gromadzie zuchowej i drużynie harcerskiej, które zapewniają skuteczne realizowanie celów i zadań wychowawczych,
5. gwiazdki zuchowe, stopnie harcerskie i starszoharcerskie znaki służb, które umożliwiają uwzględnienie stopnia rozwoju poszczególnego dziecka,
6. sprawności zdobywane zespołowo, czyli wspólne działania dzieci mające społeczny cel,
7. sprawności zdobywane indywidualnie, służące rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień,
8. metodyka zbiórki zuchowej i harcerskiej zapewniająca skuteczność pracy wychowawczej.

Posługiwanie się tymi elementami w pracy wychowawczej Hufca, odpowiednie ich wykorzystanie przez drużynowego, stwarza gwarancję realizacji celów wychowawczych, zgodnych z zasadami przyjętymi w ZHP oraz potrzebami i wymaganiami rozwojowymi jego członków.

3.1. Działalność gromad zuchowych i drużyn harcerskich Hufca

Podstawowe potrzeby materialne, uczuciowe i społeczne dzieci zaspokaja rodzina. Rodzice wpajają dziecku wiedzę o życiu, wzory postępowania i pielęgnowania wartości oraz inne pojawiające się wraz z upływem czasu różne doświadczenia. Rodzina odgrywa podstawową rolę w kształtowaniu postaw społecznych i moralnych.

Stopniowo wpływ domu na dziecko maleje na skutek poszerzania się jego kontaktów z najbliższym otoczeniem. Na młodego człowieka coraz większy wpływ ma środowisko szkolne, najbliższe otoczenie (podwórko), kluby i koła zainteresowań, grupa koleżeńska, a także drużyna harcerska oraz inne czynniki społecznego oddziaływania - telewizja, radio, internet.

W okresie dorastania młodzież chętnie przebywa poza domem. Młodzi ludzie rzadziej rozmawiają o swych kłopotach i przeżyciach z rodzicami, a coraz częściej poszukują rady u rówieśników, starszych kolegów, a także nauczycieli i wychowawców, którzy cieszą się ich zaufaniem. W wieku dorastania dla młodego pokolenia ważniejsza staje się grupa rówieśnicza niż rodzina.

Członkostwo w grupie rówieśniczej pozwala młodzieży zapoznać się z zasadami współżycia i normami zachowań, które nie zawsze są zgodne z tymi, które wyniosła z rodziny. W postępowaniu społecznym i moralnym młodzieży nad normami zaczynają górować wartości.¹⁴⁴

Grupą rówieśniczą jest też drużyna harcerska i zastęp. Działalność w drużynie i zastępie zapewnia dzieciom i młodzieży jej rozwój społeczny i moralny. Uczestnictwo w pracach drużyny, zastępu (grupy, zespołu) pozwala zaspokajać potrzeby społeczne i uczuciowe. W drużynie harcerskiej młodzież wdraża się do zachowań i spełniania ról społecznie aprobowanych oraz modeluje postawę społeczną.

Zadaniem drużynowego jest:

- dostrzegać i wzmacniać dobre zachowania i usuwać niewłaściwe przy udziale harcerzy, np. przez rozmowy, wspólne omawianie różnych postaw i zachowań,
- wymagać od harcerzy prawdomówności, niesienia pomocy innym, chronienia przyrody, okazywania braterstwa i przyjaźni itp.

¹⁴⁴ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s. 159.

Niezgodnych z tymi oczekiwaniami postaw społeczeństwo nie akceptuje, wręcz je potępia,

- wzmacniać i rozwijać cechy charakteru pozytywnie oceniane przez społeczeństwo, a oznaczające: otwartość, życzliwość, wrażliwość na potrzeby drugiego człowieka.

„Pojęcie działalności społecznej gromad zuchowych i drużyn harcerskich oznacza różnorodne działania młodzieży dla osiągnięcia celu, który w ostatecznym rozrachunku przyniesie dobro dla zespołu, bliźnich, szkoły, najbliższego środowiska oraz społeczności lokalnej.”¹⁴⁵ Metoda harcerska pozwala na zbudowanie gromady zuchowej i drużyny harcerskiej, złożonej z jednostek, która działa ciekawie, pożytecznie, samodzielnie i stosuje ogólnie przyjęte normy postępowania społecznego.

Gromady zuchowe i drużyny harcerskie są podstawowymi jednostkami organizacyjnymi Hufca ZHP. Szczegółowe zasady organizacji i działania gromad zuchowych i drużyn harcerskich określają odpowiednie instrukcje ZHP.¹⁴⁶

fot. 16. Gromada Zuchowa .

¹⁴⁵ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s. 160.

¹⁴⁶ Wiadomości urzędowe ZHP 1998, s. 10-16. AKHJG.

Biorąc powyższe pod uwagę Komenda Hufca ZHP w Jeleniej Górze w przyjętej Strategii Rozwoju Hufca '2004 umieściła jako pierwszy cel strategiczny „silne środowiska harcerskie”, a jednym z kierunków który ma pomóc w osiągnięciu tego celu jest „ciągła weryfikacja drużyn poprzez: wizytacje zbiórek oraz egzekwowanie wymogów statutowych”¹⁴⁷.

Przez pierwsze siedem lat omawianej dekady działalności Hufca ZHP Jelenia Góra na skutek częstych zmian personalnych w Komendzie Hufca (sześć zmian w ciągu siedmiu lat) podejmowano niewiele działań mających na celu wzmocnienie wychowawczego charakteru gromad zuchowych i drużyn harcerskich hufca. Zwłaszcza sytuacja gromad zuchowych jest bardzo trudna (działają tylko dwie gromady), głównym ograniczeniem jest tu brak odpowiednio przygotowanej kadry instruktorskiej. Działania Komendy Hufca w stosunku do gromad zuchowych polegają na udzielaniu im daleko idącej pomocy w ich podstawowej działalności, oraz w intensywnym poszukiwaniu i odpowiednim motywowaniu doświadczonej kadry do prowadzenia gromad zuchowych. Pomocnymi w pracy gromad zuchowych hufca są następujące elementy z realizowanego programu hufca: Wyprawa Polarna Zuchów, Festiwal „Byle Do Wiosny”, kolonie zuchowe organizowane w ramach HAL, oraz Betlejemskie Światło Pokoju. W 2000 roku Gromada Zuchowa „Kubusia Puchatka” prowadzona przez drużynową Annę Chrzanowską zdobyła główną nagrodę w Festiwalu „Byle Do Wiosny”, podczas uroczystości przekazania Betlejemskiego Światła Pokoju zuchy przygotowują i prezentują „Jasełka”, Wyprawa Polarna Zuchów jest przeważnie pierwszą wyprawą dla zuchów nowo przyjętych do gromady. Niestety nie ma obecnie gromady z dłuższym niż dwuletnim okresem działania.

¹⁴⁷ Strategia rozwoju hufca 2004. AKHJG.

Odmienne przedstawia się sytuacja w drużynach harcerskich, na 23 drużyny tylko 3 mają staż działania krótszy od dwóch lat. Najdłużej działającą drużyną Hufca jest 19 Lotnicza Drużyna Harcerska działająca od 1957 roku, obecnie drużyna ta pracuje w Szczepie Harcerskim „Śmigiełko” który prowadzi Konrad Mieczkowski, jej pierwszy drużynowy.

Następne pod względem czasu działania są Drużyny Nieprzetartego Szlaku działające w Szczepie Nieprzetartego Szlaku w Miłkowie, którego komendantem jest Jerzy Skowroński. Drużyny i szczerp działają od 1967 roku.

Również długoletnią działalnością może się poszczycić 6 Środowiskowa Wielopoziomowa Drużyna Harcerska „Kora Brzozowa” o puszczańskiej specjalności działania, której drużynowym jest Waldemar Mieszala. Drużyna ta działa nieprzerwanie od 16.05.1984 roku. Wypracowała ona wiele ciekawych zwyczajów i obrzędów które są ciągle wzbogacane. Drużyna posiada opracowany własny statut, regulamin „cupów” będących swoistymi sposobem nagradzania harcerzy za działalność w drużynie.¹⁴⁸ Drużyna organizuje od listopada 1984 roku Ogólnopolski Rajd „Bieg Nocny”.

fot. 17. 6 ŚWDH „Kora Brzozowa”.

¹⁴⁸ Statut 6 ŚWDH „Kora Brzozowa”. AKHJG.

Następną drużyną która prowadzi ciekawą działalność programową jest 18 Górska Drużyna Harcerzy Starszych „Cień” im. Cichociemnych której drużynowym jest Przemysław Woźniak. Jest to drużyna która ma wysokie wymagania wobec swoich członków, zarówno pod względem sprawności fizycznej jak i odpowiedniej postawy harcerskiej. Harcerze z tej drużyny bardzo dużo czasu poświęcają na doskonalenie technik survivalowych, oraz harcerskich¹⁴⁹. Jest bardzo dobrym przykładem łączenia tradycyjnych wartości harcerskich z nowoczesnym programem działania. Ze względu na swoją sprawność i niezawodność w działaniu drużyna brała udział w przygotowywaniu przez TVP kilku programów telewizyjnych. Były to teleturnieje oraz filmy dokumentalne prezentujące działalność drużyny. 18 GDHS „Cień” jest organizatorem wielu imprez turystycznych z których najbardziej znany jest Rajd Górski „Górskie Cienie”.

Działalność pozostałych drużyn jest również oceniana pozytywnie. We wszystkich drużynach są zdobywane stopnie i sprawności.¹⁵⁰ Drużyny często organizują samodzielne wycieczki, rajdy i biwaki. W 2002 roku wszystkie drużyny hufca zorganizowały 64 biwaki i rajdy oraz uczestniczyły jako organizatorzy lub uczestnicy w 8 imprezach programowych organizowanych przez Hufiec (nie wliczając Akcji Letniej i Zimowej).¹⁵¹

Wszyscy członkowie Komendy Hufca są obecnymi lub byłymi drużynowymi drużyn harcerskich, dzięki czemu doskonale znając warunki działania drużyn w Hufcu ZHP Jelenia Góra starają się tak dostosować funkcjonowanie Komendy Hufca, aby jej działania wpływało korzystnie na

¹⁴⁹ Statut 18 GDHS „Cień”. AKHJG.

¹⁵⁰ Plany pracy drużyn hufca. AKHJG.

¹⁵¹ Karty biwaku za rok 2002. AKHJG.

stan organizacyjny i programowy gromad zuchowych i drużyn harcerskich Hufca. Został wprowadzony obowiązek zatwierdzania rocznych planów pracy drużyn przez komendanta Hufca. Drużynowi są zobowiązani do składania miesięcznych raportów z działalności swoich drużyn. Wszystkie biwaki i wycieczki organizowane przez drużyny muszą posiadać zatwierdzone programy oraz karty biwaków. Dzięki tej dokumentacji Komenda dokonuje analizy działalności poszczególnych drużyn i proponuje takie rozwiązania programowe które będą pomocne w działalności podstawowych jednostek ZHP.

Aby przezwyciężyć niekorzystną sytuację kadrową rozpoczęto w 2001 roku śródroczne kształcenie drużynowych. W dniach 21-23 września w Piechowicach-Górzyńcu zorganizowano warsztaty planowania pracy w drużynie, które następnie przekształciły się w Harcerską Akcję Kształceniową „HAK”. Brało w niej udział 12 drużynowych i kandydatów na drużynowych. Komendantką kursu drużynowych została mianowana Dorota Dyszy.¹⁵² W tym samym roku w celu wzmocnienia działalności programowej i wychowawczej drużyn rozpoczął się „CZAS” – „Całoroczna Zastępową Akcja Szkoleniowa” której zadaniem jest szkolenie zastępowych i kandydatów na zastępowych dla drużyn harcerskich. W pierwszej edycji kursu zastępowych zakończonej w 2002 roku, patenty zastępowych otrzymało 17 osób.¹⁵³ Komendantką kursu była Agnieszka Matysiak. Komendantką drugiej edycji kursu zastępowych „CZAS” rozpoczętego we wrześniu 2002 została Hanna Murańska.¹⁵⁴

Powstrzymanie częstych zmian kadrowych, wdrożenie strategii rozwoju hufca, rozpoczęcie i kontynuowanie kształcenia drużynowych i zastępowych, odpowiedni układ i dobór przedsięwzięć w planie pracy

¹⁵² Rozkaz Komendanta Hufca L 10/2001 z 21.09.2001. AKHJG.

¹⁵³ Rozkaz Komendanta Hufca L 5/2002 z 15.06.2002. AKHJG.

¹⁵⁴ Rozkaz Komendanta Hufca L 6/2002 z 30.09.2002. AKHJG.

hufca, oraz zintegrowanie kadry instruktorskiej hufca odniosło pozytywny wpływ na działalność gromad i drużyn Hufca ZHP Jelenia Góra.

fot. 18. Raport drużynowych Hufca Jelenia Góra

3.2. Działalność drużyn Nieprzetartego Szlaku

Opieka nad dzieckiem wchodzi w zakres działalności socjalnej naszego demokratycznego państwa i jest zagwarantowana konstytucyjnie. Funkcja socjalna państwa obejmuje szereg dziedzin wśród nich: ochronę zdrowia, ubezpieczenie społeczne, rehabilitację inwalidów, pomoc społeczną oraz kulturę fizyczną i turystykę. W toku realizowania przez państwo wszystkich wymienionych funkcji socjalnych wyróżnia się aspekt społeczny, jako bezpośredni udział instytucji, osób i grup dla społecznego zapewnienia realizacji określonej polityki społecznej naszego państwa. Opieka nad dzieckiem to określone działania podejmowane przez osoby lub instytucje wobec dzieci ze względu na faktyczne lub potencjalne zagrożenie ich życia i rozwoju. Odpowiedniej opieki i zapewnienia pomyślnych warunków życia i rozwoju wymagają nie tylko dzieci

normalnie rozwinięte fizycznie i psychicznie. Zwielokrotnione potrzeby w tym zakresie występują w przypadku wszystkich dzieci odchylonych od normy. Dzieci te wymagają celowych, planowych, systematycznych, jak i specyficznych działań instytucji państwowych oraz współdziałających z nimi organizacji społecznych.¹⁵⁵ Każde dziecko po zaspokojeniu podstawowych potrzeb biologicznych, wypełnianiu obowiązków szkolnych i rodzinnych posiada czas wolny wyłącznie do własnej dyspozycji. Ze społecznego, pedagogicznego punktu widzenia nie jest obojętne, w jaki sposób dziecko korzysta z wolnego czasu. Prawidłowo wypełniony czas wolny, zwłaszcza u dzieci niepełnosprawnych daje możliwość włączania ich w aktywne życie społeczne w „otwartych” układach społeczno-środowiskowych. Sposób spędzania wolnego czasu ukazuje różny stosunek dziecka do świata: pozytywny - negatywny, ufny - nieufny, aktywny - bierny, konsumpcyjny czy twórczy. Wyniki badań nad przystosowaniem społecznym niepełnosprawnych wskazują, iż dzieci te są odrzucane lub izolowane przez swych normalnych rówieśników nie z powodu swego upośledzenia, lecz dlatego, że są nieprzystosowane społecznie. Funkcjonowanie jednostek niepełnosprawnych wymaga zarówno wyposażenia ich w określony zasób wiedzy i umiejętności praktycznych, jak i stymulowania rozwoju umysłowego i społecznego oraz usprawnienia fizycznego. Dlatego podstawą organizacji procesu rewalidacji dzieci niepełnosprawnych musi być zapewnienie rozwoju każdego z nich w zakresie potrzeb umysłowych, społecznych i fizycznych.

W lutym 1958 r. Główna Kwatera ZHP zorganizowała trzytygodniowy kurs metodyczny w Rabce w celu przygotowania instruktorów do pracy z dziećmi wywodzącymi się z placówek szkolnictwa specjalnego. W trakcie trwania tego kursu powstała nazwa "Nieprzetarty

¹⁵⁵ Sowa J., Niedzielski Z., *Metoda...op. cit.*, s. 272.

Szlak" symbolizująca ustawiczne i wytrwałe pokonywanie przeszkód i trudności w pracy z dziećmi nieprzystosowanymi społecznie i "sprawnymi inaczej". Rok później nazwa ta była już używana oficjalnie jako określenie całego pionu ZHP obejmującego swoim działaniem wszystkie typy szkolnictwa specjalnego.¹⁵⁶

W każdej drużynie bądź gromadzie zuchowej może znaleźć się dziecko niepełnosprawne - o specjalnych potrzebach edukacyjnych lub wychowawczych. Związek Harcerstwa Polskiego od ponad czterdziestu lat zajmuje się systemowo rozwiązywaniem problemów, łagodzeniem ich sytuacji organizując działalność w drużynach i gromadach „Nieprzetartego Szlaku”. Organizuje na ich rzecz i z ich udziałem pracę rewalidacyjną w różnych środowiskach w systemie integracyjnym. Dzieci i młodzież o specjalnych potrzebach rozwojowych i edukacyjnych mają możliwość przebywania w gronie rówieśników i przeżywania razem z nimi harcerskiej przygody. Sprzyja temu wdrażany program „Odkrywcy Nieznanego Świata”, w którym harcerze mają się uczyć tolerancji, szacunku, akceptacji inności i życzliwości dla mniej sprawnych rówieśników.

Analizując cele i potrzeby rewalidacyjne dzieci i młodzieży niepełnosprawnej można stwierdzić, że głównym zadaniem drużyn harcerskich „Nieprzetartego Szlaku” jest wzbogacenie życia placówki przez wykorzystanie charakterystycznych dla organizacji możliwości aktywizacji społecznej osób niepełnosprawnych. „Ważnym zadaniem jest również stwarzanie warunków sprzyjających narastaniu doświadczeń społecznych, których szkoła nie mogłaby dać bez dobrowolnej samorządowej, ideowo-wychowawczej organizacji dzieci i młodzieży.”¹⁵⁷ Harcerstwo posiada dobrą tradycję dostarczania innym radości, a właśnie

¹⁵⁶ www.zhp.org.pl, Nieprzetarty Szlak.

¹⁵⁷ Sowa J., Niedzielski Z., Metoda...op. cit., s. 256.

to jest w pierwszej kolejności potrzebne dzieciom upośledzonym, pozbawionym możliwości zaspokajania wielu zasadniczych potrzeb. „Zadaniem, ale i osiągnięciem tej organizacji jest to, że wychowuje ona swoich członków na pełnowartościowych obywateli, wdraża do działalności społecznej, polegającej na wyszukiwaniu problemów życia społecznego swego środowiska i włączaniu się do ich rozwiązania w roli współ-gospodarza swej placówki i środowiska zamieszkania.”¹⁵⁸

Problem wychowania niepełnosprawnych dzieci, ujęty jako proces indywidualnego i zespołowego osiągnięcia różnych sprawności, ma charakter pedagogiczny i duże znaczenie społeczne. Stwarza on atmosferę zachęcającą do wykonania pożytecznych zadań. Wszystkie drużyny harcerskie „Nieprzetartego Szlaku” zobowiązane są do realizowania w swych planach pracy ogólnych kierunków przyjętych ZHP. Świadomość dzieci, że mimo przebywania w szkole czy zakładzie specjalnym biorą udział wspólnie z młodzieżą zdrową i normalną w szeroko zakrojonych akcjach, że zajmują się tymi samymi sprawami, jakie podejmują ich rówieśnicy spoza zakładu, posiadanie takiego samego harcerskiego mundurka i innych zewnętrznych oznak sprzyjają pełniejszej rewalidacji dzieci upośledzonych.

Drużyny harcerskie „Nieprzetartego Szlaku” w szkołach specjalnych nie mają innego programu działania, ale formy działalności są dostosowane do stanu zdrowia, poziomu umysłowego dzieci. Rewalidacyjna rola drużyny „Nieprzetartego Szlaku” polega na stosowaniu różnych gier zręcznościowych, ruchowych i ćwiczących zmysły, co stwarza wiele okazji poznawania rzeczywistości za pomocą różnych zmysłów. „Tworzy się też sytuacje dostarczające dzieciom upośledzonym umysłowo wielu

¹⁵⁸ Tamże, s. 256.

doświadczeń z życia codziennego, stawia się je w warunkach zmuszających do celowej aktywności i działania w zmieniającej się sytuacji, a to wszystko przyczynia się do usprawniania umysłowego.”¹⁵⁹ Szeroko stosowane gry harcerskie ćwiczą zmysły, pomagają w kształtowaniu spostrzeżeń, przyzwyczajają do koncentracji uwagi, uczą też prawidłowej reakcji na bodźce zewnętrzne. Formy pracy harcerskiej budzą różne zainteresowania u dzieci, wdrażają do pracy zespołowej, uczą współżyć w gromadzie, gdzie trzeba ponosić odpowiedzialność, a z podjętego zadania przed kimś i przed sobą się rozliczyć. Harcerstwo kształtuje u dzieci upośledzonych do pewnego stopnia wrażliwość społeczną, gdyż uczą się one patrzeć na swe otoczenie z punktu widzenia potrzeb całej grupy (zastępu, gromady, drużyny), a nawet całej placówki. Działanie w drużynie harcerskiej „Nieprzetartego Szlaku” wykształca również trwałe nawyki u dzieci, pomagając im w dostosowaniu się do zespołowych form życia, sugerując prawidłowe normy współżycia. Dostarcza również wzorów zabaw i zajęć wartościowych wychowawczo, które decydują o tym, jak dzieci będą spędzały swój wolny czas w życiu pozaszkolnym w przyszłości.

Kontakty z przyrodą, które są nieodzownym składnikiem programowej działalności w drużynie harcerskiej, zawsze wpływają pozytywnie na dzieci, co jest szczególnie ważne w stosunku do dzieci nerwicowych, odznaczających się nadmierną pobudliwością. Atmosfera zdyscyplinowania, jaka wytwarza się w drużynie harcerskiej pomaga tym dzieciom w pracy nad sobą.

Oprócz wartości rewalidacyjnych, wychowawczych i poznawczych harcerstwo dostarcza dzieciom niepełnosprawnym wielu radosnych przeżyć, pod wpływem których ustępują zazwyczaj kompleksy osamot-

¹⁵⁹ Tamże, s. 256.

nienia, inności, nieprzydatności, pomaga odzyskać radość, równowagę psychiczną oraz miejsce w społeczeństwie.

Do głównych założeń wychowawczych w pracy drużyny harcerskiej Nieprzetartego Szlaku zaliczyć należy:

- wyrabianie dzielności i odwagi, zaradności, pomysłowości, aktywności,
- budzenie poczucia odpowiedzialności głównie poprzez współzawodnicstwo między zastępami,
- kształtowanie postawy zaangażowania społecznego,
- pobudzanie do świadomej pracy nad sobą,
- rozbudzanie zainteresowań i wskazywanie młodzieży sposobów spędzania wolnego czasu,
- kształtowanie uczuć,
- nawiązywanie kontaktów z ludźmi, zdobywanie wzajemnego zaufania najbliższego środowiska.

Na tle wymienionych założeń dobrane formy i metody pracy harcerskiej sprzyjają wyrabianiu u tej młodzieży zasad samorządności i samowychowania, poczucia własnej wartości, budzą u niej ambicje osiągnięcia sukcesów oraz ułatwiają przezwyciężanie własnej słabości.

„Z jednej strony drużyna harcerska „NS” jako ogniwo wychowawczo--rewalidacyjne stanowi składnik szerokiego systemu oświatowo-wychowawczego, a z drugiej jest jednym z wielu ogniw systemu instytucji wychowawczo-rewalidacyjnych, powołanych do pełnienia specyficznych zadań.”¹⁶⁰

Na terenie Domu Pomocy Społecznej w Miłkowie od 1967 roku działa 40 Szczęp Nieprzetartego Szlaku, którego komendantem jest Jerzy Skowroński. Szczęp skupia 3 drużyny harcerskie i 1 gromadę zuchową. Razem z kadrą skupia 63 członków. Przy szczepie działa namiestnictwo

¹⁶⁰ Tamże, s. 258.

„NS” Komendy Hufca Jelenia Góra, oraz krąg instruktorski skupiający kadre szczepu. Funkcję namiestnika pełni Anna Orzechowska. Drużyny szczepu obejmują swoim zasięgiem około 50% mieszkańców PDPS. Wszyscy członkowie ZHP działający w szczepie są regulaminowo umundurowani. Szczep posiada wszelkie niezbędne urządzenia do organizowania i prowadzenia samodzielnych obozów.

W pracy PDPS w Miłkowie działalność Szczepu „NS” posiada istotne znaczenie, głównie jako czynnik zwiększający wykorzystanie szans i możliwości rozwojowych wychowanków. W ramach szczepu działa zespół wokalny którego repertuar składa się głównie z piosenek harcerskich. Harcerze Nieprzetartego Szlaku podczas zbiórek doskonaliły swoje umiejętności w: rękodzielnictwie, plastyce oraz czynnościach życia codziennego.

Największym przedsięwzięciem organizacyjnym i programowym Szczepu jest organizowany od 37 lat obóz letni, na który wyjeżdżają wszystkie drużyny. Szczep posiada własny Ośrodek Wypoczynkowo-Szkoleniowy w Dąbrowicy nad jeziorem Pile w gminie Borne Sulinowo. Program obozu przypomina program typowego obozu harcerskiego dostosowanego do możliwości jego uczestników. Możliwość obozowania daje duże wartości poznawcze, społeczne, zdrowotne. Obóz daje możliwość fizycznego wyżycia, osiągnięcia pewnego poziomu usprawnienia. Podstawowym hasłem realizowanym podczas lata „NS” jest „zdobynamy sprawność fizyczną”. Zajęcia na obozie to praca, zabawa, szkolenie harcerskie i wypoczynek...¹⁶¹. W działalności Szczepu szczególnie mocno uwzględniana jest zasada że „... chęci, pragnienia, zdanie...”¹⁶² harcerzy

¹⁶¹ Sprawozdanie „Obozowe Lato 40 Szczepu NS”. AKHJG.

¹⁶² Tamże

musi być w możliwie jak największym stopniu brane pod uwagę i respektowane w codziennej pracy wychowawczo – rewalidacyjnej PDPS.

3.3. Harcerska Akcja Letnia

W harcerskim działaniu nie ma przerwy. Zmieniają się jedynie formy pracy. Okres wakacji daje więcej wolnego czasu, pozwala na wykazanie się inicjatywą, pomysłami, na podjęcie przedsięwzięć, które dają zadowolenie harcerzom i instruktorom. Wakacje dla harcerzy są tym czasem, w którym mają praktycznie sprawdzić, czego nauczyli się w ciągu roku harcerskiego. Już w okresie planowania pracy i rozpoczęcia się roku harcerskiego drużynowy powinien wspólnie z radą drużyny przemyśleć, co będą robić harcerze w czasie wakacji. System pracy w drużynie zobowiązuje drużynę do zorganizowania samodzielnego obozu względnie nieobozowej akcji letniej - jako podsumowania całorocznej pracy. Obóz lub NAL są sprawdzianem dla drużyny. Ponieważ jest to przedsięwzięcie bardzo trudne pod względem organizacyjnym, logistycznym oraz kosztowne finansowo, dlatego też zamierzenia wakacyjne drużyny należy przygotować w ciągu całego roku.

„Obóz pod namiotami, w lesie, obliczony na drużynę złożoną z trzech do pięciu zastępów, stanowi środowisko umożliwiające realizowanie najbardziej zbliżonego do ideału harcerskiego stylu życia. Chłopiec nie przeżył w pełni harcerstwa, o ile nie był na obozie. Instruktor nie spełni swojego elementarnego obowiązku, o ile nie umożliwi drużynie zorganizowania obozu. Znaczenie wychowawcze obozu polega nie tylko na tym, że przenosi on harcerzy w środowisko przyrody i stwarza możliwości dłuższego współżycia z przyrodą. Najbardziej wychowawczą stroną obozu jest konieczność, w jakiej stawia on młodzież, radzenia sobie własnymi siłami w licznych, nierzadko twardych, potrzebach życia, wśród

warunków prymitywnych, celowo nie pozbawionych tego prymitywizmu. Trzeba rąbać drzewo, zmajstrować łóżka, prac, czynić zakupy, radzić sobie z chorobami, radzić sobie w ciężkich okresach długich deszczów, przeżywać emocje nocnych ćwiczeń, podchodzeń i zasadzek...”¹⁶³

Komenda Hufca ZHP Jelenia Góra udziela pomocy w organizowaniu akcji letniej i zimowej swoim drużynom które samodzielnie chcą zorganizować obóz. Komenda Hufca opracowuje roczny planu zamierzeń z uwzględnieniem ferii zimowych i letnich.

Zamierzenia związane z przygotowaniem do NAL i NAZ należy organizować w myśl Instrukcji Organizacyjnej Harcerskiej Akcji Letniej i Zimowej wprowadzonej rozkazem Naczelnika ZHP L. 4/99 z dnia 20 kwietnia 1999 r., która określa zadania dla komend oraz procedury wewnątrz organizacyjne.

Przestrzegać należy przepisów prawa wydanych Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z 21 stycznia 1997 r. i 6 maja 1997 r. oraz Zarządzeniem Ministra Edukacji Narodowej Nr 18 z 29 września 1997 r.

Przepisy prawa dotyczą:

- warunków, jakie muszą spełniać organizatorzy wypoczynku dla dzieci i młodzieży szkolnej, a także zasad jego organizowania i nadzorowania,
- określenia warunków bezpieczeństwa osób przebywających w górach, pływających, kąpiących się i uprawiających sporty wodne,
- zasad i warunków organizowania przez szkoły i placówki publiczne krajoznawstwa i turystyki.

¹⁶³ Kamiński A., Nauczanie i wychowanie metodą harcerską. Warszawa 2001, s. 30

fot.19. Harcerze na obozie Hufca ZHP Jelenia Góra

Ponadto Naczelnik ZHP wydał odpowiednie instrukcje w sprawie:

- finansowania obozu,
- sanitarnych warunków dla obozów organizowanych pod namiotami.¹⁶⁴

W myśl „Instrukcji dot. NAL i NAZ” - drużyna może zorganizować akcję letnią i zimową w formie:

- obozów stałych i wędrownych,
- kolonii zuchowych, zimowisk, w kraju i poza granicami,
- biwaków, stanic, zastępów NAL i NAZ,
- imprez zimowych i letnich w miejscu zamieszkania.

Drużyna może być organizatorem obozu stałego na okres od 10-26 dni pod namiotami lub w obiekcie stałym, zlokalizowanym - w stałej bazie obozowej (stancji), w miejscu przystosowanym do obozowania. Jeżeli w danym roku drużyna nie jest w stanie zorganizować obozu stałego, może w czasie wakacji zapewnić wypoczynek dla harcerzy w stancji NAL (5-9

¹⁶⁴ Instrukcja sanitarna HAL, Warszawa 1998.

dni), w środowisku wiejskim lub zlokalizowanej w miejscu zamieszkania, przygotować biwak (5 dni).¹⁶⁵

Obozy harcerskie Hufca są bardzo atrakcyjną formą spędzania wakacji, podnoszą kwalifikacje funkcyjnych, zapewniają wypoczynek dla dużej liczby członków. W przygotowaniach do Harcerskiej Akcji Letniej bierze udział prawie cała kadra instruktorska hufca co ma walor integracyjny. Obozy uczą zaradności, hartują harcerzy, stwarzają warunki do obcowania z przyrodą, wpływają na indywidualny rozwój fizyczny uczestników. Są miejscem faktycznego realizowania harcerskiego systemu wychowawczego.

W ciągu omawianego dziesięciolecia hufiec zorganizował łącznie 59 obozów w których wzięło udział około 5750 uczestników. Z ogólnej liczby 59 placówek 26 były zorganizowane przez drużyny lub szczepy. Najlepszym rokiem pod względem ilości obozów był 1995 zorganizowano wtedy 9 placówek letniego wypoczynku dla ponad 600 uczestników, z tego 7 było obozami drużyn i szczepów hufca. Wraz ze spadkiem ilościowym hufca zmniejszyły się rozmiary Harcerskiej Akcji Letniej. W roku 2002 zorganizowano 3 obozy, w tym 1 organizowany przez drużynę. W HAL 2002 łącznie brało udział 300 uczestników.

Co roku na obozach hufca w ramach obozów profilaktycznych wypoczywa też znaczna grupa dzieci i młodzieży nie zrzeszonej w ZHP, skierowanej przez Gminne Komisje Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W latach 1992 - 2002 tej formy prowadzenia profilaktyki korzystały KRPA z Jeleniej Góry, Podgórzyna, Kowar, Janowic Wielkich, Piechowic.

W programach wszystkich obozów mocno były akcentowane następujące zagadnienia:

¹⁶⁵ Instrukcja organizacyjna HAL, Warszawa 1999.

- Wychowanie ekologiczne – poprzez pracę na rzecz lasu i najbliższego otoczenia obozu
- Wychowanie patriotyczne – poprzez organizowanie i udział w ogniskach i wieczornicach zorganizowanych dla upamiętnienia ważnych wydarzeń z naszej narodowej historii np. Powstanie Warszawskie
- Wychowanie obywatelskie – poprzez organizację np. dni międzynarodowych przedstawiane były powody dla których warto się jednoczyć z Unią Europejską
- Wychowanie zdrowotne – poprzez: organizowanie obozów na terenach czystych ekologicznie, gry sportowe oraz spartakiady obozowe
- Szeroka profilaktyka uzależnień – w ramach obozów były realizowane programy profilaktyczne .

Najczęściej podejmowane działania harcerskiej służby podczas HAL 2002 to:

- sprzątnięcie brzegów jeziora – przepracowano łącznie 196 godz.
- Prace na rzecz lasu – porządkowanie wyrębu - przepracowano łącznie 215 godz.
- Patrole przeciwpożarowe – łącznie 132 godz.

Każdy uczestnik przepracował średnio 4,5 godz. na rzecz środowiska.

Omawiając Harcerską Akcję Letnią Hufca Jelenia Góra warto zaprezentować ciekawe formy organizowania pracy programowej na obozach letnich niektórych drużyn harcerskich hufca. Szczególnie ciekawie przedstawiają się obozy 6 Środowiskowej Wielopoziomowej Drużyny Harcerskiej „Kora Brzozowa” i 8 Piechowickiej Drużyny Harcerskiej „Burza”.

6 ŚWDH „Kora Brzozowa” czerpie tradycje z ruchu Setonowskiego¹⁶⁶ dlatego „duża część obrzędów wzorowana jest na obrzędach i tradycjach Indian Północnoamerykańskich, tak jest z obrzędami typowo obozowymi – Tipi wtajemniczeń i Ścieżki wtajemniczeń. Każdy stały członek drużyny jest zobowiązany do sporządzenia sobie stroju indiańskiego.”¹⁶⁷

fot. 20. Harcerze w Tipi

Obozy tej drużyny swoją fabułą nawiązują do tradycji i symboliki indiańskiej. Zastępy obozowe noszą indiańskie nazwy takie jak „UTE” czy „YANKTON”. Sprawności zdobywane na obozie przez harcerzy tej drużyny również noszą indiańskie nazwy. Najchętniej zdobywane sprawności to:

„GABESHIKED – OBOZOWICZ **” aby zdobyć tą sprawność harcerz musi spełnić następujące warunki: weźmie udział w

¹⁶⁶ Wyrwalski T., „Rozwój...op. cit., s.23

¹⁶⁷ Konstytucja 6 ŚWDH „Kora Brzozowa”. AKHJG.

przygotowaniach do obozu i w kwaterce obozowej; wybuduje 1 z następujących urządzeń obozowych – latryna, suszarnia, sanitariaty, bramę, maszt, odstojnik; zbuduje z zastępem pryczę, półkę namiotową; wykona totem i kosz na śmieci; rozstawi z zastępem namioty 10, NS, 6, 4; sam rozbije namiot 2-osobowy, pałatkę; rozpali ognisko podczas deszczu, wiatru i 3 razy kolejno po sobie podczas normalnej pogody; Potrafi rozpalić ogień w kuchni polowej i w parniku; zbuduje szałas dla 3 osób; będzie pełnić poprawnie służbę i wartę, nie da się podejść i nie zaśnie.¹⁶⁸

„MIKAN – ZWIADOWCA **” wymagania na tą sprawność są następujące: potrafi określić kierunki świata bez pomocy busoli; potrafi określić północ według gwiazd, słońca, otaczającej przyrody; potrafi posługiwać się busolą; sporządzi szkic drogi z marszu; zmierzy szerokość rzeki, wysokość drzewa; wykona zdjęcie ostre dobrze eksponowane płochliwego zwierzęcia lub ptaka w jego naturalnym środowisku; weźmie udział w grze terenowej z elementami podchodzenia; podejdzie skutecznie inny obóz; sporządzi plan orientacyjny obozu, biwaku; przejdzie 1600 m w ciągu 11 minut; wybuduje szałas dla 2 osób; przebiegnie 90 m w ciągu 14sekund; przebiegnie 46 m w ciągu 7,8 sekundy; przepłynie 90 m.

Również zdobnictwo i urządzenia obozowe tak zwana „pionierka” są inspirowane tradycjami i zwyczajami indiańskimi. W trakcie obozu organizowane są warsztaty np. tkackie, garncarskie. Harcerze własnoręcznie wykonują stroje i ozdoby indiańskie. Uczą się jazdy konnej i strzelania z łuku.

¹⁶⁸ Tamże

W pewnym oddaleniu od właściwego obozu jest ustawiane „Tipi wtajemniczeń” do którego prowadzi „Ścieżka wtajemniczenia”, są to obrzędy związane z uzyskaniem pełnego członkostwa w drużynie.

8 PDH „Burza” opiera fabułę swoich obozów na tradycjach rycerskich wywodzących się ze średniowiecza. Obóz staje się królestwem lub księstwem, zastępy i drużyny obozowe przyjmują nazwy średniowiecznych grodów i zamków którymi rządzą kasztelani. Emitowana jest specjalna waluta obozowa „Talary obozowe”, służy ona do dokonywania różnorodnych transakcji do kupowania grodów włącznie. Organizowane są turnieje sprawnościowe, walki rycerskie oraz jarmarki średniowieczne. Zdobywane są takie sprawności jak „Giermek”, „Azceta”. Zdobnictwo obozowe stylizowane jest na wzór średniowieczny.

Ciekawym sposobem organizacji wakacyjnego wypoczynku są też organizowane przez Harcerski Klub Kajakowy „Pliszka” obozy wędrowne w formie spływów kajakowych. Spływy były organizowane na rzekach Drwęca i Czarna Hańcza. Brała w nich udział młodzież starsza. Są to obozy specjalistyczne o wysokim stopniu trudności. Wymagania w stosunku do uczestników są wysokie i rygorystycznie przestrzegane. Poza dobrym zdrowiem każdy uczestnik musi wykazać się umiejętnością pływania, odpowiednią siłą fizyczną, opanowaniem podstawowych umiejętności biwakowania i sterowania kajakiem. Obozy te wyrabiają w uczestnikach takie cechy jak: odpowiedzialność, sprawność fizyczną, umiejętność radzenia sobie z trudnymi sytuacjami, zaradność życiową. Poza pływaniem i zwiedzaniem uczestnicy spływów kajakowych realizują program harcerski, zdobywają sprawności i stopnie. Pomimo wysokich kosztów organizacji spływów, wysokich wymagań stawianych uczestnikom są one bardzo popularne szczególnie wśród harcerzy starszych.

fot. 21. Totem obozowy.

Hufiec Jelenia Góra nie posiada własnego z prawdziwego zdarzenia ośrodka obozowego. Obozy z reguły są ustawiane na terenach leśnych które są adaptowane do potrzeb obozowych. Ma to swoje dobre i złe strony. Dobre to takie że obozy są lokalizowane w nowych nieznanach wcześniej miejscach, gdzie buduje się obóz od podstaw, co wpływa na uatrakcyjnienie organizowanego wypoczynku. Złe strony takiej organizacji HAL to m.in. brak możliwości zbudowania odpowiedniej stałej infrastruktury, konieczność dokonywania corocznych zabiegów w celu pozyskania nowych terenów obozowych których jest coraz mniej, trudności w zapewnieniu odpowiedniego standardu obozu zgodnie z obowiązującymi obecnie wymogami sanitarnymi i ochrony środowiska.

Dużym utrudnieniem przy organizacji wypoczynku są kłopoty z pozyskaniem odpowiednich środków finansowych oraz wyeksploatowany

sprzęt obozowy hufca. Od 10 lat nie był wymieniany sprzęt obozowy. Było to spowodowane trudną sytuacją finansową hufca.¹⁶⁹

fot. 22. Obóz Hufca Jelenia Góra w Jodłowie

¹⁶⁹ Sprawozdanie z przebiegu HAL 2002. AKHJG.

ZAKOŃCZENIE

Zmiany jakie zaszły w działalności Hufca ZHP w Jeleniej Górze w omawianej dekadzie a szczególnie w ostatnich czterech latach zaczynają przynosić widoczne pozytywne efekty. Powoli lecz systematycznie zwiększa się liczba zuchów i harcerzy, powstają nowe gromady zuchowe i drużyny harcerskie oraz stale powiększa się grono młodych instruktorów angażujących się w działalność opiekuńczo-wychowawczą Hufca. Wszystko to pozwala sądzić że niekorzystne sytuacje i zjawiska jakie miały miejsce w przeszłości zostały opanowane. Obecne zmiany jakie zachodzą w całym ZHP, akcentują kluczową rolę Hufca ZHP i podnoszą jego znaczenie jako miejsce gdzie bezpośrednio tworzy się harcerski program ZHP, gdzie tworzą się podstawowe warunki do jego realizacji, szczególnie działalności opiekuńczo-wychowawczej pozwalają z optymizmem patrzeć w przyszłość harcerstwa w Jeleniej Górze i okolicach.

Jeleniogórskie harcerstwo jest dzisiaj wielopokoleniową wspólnotą, w której każdy zuch, harcerka i harcerz oraz instruktor - starszy brat może znaleźć swoje miejsce, pod jednym warunkiem, że jego działalność ukierunkowana będzie na najwyższe wartości określone w Prawie i Przyrzeczeniu Harcerskim.

Harcerstwo jest to droga świadomych codziennych wyborów prowadzących do wszechstronnego rozwoju dzieci i młodzieży. Harcerstwo wykorzystując swoją szczególną metodę wychowawczą, przyczynia się do przygotowania młodych ludzi do tego aby w przyszłości mogli w pełni wykorzystywać swoje umiejętności i możliwości w budowaniu osobistej i wspólnej pomyślności. Harcerstwo jest równocześnie służbą: na rzecz najwyższych wartości duchowych, na rzecz społeczności lokalnej, na rzecz drugiego człowieka, jest także wielkim obowiązkiem

wobec samego siebie. Dzisiejsze harcerstwo jest swoistą szkołą życia, promuje ono takie wartości jak: samorządność, sprawiedliwość, prawdę, demokrację, równouprawnienie, tolerancję, przyjaźń. Harcerstwo to również miejsce tworzenia radosnych sytuacji, spotkań dzieci i młodzieży, którzy mogą zawsze na nowo dla siebie odkrywać i poznawać świat zastany i zmieniać go na lepszy.

fot. 23. Poczest sztandarowy Hufca Jelenia Góra

LITERATURA

1. Źródła archiwalne

Informacja o realizacji zadań statutowych Komendanta i Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres od 15.11.1997, 09.10.1999. AKHJG.

Informacja o realizacji zadań statutowych Komendanta i Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres od 15.11.1997. AKHJG.

Karty biwaku za rok 2002. AKHJG.

Konstytucja 6 ŚWDH „Kora Brzozowa”. AKHJG.

Konstytucja Festiwalu „Byle do wiosny”. AKHJG.

Ocena działalności Komendanta Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres 05.12.1992 – 11.06.1993. AKHJG.

Ocena działalności Komendanta i Komendy Hufca Jelenia Góra za okres od 12.06.1993, 08.10.1995. AKHJG.

Plany pracy drużyn hufca. AKHJG.

Protokół Przekazania Hufca z dnia 20.12.1979 pomiędzy Krystyną Truszczyńską a Januszem Milewskim. AKHJG.

Protokół z przekazania Chorągwi ZHP w Jeleniej Górze z 30.03.1992. AKHJG.

Protokół ze Zjazdu Hufca z dnia 12.06.1993, s. 3. AKHJG.

Protokół ze Zjazdu Hufca z dnia 12.06.1993, s. 4. AKHJG.

Raport roczny hufca za 2002. AKHJG.

Raporty roczne hufca za 2000, 2001, 2002. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Chorągwi z 01.12.1948. zbiory A. Kiewicza.

Rozkaz Komendanta Chorągwi z 02.03.1948. zbiory A. Kiewicza.

Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 01.02.1950. Zbiory A. Kiewicza.

Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 01.02.1950. Zbiory A. Kiewicza.

Rozkaz Komendanta Chorągwi Dolnośląskiej ZHP z 15.01.1950. Zbiory A. Kiewicza.

Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L1/83 z 20.02.1983, AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L1/88 z 04.01.1988, AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca Jelenia Góra L7/83 z 20.11.1983, AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca L 10/2001 z 21.09.2001. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca L 5/2002 z 15.06.2002. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca L 6/2002 z 30.09.2002. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca L6/77 z dnia 15.12.1977r. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca ZHP Jelenia Góra nr L6/99 z 22.10.1999. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca ZHP Jelenia Góra nr L6/99 z 22.10.1999. AKHJG.

Rozkaz Komendanta Hufca ZHP w Jeleniej Górze z 15.02.1968. . AKHJG.

Rozkaz Komendantki Chorągwi L.3/2001 z dnia 28.03.2001. AKHJG.

Spis harcerski 2002 Hufca ZHP Jelenia Góra. AKHJG.

Spis harcerski z 15.11.1993. AKHJG.

Sprawozdanie „Obozowe Lato 40 Szczepu NS”. AKHJG.

Sprawozdanie Kom. Chorągwi Dolnośląskiej za ok. 01.01.-31.12.1947, zbiory A. Kiewicza.

Sprawozdanie z działalności Komendy Hufca ZHP w Jeleniej Górze za okres pomiędzy zjazdami od 09.05.1998 do 09.10.1999, s. 1. AKHJG.

Sprawozdanie z przebiegu HAL 2002. AKHJG.

Statut 18 GDSH „Cień”. AKHJG.

Strategia rozwoju hufca 2004. AKHJG.

Wiadomości urzędowe ZHP 1998. AKHJG.

2. Źródła drukowane

50 Lat Harcerstwa Na Dolnym Śląsku, Wrocław: ZHP 1995.

Harcerskie ideały, Warszawa GK ZHP 1997.

Instrukcja organizacyjna HAL, Warszawa 1999.

Instrukcja sanitarna HAL, Warszawa 1998.

Kierownicy Dolnośląskiego Harcerstwa w Latach 1945-1990, praca zbiorowa, „Zeszyty Historyczne” nr 3, Wrocław KCh ZHP 1990.

Kiewicz A., Z dziejów ZHP w latach 1944-1950, Jelenia Góra : ZHP, 1989.

Milewski J., Harcerstwo w kotlinie jeleniogórskiej w latach 1945-75. Praca magisterska, Jelenia Góra 1985 (nie publikowana).

Rozkaz Pełnomocnika Naczelnika ZHP ds. organizacji Chorągwi z siedzibą we Wrocławiu p.o. Komendanta Chorągwi nr L1/92 z 21.01.1992, „Zeszyty Historyczne” nr 11, 1992.

Statut ZHP, Warszawa GK ZHP 2002.

Stopnie i sprawności harcerskie ZHP, Warszawa : „Horyzonty”, 1998.

Wybrane dokumenty i materiały dotyczące kadry ZHP, Warszawa : MAW 1987.

Zeszyty Historyczne nr 11, Wrocław: ZHP 1992.

Zeszyty Historyczne nr 3, Wrocław: ZHP 1990.

Zeszyty Historyczne nr 6, Wrocław: ZHP 1990.

3. Źródła elektroniczne

[www.zhp.org.pl/Nieprzetarty Szlak/index.html](http://www.zhp.org.pl/Nieprzetarty_Szlak/index.html).

www.zhp.org.pl/wiadomości/index.html.

4. Książki

Albański L., Społeczno Pedagogiczna Działalność Towarzystwa Gniazd Sierocych I Wiosek Kościuszkowskich, Jelenia Góra 1999.

Baden-Powell R., Skauting Dla Chłopców, Warszawa, 1998.

Broniewski S., Całym Życiem. Szare Szeregi w relacji naczelnika, Warszawa 1983.

Całek G., Zamiast wykładów, Warszawa : HBW „Horyzonty”, 1995.

Grodecka E., O metodzie harcerskiej i jej stosowaniu, Warszawa MAW 1985.

Jaskot K., Szkice Pedagogiczne o harcerstwie, Warszawa: MAW 1989.

Kamecki M., Stosowanie metody harcerskiej..., Warszawa Wyd. Drogowskazów 1997.

Kamiński A., Książka drużynowego zuchów, Warszawa : HBW „Horyzonty”, 1997.

Kamiński A., Nauczanie i wychowanie metodą harcerską. Warszawa 2001.

Kiewicz A., Dolnośląskie Harcerstwo w Latach 1945-1975, Wrocław 1982.

Kiewicz A., Słownik Biograficzny Instruktorów Harcerskich Dolnego Śląska W Latach 1945-1990, Wrocław 1995.

Kuberska-Gaca K., Gaca A., Profilaktyka Niedostosowania Społecznego w Szkole Warszawa: WS i P 1986.

Leksykon Harcerstwa, pod red. Fiedkiewicza O., Warszawa, 1988.

Małkowski A., Jak skauci pracują, Kraków : KAW, 1990.

Małkowski A., Wybór tekstów, Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1988.

Martowicz Z., Sowa J., Metodyka Wychowania w ZHP, Rzeszów WSP 1984.

Miszczyk M., Harcerskie symbole, Kraków : HOW, 1988.

- Muszyński H., System wychowawczy szkoły podstawowej, Poznań 1970.
- Muszyński H., Teoretyczne podstawy systemu wychowawczego szkoły, Warszawa, 1972.
- Okoń W., Nowy Słownik Pedagogiczny, Warszawa 1996.
- Pacek S., Jak Kierować Samowychowaniem Uczniów, Warszawa: WSiP 1984.
- Podstawy wychowania w ZHP, pod red. H. Muszyńskiego, Bydgoszcz WSP, 1984.
- Poradnik drużynowego gromady zuchowej, pod red. E. Prędkiej i S. Rudzińskiego, Warszawa : HBW „Horyzonty” 1997.
- Poradnik Metodyczny Dla Wychowawców , pod red. Zieja Z., Jelenia Góra WOM 1998.
- Sedlaczek S., Geneza skautingu i harcerstwa, Warszawa : Bibl. "Harcownika", 1984.
- Sowa J., Niedzielski Z., Metoda Pracy Harcerskiej w Zarysie, Rzeszów, 2003.
- Szczygieł W., Jak prowadzić zastęp harcerski, Warszawa Wyd. Drogowskazów, 1995.
- Śliwerski B., Jak Rada radzi?, Kraków : Harcerska Oficyna Wydawnicza, 1987.
- Wyrwalski T., „Rozwój idei puszczańskiej w skautingu”, Warszawa, HOW 1990.

5. Artykuły

- Echa konferencji harcerstwa, „Nowiny Jeleniogórskie”, 1967, nr 14.
- Gilles B., Drużynowy Wychowawcą Do Wiary., „Czuwaj” 1-2/2002.
- Harcerstwo szuka przyjaciół, „Nowiny Jeleniogórskie”, 1964, nr 2.

Kołąkowska D., Na zimowej ścieżce zdrowia., „Czuwaj” 4/2000.

Królikowski M., Supeł D., Czy Jeszcze Wychowujemy., „ Czuwaj” 5/2002.

Pionk M., Wybrane Problemy Pedagogiki Harcerskiej, „Harcerstwo” nr 12
1976.

Regucka-Kwaśnik A., Świadomy Harcerski Wychowawca., „ Czuwaj”
3/2002.

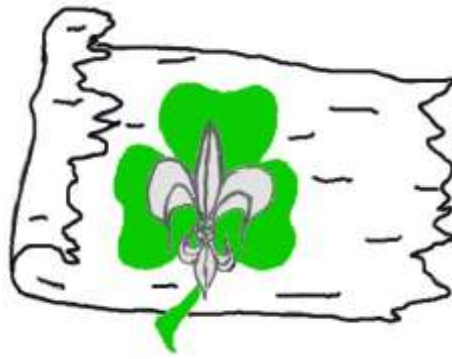
Rezolucja narady członków Komendy Głównej OHPL i komendantów
wojewódzkich, „Drużyna”, 1956, nr 1.

Rutkowski D., Kołąkowska D., Czy Już Odkryliśmy Nieznany Świat.,
„Czuwaj” 6/2002.

ANEKSY

Aneks nr 1

KONSTYTUCJA

6 Środowiskowej Wielopoziomowej Drużyny Harcerskiej

„KORA BRZOZOWA”

STATUT

6 ŚWDH Kora Brzozowa jest drużyną koedukacyjną, wielopoziomową, otwartą dla wszystkich, którzy będą przestrzegać zasad, tradycji, regulaminów, idei obowiązujących w Związku Harcerstwa Polskiego i w drużynie.

OBOWIĄZKI :

- przestrzegać Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego
- przestrzegać zasad i tradycji drużyny
- postępować według Zasad Setonowskich
- uczestniczyć w zbiórkach
- brać czynny udział w imprezach organizowanych przez drużynę
- dbać o sprzęt przydzielony przez drużynę
- dbać o kompletny i estetyczny wygląd umundurowania
- opłacać składki harcerskie
- dbać o dobre imię drużyny

PRAWA:

- możliwość noszenia brązowych barw
- korzystać ze sprzętu i majątku drużyny
- korzystać z dofinansowań do obozów i rajdów z kasy drużyny
- możliwość po zakończeniu okresu próbnego noszenia oznaczeń, plaketek drużyny i odznaczeń honorowych
- możliwość uczestniczenia w obrzędach zarezerwowanych dla członków stałych
- należeć (po wcześniejszym wyborze) do Rady Drużyny (Złamanych Strzał)
- możliwość zmiany zastępu
- zgłosić własną inicjatywę programową na rzecz drużyny

POCZĄTKI „KORY”

Na początku lat 80 do Jeleniej Góry z województwa wałbrzyskiego przyjeżdżają dwaj instruktorzy ZHP kształcić się w tutejszym Technikum Chemicznym. Od razu zakładają dwie drużyny starszoharcerskie : Janusz Dziewit (ze Świebodzic) – zakłada 18 ŚDS „VICTORIA” i Kazimierz Jacek (z Bielawy) – zakłada 66 ŚDS „DAHCOTA”.

Drużyna Kazika od samego początku istnienia czerpała tradycje z ruchu Ernesta Tomhsona Setona. Jako że obaj wywodzili się ze środowisk wałbrzyskich ich drużyny należały do Bratniego Kręgu Drużyn (tzw. BKD), prężnego środowiska starszoharcerskiego znanego w całej Polsce, do którego należały następujące drużyny: „PARADOKS” (Dzierżoniów) , „SZARA PIĄTKA” (Świebodzice) , „GLOBTROTUARY” (Strzegom) , „BRACIA SCAUCI” (Wałbrzych) i na okresie próbnym „DAHCOTA” i „VICTORIA”. Szybko te dwie nowe drużyny wrosły w środowisko jeleniogórskich harcerzy i zaczęły uczestniczyć w poczynaniach drużyn jeleniogórskich. W 1983r w „DAHCOCIE” zarysował się konflikt między drużynowym a Radą Drużyny w wyniku, którego drużynową została „Żaba”, a Kazik dosyć długo szukał swojego miejsca, aż trafił na Waldemara Mieszalę „SAPERA”, który w tym czasie należał do 62 DSH „LWÓW”- drużyny, która miała duże problemy ze złapaniem dwóch końców razem.

Szybko złapali ze sobą kontakt. Połączyły ich wspólne zainteresowania (książki, Indianie, fotografia) i wspólne idee. Zaczęli się coraz częściej spotykać. Za namową Kazika, Waldek wyjechał (ze sporą grupą harcerzy z Jeleniej Góry) na kurs zastępowych w Kudowie Słone. Kazik był tam komendantem. To był przełomowy moment. W kwietniu 1984r podczas hufcowego rajdu „A CHEĆ PRZYGODY NA SZLAKI

NAS GNA” poznają 4 dziewczyny : Irenę Grocholską, Danutę Grytę, Wiolettę Rosołek, Sylwię Smołąg i postanawiają założyć zastęp „Kora Brzozowa” w 66 ŚDS, „DAHCOTA”. Nazwa tego zastępu miała uczcić Związek Leśnych Ludzi Kory Brzozowej E.T.Setona i idee, które temu ruchowi przyświecały. W tym czasie, w DAHCOCIE wiele się popsuło. To doprowadziło do odłączenia się „Kory” i tak powstał 6 (od sześciu osób które go założyły)Jeleniogórski Samodzielny Zastęp Starszoharcerski.

Pierwsza zbiórka, od której datuje się utworzenie drużyny to 16.05.1984r. odbyła się ona na Placu Ratuszowym koło „Neptuna”. Zaraz potem przejęli zastępem harcówkę w „Praktycznej Pani” na ulicy Pionierów w Jeleniej Górze. Bardzo szybko też związali się z BKD. Szybko otworzyli okres próbny w BKD. Wraz z harcerzami z Wałbrzycha dyżurowali w Srebrnej Górze na Forcie Harcerz (Fort Harcerski Chorągwi Wałbrzyskie w Górach Sowich).Wyjeżdżali na rajdy i biwaki w Kotlinę Kłodzką. Pierwsze wakacje to 3 osobowy wyjazd w Bieszczady (w 1984r) - ale wcześniej zwiedzanie Katowic, Wieży Spadochronowej, Krakowa. Niezapomniane chwile jednak szybko mijają. Potem jeszcze w te same wakacje uczestnictwo jako organizatorzy w III PZHS-ie w Olchowcu w Bieszczadach połączonym z tygodniową wędrówką .

Później szybko drużyna się rozrosła. Nie mieścili się już w „Praktycznej Pani” i przenieśli się do dużej harcówki na ulicy Wiejskiej w pomieszczeniach Jeleniogórskiej Spółdzielni Mieszkaniowej. Nadal utrzymując ścisłe kontakty z Wałbrzychem. Realizując okres próbny w BKD musieli zorganizować rajd dla całego BKD – i tak właśnie powstał Bieg Nocny.

W listopadzie w 1984r odbywa się I Bieg Nocny, który kończy okres próbny w BKD i staje się kultową imprezą w Jeleniej Górze.

I Biegu Nocnym bierze udział około 120 harcerzy, wszyscy nocowali w naszym Hufcu.

Następne miesiące działania to rozwój drużyny, rejestracja okresu próbnego nazwy 6 Środowiskowej Drużyny Starszoharcerskiej „Kora Brzozowa”. W 1985r zimowisko w Poznaniu gdzie cała starszyzna bierze udział w kursie zastępowych. W 1984r do drużyny trafia Zbigniew Janowski i Krzysztof Janowski. Drużyna zaczyna wygrywać turnieje harcerskie, jej członkowie prowadzą drużyny zuchowe. W 1985r odbywa się pierwszy obóz drużyny w Lasówce koło Czeskiej granicy. W październiku Kazik Jacek odchodzi do wojska i drużynowym zostaje Waldemar Mieszala. II Bieg Nocny robi furorę! Prawie 200 osób i zacięta rywalizacja. Kora przygotowała tą imprezę wzorowo. 1986 r to zimowisko całego hufca w Łodzi, Kora też tam jest (kolejne szkolenie) i stanica na Grabowcu w ramach Biwaku”Kotlina”. We wrześniu kolejna zmiana drużynowego Waldek Mieszala odchodzi i zakłada 7 ŚDS „WASHPEKUTE”. Drużynowym 6 ŚDS zostaje Zbigniew Janowski. Takie były początki.

Dalsza historia. W 1987r Zbyszek Janowski rezygnuje i drużynową zostaje Irena Grocholska, która funkcję sprawuje do 1992r, kiedy to drużynowym znowu zostaje Waldemar Mieszala, który pełni funkcję do 1995r., Kiedy zostaje Komendantem Hufca funkcję drużynowej „Kory Brzozowej” obejmuje Dorota Dyszy. W 1997r drużynowym zostaje Wojciech Olewniczak – „Kajtek”, a w 1999r znowu Waldemar Mieszala.

W 1992r 6 ŚWDH „Kora Brzozowa” zaczyna działać w Szczepie przy SP Nr 11 – do roku 1995. W 1995r „Kora Brzozowa” postanawia rozszerzyć swe szeregi i rozrasta się do Szczepu „Związku Leśnych Ludzi”. W skład Szczepu wchodzi 3 drużyny: 12 DH „UTE” – drużynową zostaje Ola Górska , 66 DH „YANKTON” – drużynową

jest Joasia Stefańska i oczywiście 6 ŚWDH „Kora Brzozowa” – prowadzona przez Dorotę Dyszy. Nie trwało to zbyt długo i znowu na placu boju została 6 ŚWDH „Kora Brzozowa”. Oto ważniejsze daty,

wydarzenia i osiągnięcia :

- Cały czas Kora organizuje w listopadzie „Bieg Nocny” (z trzema przerwami)
- Wielokrotnie wygrywa „Turnieje Drużynowe”
- 3 razy organizuje Stanicę w Biwaku Kotlina (Grabowiec, 2 x Zachełmie)
- Zimowiska w Jagniątkowie, Chełmsku Śląskim, w Czechach i w Wojciechowie
- Nieobozowe Akcje Zimowe dla dzieci w Jeleniej Górze
- Koncert na rzecz dzieci Domu Małego Dziecka
- Co roczny udział w akcji Jurka Owsiaaka - Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy
- W akcji „Sprzątania Świata”
- Letnie biwaki w Maszewie i Wysoka
- Letnie obozy w 1993, 1994, 1995 w Wąchabnie, 1996 w Walewicach obóz szczepu, 1997 w Lubniewicach, 1998 w Wilczu, 2000 obóz w Jodłowie, 2002 obóz w Chobienicach
- Stanica na Czarnym w Jeleniej Górze w 1999

Kora bierze udział w tysiącach innych imprez, rajdach, biwakach. Sporym osiągnięciem 6 ŚWDH Kory Brzozowej jest też to, że wywodzą się z niej instruktorzy, którzy swoją działalnością wzmacniali Hufiec Jelenia Góra:

- Irena Grocholska, prowadziła drużynę zuchową
- Danuta Gryta, prowadziła drużynę zuchową

- Wioletta Rosołek, prowadziła drużynę zuchową
- Małgorzata Szerlich, prowadziła drużynę harcerską
- Krzysztof Janowski, prowadził drużynę starszoharcerską
- Zbigniew Janowski- drużynę harcerską
- Krzysztof Ługowski- drużynę harcerską
- Ola Górską- drużynę harcerską
- Joanna Stefańska- drużynę harcerską
- Waldemar Mieszala- drużynę starszoharcerską, komendant Hufca Jelenia Góra w latach 1995-96

Instruktorzy z Kory Brzozowej pełnili funkcje w strukturach hufca i Chorągwi Jeleniogórskiej

„CZARNY WILK” – Ernest Thomson Seton

E.T.Seton urodzony w 1860r w Anglii to entuzjasta przyrody, badacz, malarz, pedagog i pisarz. Z całego jego życia promieniuje wielka życiowa siła i głęboka mądrość długiego i aktywnego życia. Życiowe losy

E.T.Setona były barwne, kończy studia w Londynie i Paryżu emigruje do Kanady potem do Stanów Zjednoczonych, prowadzi życie naukowca , badacza , kartografa, trapera, kowboja. Jest rysownikiem, malarzem i pisarzem. Pisać zaczął od 20 roku życia, początkowo naukowe dzieła na temat życia zwierząt później na temat życia wolnych przedstawicieli puszczy – niedźwiedzia i wilka

(„Niedźwiedź monarcha”, „Ostatni wilk z Winnipegu”). Potem powstała seria dzieł gdzie pisarz pod płaszczykiem przygodowej akcji występuje jako nauczyciel leśnej mądrości. Tak powstają w 1903r „Dwa małe dzikusy” i w 1911r „Rolf w Lasach”. Seton považał mądrość Indian i był ich zdecydowanym obrońcą. Za zasługi dla czerwonego człowieka

otrzymał w ciągu całego swego życia wysokie Indiańskie honory. Praktyczne zasady Indiańskiej leśnej mądrości wcielił w 1902r do Ruchu Puszczańskiego zakładając Związek Leśnych Ludzi Kory Brzozowej. Jego dzieła „Księga leśnej mądrości Indiańskiej umiejętności” oraz „Zwitek Kory Brzozowej” (1906r) woodcraftu pokazały drogę do wychowania młodzieży według wzorów Północnoamerykańskich Indian tj. drogę własnego doskonalenia się w czasie aktywnego pobytu na łonie natury. W 1908r zostaje też naczelnikiem „Boys scouts of America”. W 1916r ZLLKB przekształca się w Amerykańską Ligę Leśnej Mądrości. Ruch i idee woodcrafterskie szybko rozszerzyły się w Europie. Docierają do Wielkiej Brytanii, Irlandii, Belgii, Czech, Jugosławii, Polski. W latach 1921 –1924 w Polsce powstaje „Wolne Harcerstwo”, które krzewi idee puszczańskie. W 1931r Seton osiedla się koło Santa Fe i tam buduje wioskę „Seton Village”. Umiera w 1946r. Jego dzieła to „Duch Lasów”, „Dwanaście tajemnic lasów”, „Poselstwo czerwonego człowieka”, „Świt na Górze Czerwonej”.

DZIEWIĘĆ ZASAD SETONOWSKICH

1. *Istotą ruchu jest dążenie do zdrowego wypoczynku.*
2. Inteligentne obozowanie.
3. Samorząd chłopców i dziewcząt pod przewodnictwem starszych.
4. Magiczny wpływ obozowego ogniska.
5. Zajęcia puszczańskie.
6. Zdobywanie odznak na zasadzie prób w których przeciwnikiem nie są inni lecz czas, przestrzeń i siły przyrody.
7. Osobiste odznaczenia za osobiste czyny.
8. Ideał bohaterstwa.
9. Malowniczość we wszystkim.

12 PUNKTÓW PRAW SETONOWSKICH

1. Posłuszeństwo
2. Odwaga
3. Czystość
4. Nie palenie tytoniu
5. Zakaz picia wody ognistej
6. Ochrona zwierząt i przyrody
7. Bezpieczeństwo ognia w lesie
8. Uprzejmość
9. Lojalność
10. Milczenie gdy mówią starsi
11. Cześć dla wielkiego ducha i szacunek dla starszych
12. Świętość słowa honoru

OKRES PRÓBNY

Nowa osoba należąca do drużyny musi przejść okres próbny, podczas którego ma możliwość poznać drużynę i określić czy chce do niej należeć jak i drużyna ma możliwość poprzez konkretne zadania sprawdzić czy dana osoba nadaje się do drużyny. Okres próbny trwa maksimum 6 miesięcy, podczas których należy zrealizować następujące zadania:

- skompletować umundurowanie (pierwszy miesiąc)
- poznać historię i tradycje drużyny
- zdobyć wiedzę i umiejętności do zdobycia I stopnia harcerskiego i przyrzeczenia
- zdobyć 5 cupów
- założyć kapownik z adresami członków drużyny

- wykonać własnoręcznie 1 ozdobę indiańską
- uczestniczyć w zbiórkach i wyjazdach drużyny

zadania są przydzielane i oceniane przez Radę Drużyny i na tej podstawie kandydat ma możliwość stać się stałym członkiem drużyny. Całość jest zaliczana na Biegu Harcerskim zamykającym okres próbny i dopuszczającym do przyrzeczenia. Odbywa się to 4 razy do roku :

1. Rajd Zimowiskowy
2. Rajd Rocznicowy
3. podczas HAL-u
4. podczas Rajdu Andrzejkowego

podczas okresu próbnego kandydat nosi barwy (chustę) białe 70x70x100cm z brązową lamówką (0,50 cm) własnoręcznie wykonane.

Cupy na okres próbny

- Kapownik
- Ozdoba indiańska
- Terebanka
- Wpis do kroniki (z imprezy)
- Zdobyć sprawności „MŁODE WILKI”

OKRES STAŁY

Po zaliczeniu okresu próbnego podczas wielkiej uroczystości kandydat otrzymuje barwy stałe: brązową chustę(70cmx70cmx100cm), pagony (szer.3,50cm wys.4,50cm) z numerem drużyny (1,20cm). Od tej pory posiadacz brązowej chusty ma obowiązek wyszywania na chuście po każdej odbytej zbiórce, rajdzie, biwaku czarnej kreski (1,50cm odległość

między kreskami w poziomie i pionie 1,00 cm. Po roku od wręczenia barw należy wyszyć sobie na chuście białą kreskę (takie same wymiary jak w czarnej kresce). Osoba na okresie stałym w ciągu roku musi zdobyć 10 cupów, brać czynny udział w przygotowaniach i prowadzeniu stałych imprez drużyny.

Osoba na okresie stałym ma możliwość pracować w Radzie Drużyny (po wcześniejszym wyborze), może pełnić funkcję w drużynie. Otrzymanie brązowej chusty nie oznacza, że można spocząć na laurach, wręcz przeciwnie – zobowiązuje do jeszcze większej pracy nad sobą i aktywnej działalności na rzecz drużyny. Każdy członek na okresie stałym powinien systematycznie zdobywać kolejne stopnie, sprawności, stopnie wtajemniczeń, cupy, które są wymiernikiem pracy w drużynie

PRZYKŁADOWE ZADANIA NA CUPY NA OKRESIE STAŁYM:

- Organizowanie i prowadzenie rajdów, biwaków, imprez drużyny
- Udział w przygotowaniach do obozów, stanic
- Wpisy do kroniki
- Wykonanie prac na rzecz drużyny(dbanie o sprzęt, terebanki, chorągiewki, urządzenie harcówki, itp.)
- Rekrutacja nowych ludzi do drużyny
- Wykonywanie ozdób indiańskich
- Zorganizowanie na rzecz drużyny sprzętu
- prezenty urodzinowe
- załatwienie na rzecz drużyny środków finansowych (akcja zarobkowa, sponsorzy, itp.)

OBRZĘDY :

- Obrzędowe ognisko drużyny to watra z trzema wejściami. Każde wejście oznacza jedną z idei harcerskich - służbę, braterstwo i samorealizację. Ognisko lub świeczkowisko rozpalają trzy osoby wyróżnione przez drużynowego. Ognisko rozpoczyna się piosenką „Już rozpałiło się ognisko”, potem drużyna śpiewa piosenkę „Drużyna” i „Są słowa”. Po zaśpiewaniu pierwszej piosenki drużynowy mianuje strażnika ognia, który przez cały czas trwania ogniska dba o ogień, tylko on może dorzucać drzewo do ognia. Mianowania dokonuje drużynowy słowami: „Mianuję cię strażnikiem ognia, bacz, aby nie wygasł” Podczas swojej służby strażnik ma zamkniętą mowę (nie może się odezwać) i spuszczonego pasek od rogatywki na brodę – oznakę służby. Przy obrzędowym ogniu nie można leżeć, jeść Krąg ogniskowy jest otwarty dla wszystkich gości, każda spóźniona osoba na znak przyłączenia się do kręgu wrzuca do ognia gałązkę. Płomieniom należy się szacunek to one pozwoliły naszym przodkom zejść z drzew to one są symbolem ogniska domowego to one nas ogrzewają, każda osoba odchodząca i powracająca do ogniska salutuje przed ogniem skinięciem głowy, przed ogniem ściągamy rogatywki i kładziemy je przed sobą. Sygnałem zbliżającego się końca ogniska jest piosenka „Rozmowa” potem w krąg puszczona jest Fajka pokoju wraz z żagiewką z ogniska przy żagiewce każdy może się wypowiedzieć, podziękować, przeprosić jest to czas pojednania nikt na słowa wypowiedziane przy żagiewce nie powinien się obrazić. Na zakończenie śpiewane są 3 piosenki ”Już do odwrotu” „Pieśń pożegnalna” i „Bratnie słowo”. Przy piosence „Pieśń pożegnalna” drużyna wiąże krąg w jednym miejscu otwarty dla tych, którzy na pewno chcieliby tą chwilę spędzić z nami, ale sytuacja życiowa nie pozwoliła im na to .Po „Bratnim słowie” puszczana jest iskierka (uścisk ręki,) która obchodzi cały krąg jest to symbol

kończącego się dnia. Potem drużyna się rozchodzi w ciszy i spokoju dzień się zakończył. Po zakończeniu ogniska tylko strażnik czuwa przy ogniu do momentu zgaśnięcia ostatniej żagiewki ogniskowej. Wyjątkowe ogniska, świeczkowiska podczas takich uroczystości jak : rajd „Rocznicowy”, pierwsze i ostatnie ognisko, obozu, stancy, zimowiska drużyny obchodzone są bardziej uroczyście. Jest to czas, kiedy zasłużeni mogą otrzymać barwy drużyny lub krzyż. W uroczystości przyrzeczenia biorą udział wszyscy. Przy przyznawania barw stałych biorą udział tylko stali członkowie drużyny z brązowymi chustami, po tym odbywa się kult ognia. Przy ogniskach jest też czas na uhonorowanie osób, które podczas pracy drużyny zdobyły cupy. Cupy są wręczane piątkami . Cup to splecione trzy rzemyki w warkocza długości 15cm zakończone miękkim futerkiem osoba, która zdobyła 5 cupów przygotowuje je do wręczenia sama. Jeżeli ktoś zdobędzie 15 cupów zamiast rzemyków wręczane jest mu pióro ptaka drapieżnego tzw. Grand cup przed wręczeniem każdy z uhonorowanych musi wymienić, za jakie zadanie został mu przydzielony każdy cup. Podczas ceremonii wręczania cupów śpiewana jest piosenka „ Harcerska powinność”

- Okres próbny trwa około 6 miesięcy. Czas ten może się skrócić lub wydłużyć w zależności od tempa wykonywanych zadań. W czasie okresu próbnego należy zdobyć 5 cupów. Cup jest to nagroda za wykonane zadanie. Wzięło się to z obrzędów indiańskich, gdzie za waleczne czyny Indianie byli nagradzani piórami. Nowo przybyły członek ma obowiązek założyć kapownik, uszyć własnoręcznie chustę okresu próbnego, zapoznać się z członkami drużyny (poznać adresy, daty urodzin...), znać sieć alarmową drużyny i zastępu.

- Przywitanie drużynkowe – trzy palce środkowe podniesione do góry to salut scoutowy oddawany w drużynie lewą ręką od serca, ręka położona na ramieniu to gest przyjacielski – możesz na mnie polegać, chwyt tzw. Ratowniczy oznacza, że zawsze Ci pomogę.
- Symbol drużyny to kora brzoza z jednej strony zawinięta na niej umieszczona zielona trójlistna koniczyna z wpisaną w nią szarą lilijką znak, że jesteśmy drużyną koedukacyjną
- Drużyna czerpie tradycje z ruchu, Setonowskiego dlatego duża część obrzędów wzorowana jest na obrzędach i tradycjach Indian Północnoamerykańskich tak jest obrzędami typowo obozowymi – Tipi wtajemniczeń i Ścieżki wtajemniczeń. Każdy stały członek drużyny jest zobowiązany do sporządzenia sobie stroju indiańskiego.
- Każdy, kto działa w drużynie 5 lat otrzymuje na uroczystym ognisku srebrną miniaturkę pióra orlego, nosi się to pióro na klapce prawej kieszeni.
- Każda osoba obchodząca urodziny w drużynie od drużyny dostaje prezent wykonany własnoręcznie przez jedną osobę z drużyny.

PIŚNI OBRZĘDOWE

„Już rozпалиło się ognisko”

Już rozпалиło się ognisko
dając nam dobrej wróżby znak
siedliśmy wszyscy przy nim blisko
bo w całej Polsce siedzą tak.

Siedzą harcerze przy płomieniach ciepły
blask ognia skupia ich,
wszystko, co złe to szuka cienia

do światła dobro garnie się.
Mówiłeś druhu komendacie,
że zaufanie do nas masz,
Że wierzysz w nasze szczerą chęć
wszak ty harcerskie serca znasz.

Warunki tylko warunkami
od dawna już słyszymy to.
Wszak my jesteśmy harcerzami
i zwyciężymy wszelkie zło.

„Drużyna”

Patrz dzień się kończy
cicho gaśnie już
niebem księżyc się toczy
sypiąc grad złotych łez.

Niech cisza gra w letnią noc,
niech ogień pali się wciąż,
słuchajmy jak śpiewa las,
bo jutro nie będzie nas tu już.

Wieczorem drużyna się zbiera
ogniskiem żegnając dzień,
ogień ciemność rozdziela,
kojąc ból naszych serc.

Wielkiej nam siły potrzeba,
by zmienić życie swe,
jeden nam cel przyświeca,
być lepszym niż się jest.

„Rozmowa”

Zobacz, ostatni płomień zgasł,

Tylko żar się czerwieni.

Słuchaj, już milknie ognia trzask,

Nic się do rana nie zmieni.

To noc, przyszła noc, pora czuwania.

Jak w taki czas myśleć o spaniu?

Rozmowa trwa, choć milczy każdy,

Bo po co słowa w kręgu przyjaźni.

Zobacz, ostatni płomień zgasł,

Tylko żar się czerwieni.

Słuchaj, do uch szepce wiatr,

Nic się do rana nie zmieni.

To noc, przyszła noc pora czuwania

Jak w taki czas myśleć o spaniu?

rozmowa trwa z nieobecnymi,

bo w kręgu ognia jesteśmy z nimi.

„Słowa”

Są słowa, których mówić nie należy,

Takie, których się nie zdradza

Których głębi nikt nie zmierzy,

Nie pogubi, nie postrada

Czasem wcale nie potrzeba

słów wspaniałych dumnych wzniosłych

czasem lepiej jest do siebie

mówić stylem jak najprostszym

A więc powiem prosto z mostu
bo ja wiem zrozumiesz przecież
ja dziękuję ci po prostu
za to, że po prostu jesteś.

REGULAMIN MUNDUROWY

CHŁOPCY:

- rogatywka z lilijką
- bluza mundurowa
- chusta (brązowa lub biała z brązową oblamówką) i pagony
- sznur odpowiedni do pełnionej funkcji
- pierścień firmowy skórzany długość 20cm
- plakietka hufcowa
- pas harcerski
- plakietka drużyny
- terebanka (określony wzór 25,00cm x 15,00cm
- wabik (określony dla każdego zastępu)
- spodnie moro
- krótkie spodenki (okres letni czerwiec – wrzesień)
- getry
- wypustki
- buty turystyczne za kostkę
- natówka (od 21.03 do 30.10) lub kangurkę

dozwolone dla poszczególnych zastępów jednakowe elementy wyróżniające zastęp (po wcześniejszym zatwierdzeniu przez Radę Drużyny)

DZIEWCZYNY :

- spódnica (OD 21.03 DO 30.10) oraz na wszystkie ważniejsze uroczystości drużynowe, oraz rajdy, biwaki

Każdy członek bez przyrzeczenia harcerskiego na mundurze nosi na lewej piersi szarą lilijkę a po złożeniu przyrzeczenia krzyż harcerski. Po pięciu latach bytności w drużynie wręczana jest srebrna miniaturka pióra orlego. Nosi się ją na klapce prawej kieszeni. Każdy członek po zdobyciu 5 cupów ma prawo do noszenia ich na terebance. Dziewczęta przy ważniejszych imprezach drużyny czeszą się w warkocze zakończone rzemykami lub jednakowymi frotkami, gumkami. Do spódnic ubierają jednakowe dla całego zastępu rajstopy (kolor)

SPRAWNOŚCI:

*GABESHIKED – OBOZOWICZ ***

- Weźmie udział w przygotowaniach do obozu i w kwaterce obozowej
- Wybuduje 1 z następujących urządzeń obozowych – latryna, suszarnia, sanitariaty, bramę, maszt, odstojnik
- Zbuduje z zastępem pryczę, półkę namiotową
- Wykona totem i kosz na śmieci
- Rozstawi z zastępem namioty 10, NS, 6, 4
- Sam rozbije namiot 2-osobowy, pałatkę

- Rozpali ognisko podczas deszczu, wiatru i 3 razy kolejno po sobie podczas normalnej pogody
- Potrafi rozpać w kuchni polowej i w parniku
- Zbuduje szałas dla 3 osób
- Będzie pełnić poprawnie służbę i wartę, nie da się podejść i nie zaśnie na warcie

*MIKAN – ZWIADOWCA ***

- Potrafi określić kierunki świata bez pomocy busoli
- Potrafi określić północ według gwiazd, słońca, otaczającej przyrody
- Potrafi posługiwać się busolą
- Sporządzi szkic drogi z marszu
- Zmierzy szerokość rzeki, wysokość drzewa
- Wykona zdjęcie ostre dobrze eksponowane płochliwego zwierzęcia lub ptaka w jego naturalnym środowisku
- Weźmie udział w grze terenowej z elementami podchodzenia
- Podejdzie skutecznie inny obóz, biwak
- Sporządzi plan orientacyjny obozu, biwaku
- Przejdzie 1600m. / ciągu 11 minut
- Wybuduje szałas dla 2 osób
- Przebiegnie 90m. / ciągu 14sekund
- Przebiegnie 46 m. / ciągu 7,8 sekundy
- Przepłynie 90m.

*ANISHANABE – ZNAWCA INDIAN ****

- Zna religie Indian
- Zostanie właścicielem 1 oryginalnej rzeczy z wyrobów indiańskich

- Wymieni główne szczepy i wspólnoty indiańskie narodów Indian Północnych Lasów, Indian Północnego Zachodu, Indian Wielkich Lasów, Indian Wielkich Równin, Indian Kalifornii, Indian Wielkiej Kotliny, Indian Południowego Zachodu, Indian Południowego Wschodu
- Pozna historię 5 wielkich wodzów Indian
- Opowie 5 legend Indiańskich
- Pozna historię przybycia Indian na kontynent Amerykański
- Narysuje 10 pierwotnych symboli Indiańskich i określi każdy z nich
- Poda użycie i znaczenie wzorów lub symboli jakimś wyrobie indiańskim
- Opowie o 3 obrzędach indiańskich
- Opowie o 2 Stowarzyszeniach Indiańskich
- Pozna indiański savovirvivrie
- Pozna bardziej szczegółowo historię, obyczaje, symbole, idee jednego szczepu indiańskiego

*GADASKWED – STRZELEC ***

- Wykona prosty oszczep
- Wykona łuk i 3 strzały
- Wykona tarcze
- Trafi oszczepem 100pkt 15 rzutami
- Wystrzela z łuku 100pkt 15 strzałami
- Strzela z łuku tak szybko aby mieć w powietrzu 3 strzały równocześnie

*MIDJIM – KUCHCIK **

- Zbuduje kuchnię polową
- Przygotuje estetycznie śniadanie i kolację dla zastępu

- Potrafi pokroić chleb na równe cienkie kromki
- Potrafi obrać ziemniaki, marchewkę
- Zagotuje wodę w kociołku w ciągu 0,5 h
- potrafi wykorzystać naturalne składniki do przygotowania posiłków, ugotuje herbatę z naturalnych składników
- potrafi przygotować 1 potrawę indiańską

*CHABAKWED – OBOZOWY KUCHARZ ***

- Zbuduje 4 różne kuchnie polowe
- Rozpali ognisko w każdych warunkach pogodowych
- Ugotuje 1 litr wody w kociołku w ciągu 10 minut
- Przygotuje w warunkach polowych śniadanie, obiad, kolacje dla całego zastępu
- Potrafi wykorzystać do przygotowania posiłku naturalne produkty
- Przygotuje potrawy z kuchni indiańskiej

*MIDJKWED – MISTRZ KUCHNI ****

- Zbuduje piec obozowy
- Pokierował przez 5 dni służbą kuchenną przygotowując posiłki, sprzątając, zmywając, układając jadłospisy
- Upiecze na patelni na kuchni polowej posiłek dla zastępu
- Przygotuje posiłek składający się ze składników tylko naturalnych
- Usmaży rybę nad ogniskiem
- Przygotuje danie jarskie
- Zna zasady rozstawienia na obozie pionu kuchennego i weźmie udział w kwaterce obozowej rozstawiając pion kuchenny
- Nauczy zastęp gotować potrawy indiańskie

*UTI-MUHIKOONS – MŁODY WILK **

- Zrobi własnoręcznie 2 ozdoby indiańskie
- Z materiału leśnego zrobi świecznik
- Potrafi z kory brzozonej zrobić mały pojemnik (szczelny)
- Wykona własnoręcznie krosenko
- Zaopatrzy prawidłowo terebankę (zestaw traperski: nieprzemakalne zapalki, kora brzozonej, 2m. linki, mini apteczka – plaster, środki przeciwbólowe, środki przeciw gorączkowe, igła, nici, guziki, agrałka
- Przejdzie tipi wtajemniczeń
- Spędzi 1 noc pod gołym niebem przy własnoręcznie rozpalonym ognisku
- Wykona 5 cupów

*MUHIKOONS – WILK ***

- Potrafi wykonać własnoręcznie łapacz snów, rozetkę, opaskę na szyję lub głowę, ozdobę na swój strój indiański
- Wykona strój indiański i go ozdobi
- Oprawi w korę brzozonej kapownik, kronikę zastępu, zeszyt
- Jedną zapalką rozpali 3 ogniska
- Spędzi 3 noce pod gołym niebem przy ognisku
- Nauczy się języka migowego
- Wykona totem zastępu na obozie
- Nauczy się 1 pieśni indiańskiej
- Wykona z zastępem na obozie półkę obozową
- Weźmie udział w rozstawieniu tipi

*KIN-ONA-TAOO – WOJOWNIK ****

- Rozpali ognisko bez pomocy zapalek i wykona do tego potrzebne przyrządy
- Potrafi wyszywać metodą pejlotową koralikami
- Wykona sakwę przyozdobioną koralikami
- Wykona pochodnię z naturalnego materiału
- Wykona ozdobę „kościaną”
- Zna savoir vivre obowiązujące w tipi, przy fajce pokoju
- Potrafi rozbić prawidłowo tipi i operować dymnicami w zależności od pogody
- Przejdzie ścieżkę wtajemniczeń
- Potrafi wykonać krosno do tkania
- Poprowadzi obrzęd oczyszczania pomieszczenia (tipi), osób z podkładem muzycznym
- Nauczy się 3 pieśni indiańskich
- Nauczy się 1 tańca indiańskiego
- Zafarbuję z naturalnych środków materiał na 3 kolory
- Spędzi 3 noce w tipi w tym 1 noc na czuwaniu
- „przywita” słońce
- wykona łuk i 3 strzały
- wykona skórzane mokasyny
- potrafi bezszelestnie podchodzić

*UTI-BEBAMOMIGOD **

- pokaże, że potrafi dobrze siedzieć w siodle i jeździć stępem, klusem, galopem
- osiodła poprawnie koni i założy mu ogłowie

- zadba o konia – poprawnie wyszczotkuje go i oczyści mu kopyta, oczyści jego boks, napoi go
- weźmie udział w 2 jazdach w terenie na koniu

*BEBAMOMIGOD – JEŹDZIEC ***

- utrzyma się na koniu w jeździe na oklep
- pokona przeszkodę terenową
- potrafi przerwać grzywę dla konia
- dopasować uprząż do danego konia i jeźdźca
- potrafi lonżować drugiego konia
- weźmie udział w rajdzie konnym

*THESEBAMOMIGOD – MISTRZ JAZDY KONNEJ ****

- pokona przeszkodę terenową na oklep
- weźmie udział w crosie terenowym
- potrafi poradzić w przypadku otarcia konia, kolce, otarciu kłębu
- przygotuje konia do jazdy w terenie (pojenie, karmienie)
- poprowadzi konia na padoku bez pomocy wodzy
- weźmie udział w zawodach klasy „M.” lub w Hubertusie

Aneks nr 2

INSTRUKCJA
W SPRAWIE ORGANIZACJI I ZASAD DZIAŁANIA
DRUŻYNY HARCERSKIEJ

Postanowienia ogólne

1. Podstawy prawne działania drużyny harcerskiej określa § 32 Statutu ZHP.
2. Postanowienia niniejszej instrukcji, w których mowa o harcerzu, harcerzu starszym, instruktorsze, drużynowym, stosuje się odpowiednio do harcerki, harcerki starszej, instruktorki, drużynowej,
3. Jeżeli w niniejszej instrukcji jest mowa o drużynie, należy przez to rozumieć drużynę harcerską.
4. Jeżeli w niniejszej instrukcji jest mowa o właściwym komendancie, należy przez to rozumieć udzielającego zgody na utworzenie drużyny komendanta hufca, chorągwi lub Naczelnika ZHP.

Organizacja drużyny

Utworzenie drużyny

5. Warunkami utworzenia drużyny są:
 - 1) zawiadomienie właściwego komendanta,
 - 2) posiadanie przez kandydata na drużynowego odpowiednich kwalifikacji do prowadzenia drużyny,
 - 3) złożenie przez kandydata na drużynowego pisemnego zobowiązania do prowadzenia drużyny.

Jeżeli kandydat na drużynowego nie jest pełnoletni, właściwy komendant wyznacza opiekuna, który składa pisemne zobowiązanie do pełnienia tej funkcji. Wzór zobowiązania do prowadzenia drużyny i pełnienia funkcji opiekuna stanowi załącznik do niniejszej instrukcji.

6. Zezwolenie na założenie drużyny wydaje właściwy komendant.
7. Właściwy komendant przyjmuje drużynę na okres próbny:
 - 1) zatwierdzając zadania okresu próbnego, w tym stworzenie: planu pracy drużyny, jej struktury wewnętrznej, w tym powołanie zastępów, przyjęcie zwyczajów i obrzędowości,
 - 2) mianując drużynowego i opiekuna (jeśli drużynowy nie jest pełnoletni).

Przyjęcie drużyny i mianowanie drużynowego i opiekuna podawane jest do wiadomości w rozkazie właściwego komendanta. Okres próbny trwa od 3 do 6 miesięcy. W przypadku powstania drużyny w wyniku podziału lub połączenia z istniejących drużyn właściwy komendant może zrezygnować z okresu próbnego.
8. W trakcie okresu próbnego drużyna posługuje się nazwą zawierającą wyraz "Próbna".
9. Warunkiem zamknięcia okresu próbnego jest realizacja określonych w pkt. 7 zadań oraz osiągnięcie odpowiedniej liczebności drużyny (co najmniej 12 osób). Zamknięcie okresu próbnego ogłasza rozkazem właściwy komendant.
10. Po zamknięciu okresu próbnego z wynikiem pozytywnym:
 - 1) właściwy komendant nadaje drużynie numer, może nadać jej nazwę,
 - 2) właściwy komendant może przyznać drużynie prawo posiadania imienia i sztandaru. Tryb przyznania nazwy, imienia i sztandaru określają odrębne przepisy,
 - 3) harcerze mogą składać Przyrzeczenie Harcerskie,
 - 4) drużyna ma prawo używania pieczęci zarejestrowanych w odpowiedniej komendzie.

Członkowie drużyny

11. Członkami drużyny są dzieci w wieku powyżej lat 10 oraz jej funkcyjni.
12. Na przynależność dziecka do drużyny pisemną zgodę wyrażają jego rodzice lub prawni opiekunowie. Wzór zgody stanowi załącznik do niniejszej instrukcji.
13. Prawa i obowiązki członka drużyny określa Statut ZHP.

Funkcyjni drużyny

14. Drużynowy:

- 1) kieruje pracą wychowawczą w drużynie,
- 2) odpowiada za bezpieczeństwo i zdrowie członków drużyny,
- 3) odpowiada za realizację planu pracy drużyny,
- 4) przyjmuje i zwalnia członków drużyny,
- 5) reprezentuje drużynę,
- 6) odpowiada za prowadzenie dokumentacji drużyny,
- 7) odpowiada za gospodarkę drużyny,
- 8) wydaje rozkazy,
- 9) dopuszcza do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego,
- 10) przyznaje stopnie i sprawności,
- 11) przygotowuje następcę na funkcję drużynowego,
- 12) podnosi swoje umiejętności i wiedzę metodyczną,
- 13) wykonuje inne czynności powierzone mu przez właściwą władzę harcerską,
- 14) jeśli jest instruktorem ZHP, przyjmuje Przyrzeczenie Harcerskie.

15. W prowadzeniu drużyny drużynowemu pomaga co najmniej jeden przyboczny, mianowany rozkazem drużynowego.

16. W zależności od potrzeb drużynowy może powołać innych funkcyjnych (np. kronikarz, skarbnik, magazynier, sanitariusz),
17. Opiekun drużyny ponosi pełną odpowiedzialność za działania drużynowego i drużyny. Za efekty wychowawcze pracy drużyny odpowiada drużynowy.

Zasady działania drużyny

18. Drużyna działa na podstawie Statutu ZHP, pracując metodą harcerską i samodzielnie programując pracę.
19. Drużyna przez umożliwienie harcerzom zdobywania stopni i sprawności tworzy warunki do rozwoju duchowego, społecznego, intelektualnego i fizycznego harcerzy oraz przygotowuje ich do podjęcia służby starszoharcerskiej.
20. Drużyna przekazuje harcerzy, którzy osiągnęli 15 lat, do drużyny starszoharcerskiej.
- W sytuacji, kiedy nie ma możliwości kontynuowania pracy w drużynie starszoharcerskiej, mogą oni dalej pełnić służbę w drużynie. Drużynowy zobowiązany jest do organizacyjnego i metodycznego dostosowania pracy z harcerzami starszymi do specyfiki ich wieku.
21. Drużyna może mieć regulamin wewnętrzny lub konstytucję.
22. Drużyna podczas pracy prowadzi działalność zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i obowiązującymi w tym zakresie przepisami państwowymi.

System pracy w drużynie

23. Drużyna pracuje systemem zastępowym. Praca zastępami jest podstawowym elementem metody harcerskiej. Drużyna powinna składać się z co najmniej dwóch zastępów i liczyć 12-32 członków

24. Zastęp zrzesza od 6 do 10 harcerek lub harcerzy. W drużynach koedukacyjnych pracują zastępy żeńskie i męskie.
25. Zastęp powinien mieć nazwę zatwierdzoną przez radę drużyny, swój porządek oraz zwyczaje i obrzędy.
26. Pracami zastępu kieruje wybrany przez zastęp i mianowany rozkazem drużynowym zastępowy.
27. Zbiórki drużyny odbywają się systematycznie, przynajmniej raz w miesiącu.
28. Drużyna powinna zorganizować samodzielny programowo obóz lub nieobozową akcję letnią jako podsumowanie całorocznej pracy.
29. W drużynie może działać kapituła prób na stopnie harcerskie i sprawności.

System kierowania w drużynie harcerskiej

30. Działalnością drużyny kieruje drużynowy przy pomocy przybocznych i rady drużyny. Drużynowy planuje i prowadzi działalność wychowawczą metodą harcerską, zgodnie ze Statutem ZHP, uwzględniając oczekiwania członków drużyny i potrzeby służby społecznej. Drużynowy wydaje rozkazy, w których ogłasza decyzje własne i rady drużyny oraz inne decyzje i informacje regulujące tryb pracy drużyny.
31. W skład rady drużyny wchodzi: drużynowy, przyboczni, zastępowi oraz inni funkcyjni i harcerze zgodnie z przyjętymi w drużynie ustaleniami. Prawa i obowiązki rady drużyny określa drużynowy, np. prawo do decydowania o udziale drużyny w akcjach i przedsięwzięciach programowych, współtworzenia programu działania drużyny, opiniowania drużynowemu decyzji związanych z dopuszczeniem harcerzy do złożenia Przyrzeczenia Harcerskiego,

otwierania i zamykania prób na stopnie i sprawności poprzez ocenianie postawy i pracy członków drużyny, decydowania o wykorzystaniu majątku i środków finansowych będących własnością drużyny.

Dokumentacja i gospodarka drużyny

Dokumentacja drużyny

32.W drużynie prowadzi i przechowuje się następującą dokumentację pracy wychowawczo – organizacyjnej:

- 1) książka pracy wraz z rejestrem członków i pisemnymi zezwoleniami rodziców,
- 2) plan pracy drużyny przekazany do wiadomości i akceptacji właściwemu komendantowi,
- 3) kronika drużyny,
- 4) teczka rozkazów drużynowego,
- 5) teczka rozkazów wyższych instancji,
- 6) teczka korespondencji drużyny,
- 7) dokumentacja finansowo-gospodarcza.

Gospodarka drużyny

33.Drużyna może prowadzić działalność finansowo-gospodarczą. Do prowadzenia działalności gospodarczej drużyny stosuje się przepisy Instrukcji o działalności finansowej, gospodarczej i sprzętowej w drużynie ZHP.

34.Drużyna pracująca w szczepie, który prowadzi zbiorczą dokumentację finansową gromad i drużyn, nie ma obowiązku prowadzenia własnej dokumentacji finansowo-gospodarczej.

Postanowienia końcowe

35. W przypadku działania niezgodnego ze Statutem ZHP i niniejszą instrukcją właściwy komendant może rozwiązać drużynę lub zawiesić jej działalność na okres do 6 miesięcy, ogłaszając to w rozkazie. Od decyzji przysługuje prawo odwołania do komendanta wyższego szczebla. Majątek i dokumentacja rozwiązywanej drużyny są przejmowane przez właściwą komendę.

Załącznik do Instrukcji Naczelnika ZHP w sprawie organizacji i zasad działania drużyny harcerskiej

Wzór zobowiązania do prowadzenia drużyny

Miejscowość, data

Zobowiązuję się do prowadzenia /Nazwa Drużyny/.....

od dnia zgodnie z przepisami państwowymi, Statutem ZHP i innymi przepisami Związku Harcerstwa Polskiego. Jednocześnie przyjmuję pełną odpowiedzialność wynikającą z pełnionej funkcji.

Imię i nazwisko

Seria i numer dowodu osobistego

Podpis

Wzór zobowiązania opiekuna

Miejscowość, data

Zobowiązuję się do opieki nad /nazwa drużyny/

..... od dnia Będę czuwać

nad zgodnością działania drużyny z przepisami państwowymi, Statutem

ZHP i innymi przepisami Związku Harcerstwa Polskiego. Jednocześnie

przyjmuję pełną odpowiedzialność wynikającą z pełnionej funkcji.

Imię i nazwisko

Seria i numer dowodu osobistego

Podpis

Wzór zgody rodziców lub prawnych opiekunów na przynależność dziecka do ZHP

Miejscowość, data

My niżej podpisani

..... wyrażamy zgodę

(imię i nazwisko matki, ojca, ew. prawnych opiekunów)

na przynależność naszej córki /naszego syna pozostającego pod naszą

prawną opieką*

do Związku Harcerstwa Polskiego,

.....

(nazwa drużyny harcerskiej)

.....

Podpis matki, ojca/ prawnego opiekuna

* niepotrzebne skreślić